

T.C.
BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

CAHİT KÜLEBİ’NİN ŞİİRLERİNDE KELİME DÜNYASI

Serkan FURTUN

Zonguldak 2014

T.C.
BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

CAHİT KÜLEBİ’NİN ŞİİRLERİNDE KELİME DÜNYASI

Hazırlayan
Serkan FURTUN

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Gül Banu DUMAN

Zonguldak 2014

T.C.
BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında 125282110005 numaralı Serkan FURTUN'un hazırladığı "**Cahit Külebi'nin Şiirlerinde Kelime Dünyası**" konulu ~~DOKTORA~~/YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 14/07/2014 Pazartesi günü saat 10:00'da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezinin onayına OYBİRLİĞİYLE/~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

Başkan _____

Doç. Dr. Paki KÜÇÜKER

Üye _____

Yrd. Doç. Dr. Gül Banu DUMAN (Danışman)

Üye _____

Yrd. Doç. Dr. Hasan ÖZER

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../2014

Yrd. Doç. Dr. Zafer ÖZTÜRK
Enstitü Müdür Yrd.

Özet

Kurum : BEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Tez Başlığı : Cahit Külebi'nin Şiirlerinde Kelime Dünyası
Tez Yazarı : Serkan FURTUN
Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Gül Banu DUMAN
Tez Türü, Yılı : Yüksek Lisans Tezi, 2014
Sayfa Adedi : 177

Son yıllarda giderek önemini artıran kelime dünyası çalışmaları, dil bilimine önemli katkılar sağlamaktadır. Bu sayede, yeni inceleme yöntemleri ortaya çıkmış, yeni üslûp çalışmalarının önü açılmış, dolayısıyla şair ve yazarların üslûplarının farklı bakış açılarıyla incelendiği bir çalışma alanının ortaya çıkması sağlanmıştır.

Dil ve üslûp birbirinden ayrı düşünülemez. Dili oluşturan etmenler kelimelerdir. Eser sahipleri de kelimeleri farklı farklı kullanarak kendi üslûplarını ortaya çıkarmaktadır. Şair ve yazarların kelime dünyasını ve kalıplaşmış sözleri kullanma yöntemleri, onların üslûplarını ortaya çıkarmaktadır. Eser sahipleri dile ne kadar hâkimse, üslûbunu da o derece özenli ve estetik kılmaktadır.

Bu tezde Cumhuriyet Döneminin önemli bir şairi olan ve şiirlerde Anadolu halkının konuşma dilini kullanan Cahit Külebi'nin şiirlerinin kelime dünyası üzerine bir çalışma yapılmıştır. Bunu yaparken de sayısal verilerden yararlanılmıştır. Kelime dünyası üzerinden Külebi'nin üslûbuna varmaya çalışılmıştır. Tezin giriş bölümünde dil ve kelime dünyası hakkında genel bir çerçeveye, dil çalışmalarına ve kelime dünyası çalışmalarının önemine değinilmiştir. Dört bölümden oluşan bu çalışmanın birinci bölümünde Cahit Külebi'nin hayatı, ikinci bölümde Külebi'nin şiirlerinin kelime dünyası, üçüncü bölümde Külebi'nin şiirlerindeki kelimelerin türleri, dördüncü bölümde Külebi'nin şiirlerindeki kelimelerin dillere göre dağılımı ele alınmıştır. Sonuç bölümünde Külebi'nin kullandığı kelime gruplarının ve kelime türlerinin yoğunluklarının Külebi'nin üslûbuna katkısı verilmiştir. Kaynakçada da bu çalışmada yararlanılan tüm gazete, kitap, dergi, makale gibi kaynaklar listelenmiştir.

Külebi, şiirlerindeki ahengi kelimelerle sağlar. Kullandığı her kelime de hayatından bir parça taşır. O, yaşamadığı ya da hissetmediği hiçbir şeyi şiirlerine almaz. Bundan dolayı onun şiirleriyle hayatı bir bütün olarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cahit Külebi, Üslûp, Kelime Dünyası, Sıklık, Kelime Türleri.

ABSTRACT

Institution	:	BEU Institute of Social Sciences, Department of Turkish Language and Literature
Title	:	At Cahit Külebi's Poet, The World Of Word
Author	:	Serkan FURTUN
Adviser	:	Asst. Prof. Dr. Gül Banu DUMAN
Type of Thesis, Year	:	MSc. Thesis, 2014
Total Number of Pages	:	177

The recently increasing in importance studies of vocabulary have provided significant contribution to linguistics. In this way, the new inspection techniques have emerged, the new style studies have lead up, the styles of poets and writers have been provided to inspect by the different view.

Language and style have not been thought separation between each other. The factors of language are words. The authors also have emerged their own style with different and different using of words. The vocabulary and the techniques of using word of poets and authors have revealed their style. The author has as dominant so his style also has attentive and esthetics. We also have studied the vocabulary of poetry of Cahit Külebi who is the important minstrel of Republic Period in our thesis. We have benefited from numeric data while studying. We have tried to reach the style of Külebi by way of his vocabulary.

Although Külebi's style seems plain, explicit and comprehensible, it is not as it seems to be. His poetry includes subtly embroidered feelings and elaborately placed words. Meanings, feelings and experiences overlap with words so efficaciously and harmoniously that there could not be any alternative structure before us. In his poetry, the most convenient word is in the most favorable place. His poems seem simple but there are different profundities in each of his poems. Külebi's poems are aesthetical. His poems are full of experiences to the extent of being acknowledged that each poem has its own story.

Key Words: Cahit Külebi, Style, World of Word, Frequency, Word Kinds.

ÖN SÖZ

Halkın içinden, Anadolu'dan, Anadolu'nun bir göçmen köyünden çıkıp şairlik mesleğinin en önemli isimleri arasında yer alan Cahit Külebi, dili oldukça güzel kullanan, halk söyleyişlerini şiirlerine yansıtan, gezip gördüğü ve şahit olduğu dil varlıklarını şiirlerinde kullanan ender şairlerimizden biridir. Duygularını, hislerini ve düşüncelerini oldukça yalın bir dil kullanarak şiirlerinde işler ancak, onun dili kullanmadaki ustalığı, şiirlerinin içinde gizli kahr. Külebi'nin şiirlerinde kelimelerin özenle seçilip yerleştirildiği görülür. Bu yüzden onun üslûbuna, "Cahit Külebi üslûbu" diyebiliriz. Kimseye benzemez, sadece Karacaoğlan'dan esinlenir. Halkın içinden gelir. Cumhuriyet Döneminde yaşamış halk dilini ve halk söylemlerini şiirlerine taşıyan önemli şairlerden biridir. Standart Türkçeyi ve bunun yanında halk söylemlerini de kullanarak, halkı anlatan ender şairlerimizdendir.

Bu tez Cahit Külebi'nin şiirlerindeki kelimelerden yola çıkarak üslûbuna varma üzerine hazırlanmıştır. Böylesine çok gezmek zorunda kalmış, çok çeşitli duygular yaşamış ve Cumhuriyet Döneminin önemli şairlerinden olan Cahit Külebi'nin kelime dünyası çıkarılmaya çalışılmıştır. Cahit Külebi'nin kendisini neden halkçı bir şair olarak gördüğü ve bunun üslûbuna olan yansımalar, kullandığı kelimeler incelenerek araştırılmıştır. Külebi'nin üslûbuna, kullandığı kelime türlerinden ve kelime grupları üzerinden ulaşılmak hedeflenmiştir. Şairin kullandığı kelimeler ve bu kelimeleri kullanım sıklığı ile şiirlerdeki kelimelerin cümledeki anlamlarına bakarak, şairin üslûbu çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmayı yaparken Osman Arıcan'ın "Sürünbay Eraliyev'in Seçme Şiirlerinde Kelime Dünyası" ve Funda Avşar'ın "Ahmet Haşim'in Şiirlerinde Kelime Dünyası" çalışmalarını, referans olarak yararlanılmıştır.

Bu çalışma giriş ve sonuç bölümü haricinde dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, dil ve dilin önemi, kelime dünyası çalışmaları ve bu çalışmaların önemi hususları üzerinde duruldu. Birinci bölümde Cahit Külebi'nin hayatı ve edebi kişiliği üzerinde çalışıldı. Çünkü Cahit Külebi'nin şiirleri, kendi hayatını içermektedir. Külebi'nin hayatının şiirlerine yansımalarının nasıl olduğu üzerine araştırma yapıldı. İkinci bölümde Cahit Külebi'nin şiirlerinin kelime varlığı çalışıldı. Külebi'nin

üslûbunu belirlemeye yönelik gruplar oluşturuldu. Bu gruplara ilgili kelimeler yerleştirilerek, bu kelimelerin üslûp üzerindeki etkileri üzerinde duruldu. Üçüncü bölümde Cahit Külebi'nin şiirlerindeki kelimelerin türleri ele alındı. İsim ve isim türleri ile Fiil ve fiil türleri alt başlıklar halinde ele alındı. İsimler başlığı altında özel isimler ve somut-soyut isimler olarak incelendikten sonra sıfat, zamir, zarf, edat, bağlaç, ünlem, seslenme, ikileme ve yansıma isim türleri de bu genel başlık altında incelendi. Fiil başlığı altında ise fiiller ve fiilimsiler incelenirken, fiilimsi başlığı altında da isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil kelimeleri ele alındı. Bunların sonunda da şiirlerdeki deyimlere yer verildi. Dördüncü bölümde ise Cahit Külebi'nin şiirlerindeki kelimelerin dillere göre gösterildi. Türkçe kullanmaya çok özen gösteren Külebi'nin Türkçe kelime kullanma hassasiyeti araştırılmış oldu.

Çalışma yapılırken, Külebi'nin bütün şiirlerinin olduğu, “Cahit Külebi Bütün Şiirleri (Bilgi Yayınevi)” adlı kitabı referans alındı. Toplamda 135 adet şiiri incelendi ve bu şiirlerdeki bütün kelimeler değerlendirmeye alındı. Değerlendirme bilgisayar destekli analiz yöntemi ile yapıldı. Bu amaçla kelimeleri ayırmak kelimelerin sıklığını çıkarmak için MS Office 2013, Adobe Acrobat Reader X, Concordance 3.3 ve Mehmet Kara'nın sanal ortamda hazırladığı kelime analiz programı kullanıldı.

Bu çalışma ile Cumhuriyet Dönemi'nde, halk diliyle eserlerini yazan bir şair olan Külebi'nin kelime dünyasına, üslûbuna ve kelime dünyası açısından Külebi'nin Türk Edebiyatındaki yerine ulaşmaya çalıştık. Bu çalışma, bu alanda çalışacak yeni araştırmacılara katkı sağlayıcı bir nitelik taşıyabilirse amacına ulaşmış olacaktır.

Çalışmanın başından itibaren bu çalışmayı yapmak için beni teşvik eden, tüm bilgi ve deneyimleriyle bana yardımcı olan sayın hocam ve danışmanım Yrd. Doç. Dr. Gül Banu DUMAN'a çok teşekkür ediyorum. Çalışmam boyunca bana zaman ayıran, rehberlik eden, öneri ve eleştirileriyle beni yönlendiren Yrd. Doç. Dr. Esra KÜRÜM'e ve fikirlerinden görüşlerinden ve tecrübelerinden yararlandığım Yrd. Doç. Dr. Osman ARICAN'a, beni çalışmalarımnda hiç yalnız bırakmayan, manevi desteğini hiç esirgemeyen değerli eşim Merve Hülya Kibar FURTUN'a, kalbiyle ve duasıyla beni her zaman destekleyen aileme sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ	x
TABLolar LİSTESİ	xi
GRAFİKLER LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1
1. CAHİT KÜLEBİ’NİN HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ.....	8
1.1. Cahit Külebi’nin Hayatı.....	8
1.2. Edebi Hayatı ve Kişiliği.....	17
2. CAHİT KÜLEBİ’NİN ŞİİRLERİNDE KELİMELE.....	29
2.1. Metinde En Sık Kullanılan Yüz Bir Kelime.....	31
2.2. Aile, Akraba Ve Unvan ile İlgili Kelimeler.....	40
2.3. Argo Olarak Kullanılan Kelimeler.....	45
2.4. Dine Ait Kavramlar ile İlgili Kelimeler.....	48
2.5. Duygu ile İlgili Kelimeler.....	52
2.6. Eşya, Araç-Gereç ile İlgili Kelimeler.....	57
2.7. Meslek ve Meşguliyet ile İlgili Kelimeler.....	61
2.8. Renk ile İlgili Kelimeler.....	65
2.9. Sayılar ve Sayısal İfadeler ile İlgili Kelimeler.....	69
2.10. Tabiat ile İlgili Kelimeler.....	72
2.10.1. Bitki, Çiçek, Meyve ve Sebze ile İlgili Kelimeler.....	75
2.10.2. Hayvanlar ile İlgili Kelimeler.....	78

2.11. Yiyecek İçecek ile İlgili Kelimeler.....	80
2.12. Zaman ve Yönlerle İlgili Kelimeler.....	83
2.13. Vücut ile İlgili Kelimeler.....	88
2.14. Yer ile İlgili Kelimeler.....	92
2.15.1. Genel Yer Adları.....	95
2.15.2. Özel Yer Adlar.....	97
2.15. Topluluk, Vatan, Millet, Soy ve Dil ile İlgili Kelimeler.....	100
2.16. Şiirlerdeki Eylem Soylu Kelimeler.....	114
3.CAHİT KÜLEBİ’NİN ŞİİRLERİNDE KELİME TÜRLERİ.....	114
3.1. İsimler.....	115
3.1.1. Kişi isimleri ve Yer İsimleri İsimler.....	118
3.1.1.1. Kişi İsimleri.....	118
3.1.1.2. Yer İsimleri.....	125
3.1.2 Somut ve Soyut İsimler.....	129
3.2. Sıfatlar.....	130
3.2.1.Niteleme Sıfatları.....	131
3.2.2. Belirtme Sıfatları.....	133
3.2.2.1. İşaret Sıfatları.....	133
3.2.2.2. Sayı Sıfatları.....	134
3.2.2.3. Belgisiz Sıfatlar.....	135
3.2.2.4. Soru Sıfatları.....	137
3.3. Zamirler.....	137
3.4. Zarflar.....	141
3.4.1. Durum Zarfları.....	141
3.4.2. Zaman Zarfları.....	143
3.4.3. Miktar (Azlık- Çokluk) Zarfları.....	145

3.4.4. Soru Zarfları.....	146
3.4.5. Yer- Yön Zarfları.....	147
3.5. Bağlaçlar.....	147
3.6. Edatlar.....	148
3.7. Ünlemler.....	149
3.8. İkilemeler.....	151
3.9. Yansıma Kelimeler.....	153
3.10. Fiiller.....	154
3.10.1. İsim-Fiil.....	157
3.10.2. Sıfat- Fiil.....	159
3.10.3. Zarf- Fiil.....	161
3.11. Deyimler.....	163
4. CAHİT KÜLEBİ'NİN ŞİİRLERİNDEKİ KELİMELEİN DİLLERE GÖRE DAĞILIMI.....	165
SONUÇ.....	169
KAYNAKÇA.....	174

KISALTMALAR

A.e. aynı eser

a.g.e. adı geçen eser

a.y. aynı yayın

bs. Baskı

c. cilt

s. sayfa

S. sayı

TDK Türk Dil Kurumu

vd. Ve diğerleri

yay. Yayınları

TABLÖLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1: Cahit Külebi'nin Şiirlerinde En Sık Kullanılan 101 Kelime	32
Tablo 2: Külebi'nin Şiirlerindeki Kelime Dünyasının Aynı Alanda Yapılmış Diğer Çalışmalarla Karşılaştırılması	39
Tablo 3: Cahit Külebi'nin Şiirlerinde Kullandığı Aile, Akraba ve Unvan ile İlgili Kelimeler ve Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı	44
Tablo 4: Cahit Külebi'nin Şiirlerindeki Argo Kelimeler ve Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı	48
Tablo 5: Külebi'nin Şiirlerinde Kullandığı Dine Ait Kelimeler ile Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı	51
Tablo 6: Külebi'nin Şiirlerinde Kullandığı Duygu ile İlgili Kelimeler ve Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı	55
Tablo 7: Külebi'nin Şiirlerindeki Eşya, Araç-Gereçlerin ile İlgili Kelimeler ve Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı	60
Tablo 8: Külebi'nin Şiirlerinde Meslek ve Meşguliyetlere Ait Kelimeler ve Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı	65
Tablo 9: Külebi'nin Şiirlerinde Renkler ile İlgili Kelimeler ve Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı	68
Tablo 10: Külebi'nin Şiirlerindeki Sayılar ve Sayısal İfadeler ile Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı	71
Tablo 11: Külebi'nin Şiirlerinde Tabiata Ait Kelimeler ve Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı	74
Tablo 12: Külebi'nin Şiirlerinde Bitki, Çiçek, Meyve ve Sebzelere Ait Kelimeler ve Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı	77
Tablo 13: Külebi'nin Şiirlerinde Hayvanlara Ait Kelimeler ve Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı	79
Tablo 14: Külebi'nin Şiirlerinde Yiyeceklere ve İçeceklere Ait Kelimeler ile Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı	83
Tablo 15: Külebi'nin Şiirlerinde Zaman ve Yönlerle Ait Kelimeler ile Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı	87
Tablo 16: Külebi'nin Şiirlerinde Vücut ile İlgili Kelimeler ve Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı	92
Tablo 17: Şiirlerinde Yer İfade Eden Kelimeler ve Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı	96
Tablo 18: Külebi'nin Şiirlerinde Yer Adları ve Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı	99
Tablo 19: Külebi'nin Şiirlerinde Topluluk, Millet, Soy ve Dil Gibi Kavramlar ile Bu Kavramların Kullanım Sıklığı	103
Tablo 20: Cahit Külebi'nin Şiirlerinde Kelime Dünyası	105
Tablo 21: Şiirlerde Geçen Eylem Kökenli Kelimeler ve Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı	106
Tablo 22: Cahit Külebi'nin Şiirlerinde Kelime Türleri	115

Tablo 23:	Cahit Külebi'nin Şiirlerinde İsim Olarak En Sık Kullandığı Kelimeler	116
Tablo 24:	Cahit Külebi'nin Şiirlerinde Kullandığı Zamirler ve Bu Zamirlerin Kullanım Sıklığı	138
Tablo 25:	Külebi'nin Şiirlerinde En Çok Kullandığı Fiiller	157

GRAFİKLER LİSTESİ

	Sayfa:
Grafik 1: Cahit Külebi'nin Şiirlerinde Kelime Grupları	104
Grafik 2: Cahit Külebi'nin Şiirlerinde Kelime Türleri	114
Grafik 3: Cahit Külebi'nin Şiirlerindeki Sıfatların Dağılımı	130
Grafik 4: Cahit Külebi'nin Şiirlerindeki Zarf Türlerinin Dağılımı	141
Grafik 5: Fiil ve Fiil Unsurları Grafiği	155
Grafik 6: Cahit Külebi'nin Şiirlerinde Kelimelerin Dillere Göre Dağılımı	166

GİRİŞ

“Dil: Ağız boşluğunda, tatmaya, yutkunmaya, sesleri boğumlamaya yarayan etli, uzun, hareketli organ, tat alma organı.; İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma; lisan, zeban” (TDK, 2008: 38).

“Dil bir ağ niteliğindedir ve bu ağın gözeneklerini ise kavramlar oluşturur. Dilin nüanslama özelliği ifade gücünü de beraberinde getirir. Kavramların nüanslandırılması dilin zenginliğidir. Ayrıca bu kavramlar kullanıldığı sürece vardır ve genç neslin bu kavramları öğrenmeye hakkı bulunmaktadır. Aynı durum yeni oluşan kavramlar için de geçerlidir” (Eruz, 2006: 26).

“Dil, milli varlığımızın ayrılmaz bir parçasıdır. Onu mukaddes bir emanet olarak kabul etmek ve kendi yapısına uygun olarak kullanmak gerekir” (Ercilasun, 1994: 54).

“Dil, her gün konuşulmak suretiyle işlenir. Konuşan, dış âlemden bulunan bir varlığı veya duygu ve düşüncesini anlamak için, bildiği kelime ve deyimlere başvurur. Onlar yetişmezse, yeni kelime ve deyimler icat eder yahut bilinen kelimelerin yerlerini değiştirir” (Kaplan, 1986: 5).

Dil, toplumun her bir ferdi birbiriyle bağladığı gibi toplumların geçmişleri ile gelecekleri arasında ayrılmaz bir bağ kuran olağanüstü bir yapıdır. Birey, her türlü ilgi ve ihtiyacında dili kullanmak zorundadır. İnsanlar arası iletişim aracı olan dil, nesilden nesile kültür aktarımı sağlar. En güçlü ve etkili iletişim yolu dildir. Dilden bağımsız bir şeyler yapabilmek neredeyse imkânsızdır. Hâl böyle olunca dilin önemi yadsınamaz bir hâl alır.

Dilin önemi bu kadar yüksek iken onu korumak ve bir sonraki nesile daha canlı aktarmak her bireyin görevidir. Dili korumak, onu etkili ve güzel kullanmakla olur.

Dilin korunması ve gelecek nesillere daha iyi aktarılması konusunda en büyük sorumluluk dil önderleri olan şair ve yazarlara aittir. Onlar, eserlerinde dili etkili kullanırsa, kelime dünyalarını geniş tutarlarsa, okuyucu da daha fazla kelime öğrenmiş olur ve yeni kelimeleri günlük hayatında kullanma imkânı bulmuş olur. Onların dili kullanma ve kelimeleri cümleler içinde işleme tarzları dilin varlığını güçlendirerek devam ettirmesi açısından son derece önemlidir. Şair ve yazarların dil konusunda hassasiyeti, dile kazanımları, onların eserlerinden öğrenilebilir.

“Şair ve yazarların gücü, dili kullanım tarzlarından gelir. Şair, dili nasıl kullanıyor, hangi kelime ve kavramları tercih ediyor, eserlerinde hangi isim, sıfat ve fiiller ağırlıklı olarak dikkat çekiyor? Bu ve benzeri sorular o şair veya yazarın üslûbunu anlamak, dünya görüşünü, hayata bakış tarzını kavramak için küçük ipuçlarıdır. Çünkü insan dilinin altında gizlidir” (Ergüzel, 2008: 44).

“Şair ve yazarların fikir ve sanat dünyalarını değerlendiren çalışmalarda kelime ve kavram tasniflerinin de önemli bir yeri vardır. O şair veya yazarın hususî sözlüğü ile eserleri taranarak ortaya konulmuş, metinden takip edilebilir kavramlar dizini, yapılacak yorumlar için güvenilir malzeme niteliğindedir. Hem kelime ve kavramlar arası anlam ilgisi hem de kalem sahibinin duygu ve düşüncelerini nasıl yoğurduğu ve geliştirdiği meselesi, dizinler yoluyla bu metinlere ulaşarak incelemeye hazır hâle getirilir” (Ergüzel, 2008: 44).

Dilin kullanım tarzı, üslûbu gösterir. Duygu ve düşüncelerin aktarım şekli kişiden kişiye değişiklik gösterir. Herkesin yaşayışı, sosyal ekonomik hayatı, eğitim öğretim hayatı, içinde bulunduğu toplum yapısı ve hayata bakış açısı farklı olduğundan dili kullanma şekli de elbette farklı olacaktır. Tüm bu etkenler neticesinde dil, herkeste farklı vücut bulur ve böylece herkesin üslûbunda az da olsa farklılıklar ortaya çıkar. “Kişinin dili kendisine göre kullanmasından meydana gelen üslûp, dil malzemesinin seçimiyle ilgili bir kavramdır. Şairin dil ve üslûbu içi içe bir yapı gösterir” (Karabulut, 2011).

“Herkesin üslûbu az da olsa birbirinden farklıdır. Cümle kuruş tarzı, seçilen sözcükler, vurgu ve tonlamaların hepsi üslûbun birer parçasıdır. Nurullah Çetin’e göre

de dili özel ve özgün bir kullanım biçimi olan üslûp, konuyu, duygu, düşünce ve hayalleri anlatış, ifade ediş, dile getirir tarzıdır” (Çetin, 2009: 197).

Dili kullanım tarzı, herkes için farklılıklar içerir. Çünkü herkesin yaşayışı, hayata bakışı, çevresi ve eğitim-öğretim hayatı gibi unsurların birbirinden farklıdır. Bu dili kullanım farklılıkları da üslûbu gösterir. Herkesin dili kullanma şekli farklı olduğundan üslûbu az da olsa farklılıklar içerir. Bunun yanında üslûp her ne kadar farklılıklar gösterse de herkes için özgün bir üslûptan bahsetmek kolay değildir. Ufak değişiklikler yanında elbette ki benzerliklerle olacaktır. Farklılık olması için yeni bir yaklaşım olmalıdır. Özgün üslûba sahip şair ve yazar sayısı azdır. Bunlardan biri de Cahit Külebi’dir. onun üslûbu çok farklıdır. Onun üslûbunu kullandığı kelimeler belirlemektedir.

Üslûp ile ilgili yaklaşımlara ve çalışmalara baktığımızda kelimenin üslûp üzerinde önemli bir yeri olduğunu görmekteyiz. Özellikle Külebi’de de olduğu gibi, kelimeler ve kelimelerin kullanım tarzları üslûbun belirleyici yapı taşları olmaktadır. Çünkü şairin kelime dünyası, içerisinde şairin her şeyini barındırır. Hayatı, yaşayışı, hayata bakış açısı gibi birçok etmen, şairini kullandığı kelime dünyası içerisinde.

Kelimelerin bu derece önemli olması, onun üzerinde çalışmalar yapmayı zorunlu kıldı. Şair ve yazarların kullandığı kelimeler ile üslûbu arasında bir bağ olduğu gerçeği ile bu alandaki çalışmalar hızlandı. Edibin kullandığı kelimeler ve bu kelimelerin kullanım yoğunluğu bilgisayar sisteminde kelime analiz yöntemleriyle hesaplanarak yapılan üslûp çalışmalarının önemini gün geçtikçe iyice artırmaktadır.

Kelime Dünyası ve Kelime Dünyası Alanında Yapılan Çalışmalar

“Düşüncenin can elbisesini giymiş hâli; insanoğlunun tanımladığı, anlamlandırdığı, sırlar âleminin sırrı ve anahtarı kelimeler. Çiçek kokusuyla, yayla yeşiliyle, dağlar heybetiyle, kış karıyla, su sesiyle, şair şiiriyle, kelime” (Arıcan, 2007: 9). Kelimeler dilin yapı taşıdır. Taşa nasıl şekil verir ve estetik duygular içinde görsel olarak güzel bir nesne hâline getirirsek, kelimelere de üzerinde oynayarak, onun kimyasını bozmadan estetik güzellik katılabilir. Bunu da en güzel uygulayanlar

şairlerdir. Kelimeler şairlerin elinde şekillenir ve kıymetlenir. Anlam derinliği ve anlam farklılıkları kazanır. Şairler kelimeleri topluma tanıtan reklamcılar gibidir.

“Kelimeler üslûbun temel malzemesidir. Her yazarın kendine has bir kelime dünyası ve sözlük zenginliği vardır. Şair ve yazarların eserlerini kaleme alırlarken kullandıkları kelime sayısı birbirinden farklılık arz eder. İşte bu farklılık bir üslûp özelliğidir” (Coşkun, 2010: 72).

“Üslûp incelemesi dilbilimden çok edebiyat araştırmasına, edebiyat araştırmasından çok dilbilime yakın bir çalışma alanıdır” (Aktaş, 2002: 13). Bir bilim dalı olarak üslûpbilim yani stilistik çalışmaları dilbilim ve edebiyatın ortak dalıdır. Bir eser ya da eserler üzerinde yapılan dilin kullanım biçiminin incelenmesi ve bunun edebiyata yansımalarının ele alındığı bir bilim dalı olarak karşımıza çıkar.

“Üslûp araştırmaları, eserin bütünü ile ilgili genel bir estetik amaç ve birleştirici bir prensip ortaya koyabildiği zaman edebiyat çalışmaları için çok yararlı olacaktır” (Wellek- Warren, 1983: 241). Şair ve yazarların anlatım farklılıkları ve zenginliklerinin neler olduğu, nelerden meydana geldiği ve bunun okuyucudaki yansımaları gibi sonuçlara stilistik çalışmaları yani üslûpbilim çalışmaları ile ulaşılabilmektedir.

Üslûp çalışmaları klasik yöntemle ve genel kurallar içerisinde yapılmakta iken son dönemlerde bilgisayar destekli ve kelime analiz yöntemi ile daha çok önem ve değer kazandı. İçerisinde edibinden parçalar taşıyan kelimelerin incelenmesi ile edip hakkında bilgiye ulaşılması, edibin hangi duygular içerisinde eserini kaleme aldığı ve edibin sosyal-kültürel yapısı hakkında bilgi edinilmesi maksadıyla kelime analiz yöntemleri kullanılmaktadır.

Bilgisayar destekli üslûp çalışmaları Avrupa’da 19. yüzyılın sonlarında başladı ve 20. yüzyılda önemini iyice artırdı. Bilgisayar destekli kelime analiz yöntemi ile edibin kullandığı kelimeler, kelime türleri, kelimelerin dil aileleri ve kelimelerin kullanım sıklığı istatistiksel verilerle ortaya konulduğundan üslûp belirleme farklı bir boyut kazandı. Bu tür üslûp çalışmaları ile edibin, dili kullanış tarzı, dile hâkimiyeti ve dile katkısı ile edibin duyguları ve düşünceleri işleme biçimi ortaya konulur.

Avrupa’da eserin kime ait olduğunu bulmak, sanatçının eserlerinin bir sıraya konulmasını sağlamak gibi amaçlarla başlatılan üslûp çalışmaları daha sonra sanatçı hakkında sayısal verilerle daha ayrıntılı bilgiler elde etmek için yapılmaya başlandı. Üslûp çalışmaları ya da diğer adıyla stilistik çalışmaları ülkemizde de bu alandaki eksikliğin giderilmesi için yapılan çalışmaların başında gelmektedir. Son zamanlarda bilgisayar destekli stilistik çalışmaları hız kazanmış olsa da yine de bunun yeterli olmadığı görülmektedir.

Ülkemizde kelimelerin kullanım sıklığı üzerine yeterli kaynak eser bulunmamaktadır. Bu kaynak eserler içerisinde bizim yararlandıklarımız şunlardır: İlyas Göz’ün hazırladığı “Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü (2003)”, Gökhan Ölker’in “Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü (1945-1950) (2011)” ve Mertol Tulum’un “17. yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı (2000)” Bunlar haricinde ülkemizde az da olsa bilgisayar destekli kelime analiz yöntemiyle üslûp belirleme üzerine tez çalışmaları da yapılmıştır. Stilistik üzerine onlarca çalışma bulunmaktadır. Bu kaynaklardan en önemlileri arasında ve bu çalışmanın hazırlanmasında da referans alınmış kaynaklardan birisi olan Hasan Akay’ın “Cenap Şahabettin Üzerine Stilistik Bir Araştırma (1998)” eseridir. Ancak bunlar içerisinde Cahit Külebi ile ilgili herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışma da bu alandaki eksikliğin görülmesinden dolayı ve Cahit Külebi’nin gizli kalmış yönlerinin ve hayatının, kelime dünyası ile ilgisini kurarak ortaya çıkarılmak istenmesinden dolayı yapılmıştır.

Üslûp çalışmalarında en önemli araç, kelimelerdir. Kelime dünyası, bir dilin sahip olduğu her şeydir. Dilin kendi kültürüdür, zaman içinde topladığı ve taşıdığı birikimdir. Kelime dünyası, her dilin sahibi olduğu toplumun kültür yapısını yansıtır. Kelime dünyası içinde edibin yaşayışı, inancı, bakış açısı, adetleri, gelenekleri, görenekleri ve daha sayamadığımız birçok şeyi bulmak mümkündür. Çünkü kelimeler edibin iç dünyasıyla, yaşantısıyla ve toplumsal değerleriyle paralellik gösterir. Şair ve yazarların hangi kelimeyi hangi duygular içinde eserin kullandığı ve bu kelimenin sanatçıdaki yeri gibi soruların cevaplarını kelime istatistiğine dayalı stilistik çalışmaları ile bulmak mümkündür. Sanatçı hakkında daha ayrıntılı bilgi edinmek için

onun kelime dünyasını ya da bir diğerk adıyla söz varlığını ortaya çıkarmak amacıyla yapılan stilistik çalışmaları, bu alanda değerini günden güne daha da artırmaktadır.

“Yüzyıllar içinde dilin kendini işleye işleye kazandığı bu zenginlik çeşitli özellikteki sözlüklere ve örneklendirilmiş kaynaklara aktarılmadıkça, yaşayan nesiller ve sonradan gelecekler dillerinin inceliklerini tanıyamazlar, sadece kendi dönemlerinin sınırlı anlatım imkânlarıyla yetinmek zorunda kalırlar” (Ergüzel 2007: 118). Külebi bu açıdan önemlidir. Onun şiirleri halk söylemlerini ve halk ağzını içerir. Böylesi bir kelime dünyası yapılan çalışmalarla canlı kalınmış olur.

Cahit Külebi, Anadolu’da doğmuş Anadolu’da çocukluğunu geçirmiş ve lise eğitimi için de yine Anadolu’nun bir bağı olan Sivas’a gitmiş bir şairdir. Burada hem önemli kişilerden ders almış hem halk ozanları ile tanışma imkanı bulmuş hem de ilk şiirlerini bu yıllarda vermiştir. Onun bu hayat tarzı, kullandığı kelimeleri ve üslûbunu büyük ölçüde etkilemektedir. Çünkü edibin üslûba ve edibin kullandığı kelimelere çevrenin katkısı çok büyüktür. “Söz varlığı, sadece bir dilde bir takım seslerin bir araya gelmesiyle kurulmuş simgeler, kodlar ya da dilbilimdeki terimiyle göstergeler olarak değil, aynı zamanda o dili konuşan toplumun kavramlar dünyası, maddi ve manevi kültürünün yansıtıcısı, dünya görüşünün bir kesiti olarak düşünülmelidir. Örneğin toplum yaşamında aile ilişkilerinin sıkı olduğu Türk dünyasında bu ilişkiler kavramlaştırılmakta, elti, görümce, baldız, yenge gibi ayrı ayrı kavramlar belirlenmiş bulunmakta, buna karşılık Hint-Avrupa dil ailesinin Roman ve Germen kollarının her birinde bu kavramların tümü tek bir sözcükle anlatım bulmaktadır” (Aksan, 2006: 7).

“Bir dilin söz varlığı denince yalnızca o dilin sözcüklerini değil, deyimlerin, kalıp sözlerin, kalıplaşmış sözlerin, atasözlerinin, terimlerin ve çeşitli anlatım kalıplarının oluşturduğu bütünü anlıyoruz” (Aksan,1996: 7). Atasözleri, deyimler, özdeyişler, ikilemeler, yansıma kelimeler ve sayamadığımız daha birçok kalıp ifadeler ile halk söylemi ile varlığını yitirmek üzere olan anlatımların tümü dilin söz varlığını yani kelime dünyasını oluşturur. Bu tür ifadeler, ediplerin kaleminde can bulur ve sonraki kuşağa aktarılır.

Cahit Külebi'nin üslûbuna baktığımızda çok farklı sonuçlar görüyoruz. Onun şiirleri üzerinde yaptığımız bilgisayar destekli stilistik çalışmada, üslûbunun belirleyici yönlerinden ve diğer sanatçılardan farklı olmasını sağlayan en önemli etmenlerin başında kelimeleri kullanım farklılığını görmekteyiz. Kendisinin de ifade ettiği gibi, Külebi'nin üslûbu oldukça özgündür. Onun üslûbu Külebi üslûbudur. Külebi'nin Anadolu ağzını kullanması, kelime seçimi, çok farklı kelimeleri bir cümlede kullanması gibi ayırt edici birçok üslûp özelliği vardır. Kelimeler onun şiirlerinde farklı muhtevalar içeren bir yapıya dönüşür. Canlı, neşeli ve sürükleyici bir üslûbu vardır. Basit gibi görünen şiirlerindeki yapı o kadar sağlamdır ki, bir kelimeyi bile değiştirmek istediğinizde orijinalliğin kaybolduğunu görmekteyiz. Onun kelime hazinesi, yaşayan Türkçeden oluşur. Kelime dünyasından yola çıkarak yapmış olduğumuz bu üslûp çalışmada Cahit Külebi'de halkın söyleyiş biçiminden argo kelimelere ikilemelerden deyimlere kadar her türlü kelime grubunu görmek mümkündür.

Halk söylemlerini, halk ağzını standart Türkçe ile birlikte kullanır şair. Kelimeleri onun hayatının bir parçasıdır. Kelime dünyası çok geniş olmasa da hemen hemen her türlü kelimeyi şiirlerinde görmek mümkündür. Bunların başında argo kelimeler gelmektedir. Onun kelimeleri hayatının bir parçasıdır. Çok zengin kelime dünyası olmasa da kelimeleri şiirlerinde yerleştirme tarzı ustacadır. Tüm bu unsurlar onun üslûbunu özgün kılmaktadır.

1. CAHİT KÜLEBİ’NİN HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

1.1. Cahit Külebi’nin Hayatı

Cahit Külebi Birinci Dünya Savaşının en sıcak günleri olan “10 Ocak 1917” (Çetişli, 2012: 43), Çarşamba günü (Hicri 28 Aralık 1332) , Zile’nin Çeltekk köyünde dünyaya geldi. Nüfus cüzdanında 1333 yazmaktadır. Doğum tarihiyle ilgili kendisi şunları söylemektedir: “1916 ya da 1917 güzü sonuna doğru doğmuşum. Babamın Kur’an üzerine yazdığı not 1332 Aralık ayı. Miladiye çevrilince 1917 yılının 9 Ocak günü oluyor, doğruysa” (Külebi, 1977: 26).

Asıl adı Mahmut Cahit’tir. Babasının verdiği bu ismin hikâyesi de ilginçtir. Külebi bu durumu şöyle anlatır: “Doğduğum gece babam Çeltekk’te evliya Şeyh Mahmut’un türbesinde rakı içiyormuş. Müjde götürmüşler, ilk oğlu olduğum için çok sevinmiş. Adımı da türbesinde rakı içtiği şeyh ile o yılların ünlü yazarı Hüseyin Cahit’ten alıp Mahmut Cahit koymuş” (Külebi, 1977: 26). Aile, soyadı kanunu ile Erencan soy ismini alır; ancak kendisi daha sonra 1946 yılında soyadını, babasının sülale lakabı olan Gullebiler’den hareketle Külebi olarak tescil ettirir. Bu soyadını 1938 yılından sonra şiirlerinde kullanmaya başlar.

Cahit Külebi’nin ailesi aslen Erzurumludur. Birinci Dünya Savaşı sırasında Erzurum ve çevresi Ruslar tarafından işgal edilmesi ve ayrıca Ermeni katliamlarının başlaması üzerine göç etmek durumunda kalırlar. Aile, Zile’ye 10 km mesafedeki Çeltekk Köyü’ne yerleşir.

Cahit Külebi’nin babası Necati Bey, Gullebiler sülalesindendir. Bu sülalede subaylar ve memurlar ağırlıktadır. Nitekim Cahit’in babası Necati Bey de dedesi Süleyman Efendi de memurdur. Necati Bey, bucak müdürlüğü yapar. Bu sırada Erzurum işgal edilir ve göç etmek durumunda kalır. Ailesini Çeltekk Köyü’ne yerleştirir. Kendisi memuriyet hayatına Zile, Artova ardından da Niksar ilçelerinde nüfus memurluğu yapar.

Necati Bey, hovarda bir insandır. Eşi Feride Hanım onun bu huyunu bildiğinden sürekli baskınlara gider. Bu hovardalığının yanında aynı zamanda çok da duygusal ve duyarlı biridir. Külebi bu durumu şöyle söyler: “Lisenin yıllık ücreti memur çocuklarına 120 liraydı. Babam uzun yıllar çok güçlükle karşılayacaktı. Ama bir yaylı tuttu ve Tokat’a oradan da kamyonla Sivas’a gittik. Birkaç gün birbirimizden ayrılamadık. Her gün, sabah akşam ikimiz de ağlaştık durduk. Annem ne denli çetin ve dayanıklı ise babam da o denli duyarlı bir kişiydi” (Külebi, 1977: 30).

Annesi Feride Hanım Erzurum’un Pasinler ilçesi Aşağı Tayhoca köyündendir. Büyük bir ağa ailesine mensuptur. Zengin bir ailedir. Feride Hanım’ın bu zenginliği göçten sonra da devam eder. Ancak daha sonra bazı sebeplerden dolayı bu zenginlik erir ve kaybolur.

Külebi, annesini tipik bir Anadolu kadını olarak tanımlar. Gayet dirayetli ve zorlukların üstesinden gelebilecek bir yapıdadır. “Annem çok sağlam yapılı bir köylü ağa kızıydı. İnatçı, acımasız, pratik zekâlı. Yaşı belli değildir. Hiç perhiz etmedi, 90’ına doğru öldü” (Külebi, 1977: 26).

Külebi, annesinin gözünde çok değerlidir. İlk erkek çocuk olması onu daha da kıymetli yapar annesinin gözünde. Feride Hanım Külebi’yi iyi bir eğitim alması hususunda çok zorlar. Külebi okuldan kaçtığı günlerde Feride Hanım, onu gerektiğinde döver ve okula geri gönderir. “Ablalarımın araya girmesi de para etmez annem beni süpürgeyle, değnekle döverdi. Kimi kez ben de anneme saldırırdım. O zaman ablalarım da beni tutarak anneme yardım ederlerdi. Köylü annem çok zeki, şahin gibi bir kadındı. Başka zamanlar ayaklarımı eteklerinin altına sokarak masal dinlediğim o sıcak anne, okul konusunda zebani gibi olurdu” (Külebi, 1977: 27).

Aile, Çeltek’te çok az kalır. Onun Çeltek hakkındaki bilgilerinin çoğu, aile içi konuşmalardan gelir. “Daha doğrusu belleğimde küçük tozpembe bulutlar, hoş kokular var. (...) Çeltek Köyü benim için haşhaş çiçeği, mısır tarlası, eşkıya baskını, tüten damlalarla dolu bir yer” (Külebi, 1977: 26).

Külebi’nin Çeltek köyü macerası üç yaşında biter. Aile, parçalanmışlıktan kurtulmak için Zile’ye taşınır. Cahit için buradaki hatıralarının önemli bir kısmını

öğrenim hayatı oluşturur. Bu hatıraların yanında hayvanlara olan merakı, kır gezileri, Zile isyanı ve ilk cinsel duyguları da hatıralarında önemli bir yer tutuyor olacak ki, şiirlerinde bunlardan sıkça bahseder.

Çok erken yaşta eğitim hayatına başlar. Cahit, eğitim hayatına anaokulunda başlar. Ardından Numune-i Terakki'ye verilir. Bu okullarda oldukça sıkıntılı bir hayatı olur. Okulu hiç sevmez çünkü ona göre bu okullarda öğrenciye gerekli özveri gösterilmiyordur. Onun okulu sevdiği dönem Dutlupınar İlkokulu'nda okuduğu dönemdir. Bu okuldaki hocalarından Pamuk Hoca, ona okulu sevdiren kişi olmuştur. Artık Külebi, okuldan kaçmaz ve okulu da gittikçe daha çok sever. Külebi, yaşadığı bu dönemi şu ifadelerle anlatır: “Sanıyorum ki üç yaşıma geldiğimde Zile’ye taşındık. Beni hemen anaokuluna verdiler. (...) Okulda sonsuz bir yalnızlık ve gurbet duygusuna kapılır ve korkardım. Ya eve ya da ablalarımın okuduğu İnas Mektebine kaçırdım. Kendim de ablalarım da çok sıkıntı çektik bu yüzden. Sonra bir Nümune-i Terakki adlı Allah’ın belası güya modern okula verdiler. Orada hiç ders yapılmazdı. Bizi davar gibi sınıfa kapatırlardı. Ben de pencereden kaçırdım. (...) Sonunda beni evimize çok uzak Dutlupınar ilkokuluna verdiler. Öğretmenim uzun ak sakallı, nur yüzlü, mahalle mektebinden gelme biriydi. Hiç bizi derse kapatıp gitmez. Çok sevgi gösterir ve elişi kâğıtlarından levhalar yapardı.(...) Pamuk hoca beni öyle bir bağladı ki bir daha hiç kopamadım” (Külebi, 1977: 27). Külebi, anaokulu ve ilkokula hazırlık gibi okuduğu bu yılları ve daha da önemlisi Pamuk hocasını burada bırakır ve asıl ilkokula başlayacağı yer olan Artova’ya ailecek taşınır.

Külebi, okul hayatına erken yaşta başladığı ve kendinden büyüklerin içinde yaşadığı için kendisinde bir çekingenlik hâsıl olur. Normalde Külebi, kendisini “yürekli ve atak yaradılışlı” (Külebi, 1977: 27) olarak görür.

Artova, onun hayatında önemli bir yer tutar. Daha önceki kaldığı yerleri de güzel ve eğlenceli bulur ancak, yaşı o zamanlar küçük olduğu için tam anlamıyla bu güzellikleri yaşayamadığını düşünür. Onun hayatındaki önemini, “Bütün yaşamım boyunca benim tek cennetim varsa o cennet Artova da kaldı” (Külebi, 1977: 27). diyerek aktarır. Ayrıca ömrü boyunca gönülde bağlı kalacağı Mustafa Kemal Atatürk’le ve onun kıymetli eşi Latife Hanım ile de bu yıllarda tanışma imkânı bulur.

Atatürk ile tanışmak onu çok mutlu eder. Bu mutluluğu, daha sonra yazacağı şiirlerinde de hissettirecektir.

Külebi, ilkokulun birinci ve ikinci sınıflarını burada okur. Geri kalan yıllara da Niksar'da devam edecektir. Külebi, Zile yıllarından itibaren, her yaz tatilinde bir kunduracının yanına, ahlakı bozulmasın diye çırak olarak verilir. Bu durum Niksar'da da devam eder. “Artova’da kaldığımız iki yıl boyunca, babam beni yaz aylarında kunduracı yanına çırak verdi. Daha sonra Niksar’da da yine yaz dinlencelerinde kunduracı çıraklığını sürdürdüm. Ahlakım bozulmasın düşüncesiyle bizim çıraklıktan asla vazgeçemediler” (Külebi, 1977: 27).

Daha sonra babasının Niksar’a tayini çıkar. İlkokul 3. sınıfa burada başlar ve ilkokulu burada, Gazi Danişment İlkokulu’nda bitirir. Kendisini asla çalışkan olarak görmez. Ayrıca kendisini hiçbir zaman bir işte en iyi olarak görmez. Sınıfın da en küçüklerinden olan Külebi, çok hırslı, azimli ve kapasiteli bir öğrencidir. “Çalışkan geçinirdim ama sınıfta her şeyi benden iyi yapanlar vardı. (...) yaşça sınıfın en küçüklerindendim. Belleğim güçlüydü. Bir okuyuşta ezberledim. Çok roman okurdum. Okuduklarımı kitaplarda, haritalarda arar, bulamayınca kırgınlığa benzer duygulara kapılırdım” (Külebi, 1977: 29).

Cahit Külebi, artık ilkokulu ve ortaokulu bitirmiştir. Yeni bir hayat ve yeni bir öğrenim onu beklemektedir. Çünkü bulunduğu yerleşimde lise yoktur. Başka bir diyara göç etmek durumundadır. Ayrıca farklı bir şehre gideceğinden yatılı okuması gerekmektedir. Bu sıkıntılar yetmezmiş gibi bir de Külebi’nin yaşı sorun olur. Nüfusa geç kaydettirildiği için on olan yaşı mahkeme kararı ile on ikiye çıkartılır. Bu süreç tamamlandıktan sonra Sivas Erkek Lisesi’ne yatılı olarak kaydettirilir. Babasının maaşı yetersiz gelir. Bunun üzerine memur çocukları için yıllık 120 lira olan yatılılık parasını denkleştirmek için annesi beşibiryerdesini bozdurur.

Artık Külebi için zorlu eğitim yılları başlar. Küçük yaşta gurbet ellere düşen Külebi iyice yalnızlığın ve hasretliğin içine düşer. Babasından da çok zor ayrılır. “En sonunda zorla birbirimizden ayrıldık. O Niksar’a döndü. Bense, uzun yıllar bir gurbet,

bir hasret yaşamı sürdürdüğüm, Sivas lisesinin karanlık, soğuk duvarları arasında kaldım” (Külebi, 1977: 30).

Külebi’nin lise hayatı çok verimli geçer. Öyle ki hem kendisi öğrenmeye isteklidir hem de eğitim gördüğü öğretmenleri alanında ün yapmış kişilerdir. “Okulda, birçoğu Avrupa’da çeşitli sahalarda eğitim ve ihtisas görmüş idealist genç öğretmenler vardır. Atatürk istemiştir ki, Mili Mücadele’nin başlangıcında önemli kararların alındığı bu şehirde örnek bir lise olsun. Okulda Ahmet Kutsi Tecer, Ziya Karamuk, Fazıl Yinal edebiyat, Muzaffer Sarısözen müzik, Turgut Zaim Eşref Üren resim, Osman Horasanlı yurttaşlık bilgisi öğretmenidir” (Çetişli, 2012: 51).

Külebi’nin lise yılları çok zor şartlarda ancak oldukça güzel ve verimli geçer. Kendisini okumaya ve geliştirmeye verir. O, varlık yayınlarına verdiği bir söyleşisinde, lise yıllarından şöyle bahseder: “Aslına bakılırsa çok işim vardı. Günlerimin yarısı top oynamakla, yarısı derslerle geçirdi. Geriye kalan zaman ise dergiler, romanlar, şiirler, tatlı hayaller için az geliyordu. Üstelik ortayı, liseyi yatılı okudum. Belli saatlerde yatıp kalkmak, işleri büsbütün çatallaştırıyordu. Allah razı olsun, geceleri, yataktan el ayak çekilince yaktığım idare lambasından onun ışığı daima imdadıma yetti. Yalnız sevgili dergilerimi, kitaplarımı değil, vefasızlık ettiğim ders kitaplarımı da onun alaca karanlığında, hoşnut etmeye çalıştım. Daha doğrusu o aziz kitaplar sayesinde hayatın güzel, dünyanın sevilir şey olduğunu o ıssız gecelerde duydum” (Külebi, 1985: 132).

Bu lise yılları Külebi’nin bir de gelecekteki edebiyat yönünü etkiler. Kendisini “halkçı şair” olarak tanımlayan şairin bu yönü, lise yıllarında şekillenir. İsmail Çetişli, bu konuda şunları söyler: Sivas’ın Cahit Külebi’ hayatındaki bir başka önemli yanı, halk kültürü, musikisi ve halk şairlerini yakından tanıma imkânı bulmuş olmasıdır. 1930-1934 yılları arasında Sivas’ta bulunan Ahmet Kutsi Tecer, Halk Şairlerini Koruma Derneği kurmuş (1932); Halk Şairleri Bayramı düzenlemiş (1931); Halkevleri ve Halkodaları kurup teşkilatlandırmış; yörenin folklor değerlerini derlemiş, incelemiş; böylece hem öğrencilerin ve halkın, halk ve âşık şiirlerini tanıması hem de söz konusu kıymetlerin su yüzüne çıkmasına zemin hazırlamıştır. Külebi’nin burada yakından tanıdığı kişiler; Âşık Veysel, Talibi, Mesleki, Ruhsati, Ali İzzet, Ağa Dayı

gibi âşık ve halk hikâyecileridir. Bunların kendisi üzerinde tesiri olup olmadığını sorduğumuzda şu cevabı vermiştir: “çok, çok, çok büyük...” (Çetişli, 2012: 51)

Külebi, lise hayatı boyunca sadece bir yıl sınıfta kalır. “Bunun haricinde ise başarılı bir öğrencidir. Lise son sınıfta babasını kaybeden Külebi, ailecek Bursa’ya göç eder. Burada Bursa Erkek Lisesi’ne yazılır. Fakat burada barınamazlar ve aile birkaç ay sonra tekrar Niksar’ın yolunu tutar. Külebi dönüşte tekrar eski okuluna döner. 1935-1936 öğrenim yılı sonunda lise tahsilini “iyi” derece ile Sivas’ta tamamlar” (Çetişli, 2012: 388).

Külebi, liseyi bitirdikten sonra üniversite okumak ister. Ancak kendisi ile ailesinin düşüncesi farklıdır. Annesi farklı, kendisi farklı düşünmektedir. Annesi Tıp veya Mülkiye okumasını istiyorken kendisi, bir Edebiyat Fakültesi okuyup ozan olmak istemektedir. Bunların yanında babasının ölümü ile iyice kötüleşen aile ekonomisinin sıkıntısı da kendisini gösterir. Yatılı okumak zorundadır. Bunun için de zorlu sınavlar onu beklemektedir. Külebi bu konuda şunları söyler: “O yıllarda Tıp fakültesinde parasız yatılı olmak için sınav bile yapmıyorlardı. Mülkiye okulunun çetin bir sınavı vardı. Ama parasız yatılı iki yüz kişi alacakları da biliniyordu. Annem bu iki okuldan birine girmemde direniyor, “giremezsen iki elim yakanda kalır.” diyordu. (...) Ama aklım ozan olmaktaydı. Edebiyat Fakültesinde okumazsam ozan olamayacağımı sanıyordum. Parasız yatılı olmazsam okuma olanağım yoktu. (...) Bir açmaza düştüm ki sormayın” (Külebi, 1986: 68).

Külebi, Edebiyat Fakültesine için sınavlara çok zor şartlarda hazırlanır. Bir buçuk ay önceden İstanbul’a bir tanıdığının yanına gelir. Beyazıt’ta Velîyüddin Efendi Kütüphanesi’nin o soğuk odalarında, arkadaşlarından edindiği ders notları ile sınavlara hazırlanır. Bir yazılı bir sözlü sınav yapılmaktadır. Yazılı sınavdan olağanüstü bir başarı ile geçer. Artık yolun sonuna gelmiştir. Ardından sözlü sınavına girer ve buradan da muhteşem bir sonuçla, birincilikle çıkar. Bu sınavla fakülteye alınan üç öğrenciden biridir. İkinci sırada alınan kişi, üniversitede yarışacağı ve aynı zamanda da sıra arkadaşı olacağı Behçet Necetigil’dir.

Külebi, artık bir üniversite öğrencisidir. Hem de çok sevdiği bir bölümde. Bu sevginin hakkını da çok çalışarak verir. “Buradaki yaşayışa çabucak alışmış, ilk yıl altı ay içinde Knut Hamsun’un kitaplarının Fransızcalarını okuyarak Fransızca öğrenmiş; dil derslerine girmeme belgesi almıştır” (Uyguner, 1991: 26). Sıra arkadaşı olan Behçet ile amansız bir yarışa girer. Ona karşı tek başarısı okula girişteki başarısı olur ve zaten daha sonra da yarışı bırakır. Külebi sıra arkadaşından şöyle bahseder: “ Bu benim Behçet karşısında tek başarım oldu. Ondan sonra da takılır dururdu: “sen birincilikle girdin ama kim birincilikle bitirdi?” diye. (...) Profesör soruyu sorar sormaz, Behçet’in parmağı kalkar, son yarıyıldakilerden bile daha önce ve çok daha eksiksiz yanıtlar verirdi. Bir, bir buçuk ay sonra onunla yarışı bıraktım” (Külebi, 1986: 69).

Şair, hocası olan Reşit Rahmeti Arat tarafından Berlin’e gönderilir. O aslında Fransızcasını geliştirmek ister ancak hocası onu Almanya’ya gönderir. Şair bu vesile ile hem yurt dışına çıkma hem de Almanca öğrenme imkânı bulur.

Külebi, 1939-1940 eğitim öğretim yılında, Haziran ayında Almanya’ya gittiğinden dolayı, Eylül ayında mezun olur. Çok verimli bir eğitim hayatı geçirir. Reşit Rahmeti Arat, Ali Nihat Tarlan, Fuat Köprülü ve Ahmet Hamdi Tanpınar gibi alanında birer yıldız olan isimlerden dersler alır. Mezuniyeti de çok ilginçtir. Okula başlarken kendisi birinci Behçet Necatigil ikincidir ancak mezun olurken bu durum ters döner ve Behçet Necatigil birinci, Külebi ikinci olarak okulu bitirirler.

Şairin eğitim hayatı oldukça farklı zeminlerde ve çok zor koşullarda geçer. Amma o isteklidir ve azimlidir. Zorlukları atlatır. Kendisini asla iyi bir öğrenci olarak görmeyecek kadar da mütevazıdır. Aslında o, eğitim hayatı boyunca tüm zorlukla atlatacak kadar başarılı hırslı ve çalışkandır. Bir söyleşisinde şunları söyler: “Bir kere bütün öğrenciliğimin bütün ortalamasını alırsak ben iyi bir öğrenci değildim. Ancak, gerek ilkokuldaki başlayarak, sınıf arkadaşlarımdan bugün gördüklerim, gerekse lisedeki öğretmenlerimin birçoğu, çok canlı bir çocuk olduğumu söylerler. Bu çok canlılık, spora meraklılık, derste çok canlılık ve renkli olmak anlamındadır, diyebilirim; ancak hiçbir zaman çalışkanlık değildi. Edebiyat derslerinde yalnız lise son sınıfta iki dönemde 10 aldım, onun dışında en çok 6-7 almışımdır. (...) Bütün

yaşantımda da iki kez birer desten bütünlemeye kaldım. İkinci bütünlemede de fizikten sınıfta kaldım” (Sürer, 1984: 16-17).

Külebi mezun olduktan hemen sonra askerliğe başlar. Bu tarih İkinci dünya savaşının en kızgın zamanlarıdır. 1 Ekim 1940'ta 46. Süvari Alayı Yedek Subay Okulunda askerliğe başlar. Uyguner, Külebi'nin askerlik yıllarını şu cümlelerle özetler: “31 Mart 1941 tarihinde asteğmen olarak o zaman Söke'de bulunan 46. Süvari Alayı Ağır Makineli Bölüğü' kur'a çekmiş; bir iki gün sonra da Alayı ile birlikte Kırklareli'nin Koyunbaba köyüne gitmiştir. Bu köyde ve Süloğlu'da askerliğini sürdürmüş; 31 Ekim 1941 tarihinde teğmen olmuş ve aynı zamanda Alay Emir Subaylığı ve Karargâh Komutanlığına atanmıştır. 17 Aralık 1942 tarihinde terhis edilerek 28 Ocak 1943 tarihinde Antalya Lisesi Stajyer Edebiyat öğretmenliği görevine başlamıştır (Uyguner, 1991: 26).” “1945'te kırk beş günlük bir süre için tekrar askere çağrılan Külebi, bu görevini de Ödemiş'te yerine getirmiştir” (Çetişli, 2012: 56).

Külebi, Antalya Lisesinde üç yıl öğretmenlik yapar. Bu üç yılın sonunda Ankara'nın yolunu tutar. Ankara devlet konservatuarında edebiyat öğretmenliğine başlar. Aslında o, Ankara devlet konservatuarına diksiyon öğretmenliği ve Tatbikat Sahnesi Temsil İşleri muavinliği görevine getirilmek istenir. Üstelik de edebiyat öğretmenliğinden üç kat daha maaş alacaktır. O, parayı değil aşığı olduğu mesleği yani edebiyat öğretmenliğini seçer. Sırasıyla Konservatuvar müdür yardımcılığı, müdür başyardımcılığı, Ankara Gazi Lisesi Edebiyat Öğretmenliği ve Gazi Lisesi müdür yardımcılığından sonra Milli Eğitim bakanlığında Müfettişlik görevini alır. Müfettişlik onun için bulunmaz Hint kumaşı olur şairlik hayatında. Bu görev sayesinde çok sevdiği Anadolu'yu gezme ve Anadolu insanını daha yakından tanıma imkânı bulur.

Milli eğitimin çeşitli birimlerinde görev alan, kendi heves ve arzusuyla memuriyet hayatına başlayan Külebi, yaklaşık otuz yıl süren memuriyet hayatına yine kendi isteğiyle 3 Ocak 1973'te son verir.

Çok zor süreçlerden geçerek memur olan Külebi'nin memuriyet hayatı da zorlu geçer. Memuriyet yaşantısındaki durumunu “ortanın altında” (Sürer, 1984: 16)

ifadesiyle özetleyen Külebi, çok konforlu bir hayat sürmez. Külebi'nin ekonomik sorunlarının yanında, çevresindeki insanların, şiirlerine karşı olan olumsuz bakışları ve çalışmalarına karşı takınılan olumsuz tutumlar ve siyasal yönde yaşadığı sıkıntılar oldukça zor bir yaşantı sürmesine sebep olur. Ancak tüm bunlara rağmen çok başarılı ve renkli memuriyet hayatı geçirir. Cahit Külebi, memuriyet sürecini şu şekilde özetler: "...32 yıl milli eğitimde görev aldım. 16 yıl Türk dili ve edebiyatı uzmanı olarak müfettişlik yaptım. Bu arada 1957'de düzenlenen müfredat programının hazırlanmasında Talim Terbiye Dairesi üyesi arkadaşlarımla birlikte çalıştım. 1917 yılında eğitim enstitülerince uygulanmak üzere düzenlenen fakat uygulamaya konulmayan müfredat programını ben hazırladım. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığınca basılıp şimdi hangi köşede unutulduğunu bilmediğim Avrupa Konseyince hazırlanmış olan Avrupa Konseyi Üyesi Ülkelerde Anadil Öğretimi adlı yapıtı Türkçeye ben çevirdim" (Tarkan, 1980: 25).

Şair emekli olunca da boş durmaya niyetli değildir. Çok önceden tanıştığı Türk Dil Kurumu ile emekli olunca daha yakın ilişki içinde olur. 1972 yılında yönetim kuruluna seçildiği Türk Dil Kurumunda emekli olunca, 1973 yılında yayın kolu başkanlığına seçilir. Üç yıl sonra 1976 yılında da genel sekreterliğe seçilir. Yaklaşık yedi yıl da bu görevi başarı ve titizlikle ile yürütür. "... Hep düşünürüm; Cahit Külebi'nin genel Yazman olduğu dönemde böyle yolsuzluklar olabilir miydi? Çünkü o, öyle titiz, öyle meraklı bir yöneticiydi ki, her hangi bir çalışanın adım atışından kuşkulanırdı" (Onaran, 2004: 25).

Külebi, ömrü boyunca hiç sevmemiş olsa da gerek arkadaşlarının ısrarı gerekse bazı inançları uğruna siyasete girmek durumunda kalır. Dil devrimine olumlu bakmayan yöneticilerin elinde Dil Kurumunu parlak bir gelecek göstermeyecektir. Cahit Külebi asıl savaşımın devrimci bir partiye girerek yapılacağına inandığı için, 80'li yıllarda Erdal İnönü'nün çağrısına uyarak siyasete atıldı. "Türk Dil Kurumu'na yapılanların hesabı görülmeden ölürsem, gözüm açık gideceğim, inanın" diyordu" (Onaran, 2004: 11).

Külebi, ömrünün son yıllarında iyice içine kapanır. Arı gibi çalışan bir şairden geriye, kendine kalan yalnızca yalnızlığı olur. Son zamanlarında ve arka arkaya

oğlunun ve eşinin vefatını görür. Yaşı iyice ilerleyen Külebi, bu acıların üstüne bir de hastalıklarla boğuşmak zorunda kalır. Yalnızlığı sevmeyen bu koca çınar, ömrünün son günlerini yalnız olarak bir apartman dairesinde geçirir. “Ben hayatımda rüşvet yemedim, haramı tatmadım, herkese iyilik yapmaya çalıştım. Hiçbir zaman namussuzluk yapmadım ve Allah’a inanıyorum. Ölümünden bu yüzden korkmuyorum” (Ercan, 1995: 18) diyen bu özgün şair, Başkent Üniversitesi Ankara Hastanesi’nde yaklaşık üç ay süren tedavi süresinden sonra hayata daha fazla tutunamaz ve böbrek yetmezliği yüzünden 20 Haziran 1997 tarihinde sabaha karşı vefat eder.

Anadolu bir sevdalısını yitirir. Ağzından Anadolu ve Anadolu insanını eksik etmeyen bir şairdir o. Ömrünü çalışarak tüketen şair bu konuda bir söyleşisinde şunları söyler: “geçmişe baktığımda utanacağım, pişman olacağım, ya da övüneceğim bir durum göremiyorum. Girgin, şuna buna başvuran, kişisel çıkarlarını düşünen biri olmadım. ‘Serbest Nazım’la ve bildiğim içerikle şiir yazdığım için iş yerimdeki kuşkuyla görmezlikten geldim. Çok çalışarak çevremi şerrinden korundum” (Akbal, 1982: 158).

1.2. Edebi Hayatı ve Kişiliği

Cahit Külebi’nin edebiyat ile tanışması, daha üç-dört yaşlarında başlar. Babası bir akşam üç kitapla gelir eve ve Külebi bu vesileyle kitaplarla tanışır. Kitaplarla daha ilk tanıştığı yıllardır ve daha tanışır tanışmaz âşık olmuştur edebiyata. “ İşte o günlerde, henüz entariyle dolaşırken bir akşam babam eve Altın Işık’ı, Çocuklar Cenneti’ni, Altın Çiftlik’i getirdi. Ben de bunları okumaya çaba gösterdim. Yazına karşı ilk tutkum o yıllarda başladı sanırım” (Güngör, 1977:7).

Külebi’nin şiirle ilk ciddi manada ilgilenmesi Niksar’da ilkokul arkadaşı Şıhlarlı Faik’in şiirleriyle olur. Faik, ara sıra şiir yazar okula getirir, okur ve hoca da bunları beğenir ve Külebi de kendine bu durumdan pay çıkarır. “Bir de, ilkokuldayken Şıhlar köyünden Faik vardı. Ara sıra şiir yazıp okula getirir, öğretmene sınıfta okurdu. Öğretmen beğendikçe ben biterdim” (Külebi, 1985: 99). Külebi normalde kıskanç bir karakter değildir ancak ondaki duygu “neden ben daha iyi yapmıyorum” duygusudur. Şiir hususunda çalışmaları arttıkça, şiire olan hevesi de o ölçüde artarak gider ve

sürekli kendini geliştiren bir şair konumunda yerini alır. Şiir okumayı çok sever. Orhan Seyfi, Yusuf Ziya, Yahya Kemal, Necip Fazıl şiirlerini ve daha birçok ismi severek okur ancak Faruk Nafiz’ı pek sevemez. Kendisini belki de “iyi ve güzel şiir avcısı” (Kutlu, 1975: 21) olarak tanımlar.

Şiirdeki ilk denemeleri Sivas Erkek Lisesinde başlar. Yayımlanan ilk şiiri “Gurbet Acısı (Cahit, 1933: 20)” başlığındadır. Uzun bir süre şiirlerini takma ad kullanarak yazan şair ilk takma adını burada M. Cahit olarak kullanır. Külebi, ilk şiiri hangisi konusunda tereddüt yaşar. Bir söyleşide “*“Kızılırmak Kıyılarında” olduğunu söylerken*” (Kansel, 1969: 14) bir başka söyleşide “*İhtiyar Katır*” olduğunu söyler (Külebi, 1985: 105). Büyük dergilerde yayımlanan ilk şiiri olarak da Yücel dergisinin 1935 yılı Mayıs sayısındaki “Gidene” şiirini gösterir.

Külebi, Sivas yıllarında uzun bir süre şiir yayımlamaz. O sırada İstanbul’da çok sevdiği bir fakülteyi kazanmış ve taşradan kente geçiş yapmıştır. Bu, onun için yeni bir dünyadır. Belki de bu yüzden bir süre şiir yayımlamaz. Çekimser davranır. İlk önce etrafı tanımak ve anlamak ister. Bu sırada Fransızcasını ilerletir, Almanya’ya seyahat eder. Ufku açılır.

Külebi’nin şair olduğu, sıra arkadaşı Behçet’in, Külebi’nin dolabını karıştırıp şiir kitabını ortaya çıkarmasıyla başlar. O zamana kadar takma ad kullanarak şiir yazan Külebi’nin artık bir şair olduğu bilinmektedir.

Külebi sanat hayatını iki kısma ayırır. Ona göre ustalık hayatı, Varlık dergisinde Nazmi Cahit adıyla çıkan Haziran isimli şiiri, onun ustalık döneminin ilk eseridir. Bu şiirin hikâyesi çok ilginçtir. “Haziran şiiri varlık dergisinde şu şekilde yayımlanmıştır” (Varlık Dergisi, 126).

Belki de sonbahar

Bulacak naaşımı

Belki de sonbahar.

Bu şiir daha sonra şairin “Rüzgâr” adlı şiir kitabına şu şekilde girdi

“Belki de Haziran

Bulacak naaşıımı

*Belki de **Haziran***” (Külebi, 1954:32)

İlginçtir ki Külebi sonbahar da değil, haziran ayında vefat eder. (20 Haziran 1997)

Külebi kitap çıkardığı döneme kadar onlarca dergide şiir yayımlar. Artık kitap çıkarma vakti gelmiştir. Külebi’nin ilk kitabı 1946’da “Adamın Biri” adıyla çıkar. Bu kitapta otuz beş başlıklı şiir ve bir başlıksız şiir olmak üzere otuz altı şiir bulunur. Bu şiirlerden, aynı başlık altında kitaba adını veren “Adamın Biri” iki, “Dünyamız” dört ve “Yaşamak” başlığı iki farklı şiir içerir. Aslında daha çok şiiri olduğunu ifade eden Külebi, yeterli maddiyatı olmadığı için şiirlerini az tutmayı yeğler. Bu kitapta daha çok bireysel konular ağır basar. Lirikizm ve romantizm açıkça görülür. Genel olarak hasret, ümitsizlik, aşk ve en önemlisi de yalnızlık konuları üzerine yazılmış şiirler içerir. Şiir başlıkları bile bunu açıkça gösterir. Çok ustaca ve ince işçilikle hazırlanmış bir eserdir bu. “Bu ilk kitabında Külebi, ozanlığının ana temalarını olduğu gibi, şiirinin hemen hemen bütün özelliklerini de başarıyla ve güç erişilebilir bir ustalıkla ortaya koymuş bulunmaktadır” (Salihoğlu, 1981: 46).

İkinci kitabı olan Rüzgâr kitabını baskıya sunması sadece üç yıl sürer. Bu kitabında Adamın Biri kitabına almadığı şiirlerle birlikte toplamda yirmi sekiz şiire yer verir. Kitapta aynı başlıkta bulunan Kadınlar’da üç şiir, S’de iki şiir, Çocuklar’da iki şiir, Zerdali Ağacı’da iki şiir ve Denizin Getirdikleri’de iki tane şiir bulunur. Külebi bu kitapta da Adamın Biri’ndeki temaları işlemeye devam eder. Konularına göre ayrılmış altı bölümden oluşur. Bu kitabı özel kılan bir diğer yön ise, bu kitapla ödül almış olmasıdır. 1955’te Türk Dil Kurumu’nun Edebiyat Ödülü’nü alır.

1949’da bu kez Yeşeren Otlar adlı kitabıyla karşımıza çıkar. Bu kitabında otuz dört şiir bulunur. Aynı başlıkta olanlardan “Türküler” beş ve “Çürüyen Otlar” iki farklı şiirden oluşur. Bu kitabındaki ana temalar sevgi, hatıralar, umutsuzluk, bıkkınlık, hüznün, keder, fanilik, saadet özlemi ve özlemdir. Tüm bunların yanında yaşama sevinci de görülür. Bu kitabın farklı bir tadı olduğunu İbrahim Zeki şu sözlerle anlatıyor: “Yeşeren Otlar’daki taptaze şiir diliyle Cahit Külebi’nin şiir havasına girsinler. Bu havada dinleniş, sindiriş ve doyuş var” (Burdurlu, 1955: 25).

“Bunların ardından Atatürk Kurtuluş Savaşı adlı destansı şiir kitabını çıkarır. Ulusumuzun ortak değerlendirmesine tarihin tanıdığı en büyük komutan, büyük bir özgürlükçü önder ve büyük bir devlet adamı olmanın da üstünde bir destan kahramanı olarak tanımlanır” (Külebi, 1985: 89). Tek başlık altında toplar şiirlerini. Romen rakamlarıyla gösterilen on üç şiir bulunur. Bu kitabında Atatürk’e olan sevgisini, Atatürk’ün kazanmaya olan inancı, azmi ve gayretlerinden oldukça samimi duygularla bahseder. Vatan sevgisi ön plandadır. Elinden gelse tüm Türkiye’yi anlatacak havası vardır bu eserinde. “Gerçi kavgaya girmemiştir Külebi, ama düşmanlar tarafından yanan, yakılan bir yurdun acısını yüreğinde duymuştur” (Bilen, 1986: 131).

Ardından 1954’te Süt (17 tane şiirle) 1973’te Türk Mavisi (12 tane şiirle) 1980’de Yangın (22 tane şiirle) ve 1991’de Güz türküleri (15 tane şiirle) kitaplarıyla okuyucu karşısına çıkar.

1980’de Yangın isimli kitabıyla Yeditepe şiir Ödülü’nü alır. Bu kitabında Koşma türünü ilk kez kullanır. Yangın kitabında şair mutsuzdur. Bu mutsuzluğu kitap sonunda bir türküye dönüşür ve bir mutsuzluk türküsü söyler. “Yangın’da Külebi, birden silkinen, haykıran, uyarın, daha da öte gizliden gizliye hesap soran biri oluverir. Aradan geçen 26 yılın deneyimlerini gözlemlerinin sonucu ozan artık bir şeyler sormak gereğine inanmıştır” (Kaya, 1981: 185).

Külebi şiirden başka türlere ilgi duymamış ve de başka türlerde bir çalışma yapmamıştır. Yalnızca iki nesir ve üç çeviri kitabı vardır. Yalnızca yaşadıklarını anlatmaya çalışır. Konu sınırlaması yoktur. Ona göre ““*şiir, şiir için olmalı*”dır” (Kuşlu, 1949: 75). Özellikle şu konu hakkında yazayım gibi bir çabası yoktur. Önemli olan şiirdir onun için. Kendisi bir şiir aşığıdır. Ona göre şiir, “daha doğrusu her şiir bir keşiftir” (Külebi, 1985: 120). Her şiirin ayrı bir tadı ve dokusu vardır. Ona göre en samimi yazın türü şiirdir. Şiir ayrı bir dünyadır. Şiir kelimelerle oynama, kelimelerle nakış yapmaktır. Külebi bir söyleşide şunları söyler: “şiir dili vardır, vardır ya şiirin içinde. Bütün kelimeler şiirin emrindedir. Şair de bunlardan istediğini kullanabilir. Yeter ki gönlü hükmedsin, hükmedince de gücü yeterse her kelime şiir diline girebilir. Sözün kısıası şiir dili ile düpedüz dil arasında ayrılık gayrılık yoktur” (Kuşlu, 1967: 26).

“Roman, oyun, öykü... Bunlar bana hep yapay gelmiştir. Roman yazarsam yalan söylerim gibi gelmiştir bana. Oyun daha gerçekçi gibi ama ona da cesaretim olmamış. Oysaki ben şiiri kendimi anlatmak sayıyorum” (Külebi, 1985: 103).

Külebi, elinde yeterli şiir oldukça şiir kitabı çıkaran bir şairdir. Farklı isimlerde on adet şiir kitabının yanında *seçme şiirler* ve *bütün şiirler* diye kitapları da bulunmaktadır. Yazmış olmak için şiir yazmaz ancak yine onlarca şiiri mevcuttur.

Cahit Külebi’nin tüm eserleri ve bu eserlerin ilk basım tarihleri şu şekildedir:

Nazım:

1. Adamın Biri, basım yılı: 1946
2. Rüzgar, basım yılı: 1949
3. Atatürk Kurtuluş Savaşında, basım yılı: 1952
4. Yeşeren Otlar, basım yılı: 1954 (bu kitap Atatürk Kurtuluş savaşında ile birlikte basılmıştır.)
5. Süt, basım yılı: 1965
6. Şiirler, basım yılı: 1969 (bu kitapta ilk beş şiirleri vardır.)
7. Türk Mavisi, basım yılı: 1973
8. Sıkıntı ve Umut, 1977
9. Yangın, basım yılı: 1980
10. Güz Türküleri, 1991

Bu kitapların dışında birçok kez şiirlerinin farklı basımevlerinde tüm şiirler ve seçme şiirler şeklinde basımları olmuştur.

Nesir:

1. Şiir her zaman, basım yılı: 1985
2. İçi Sevda Dolu Yolculuk, basım yılı: 1986

Çeviriler:

1. Renate, basım yılı: 1947
2. Papatya Falı, basım yılı: 1965
3. Avrupa Konseyi Ülkelerinde Anadili Öğretimi, basım yılı: 1974

Tüm bu eserler, çeşitli zamanlarda onlarca dile çevrilerek dünyanın farklı ülkelerinde kendilerini yaşatmaktadır.

Külebi'nin doğaldır, içtendir ve samimidir. Halk şairleri gibidir. Kendisini halk şairi değil, halkçı şair olarak tanımlar. Aslında bu tanım onun halkı sevdiğini ve halkın konuşma dilini şiirlerine taşımasından dolayı ortaya çıkan bir durumdur. Onun halk şairlerinden tek farkı bu olarak görülür. Şiirlerinin müzikal olduğunu ve üslûbunu şu sözlerle dile getirir:

“Beni halk şairlerine benzetiyorlar ama onlar haklı olmamakla birlikte, yöntemim halk ozanlarına benzer. Yani ben, bir şiiri kafamda iskeletiyle bir tiyatro yapıtı gibi bütün yönleriyle kurarım; içeriği ile kurarım yapısıyla diliyle kurarım... Ondan sonra yarım saatte şiirimi yazarım... Başkaları gibi oturup masa başında şiir yazmam. Şiiri kafamda yazıyorum. Ben şiir yazmıyorum, şiiri söylüyorum ve bu yüzden de şiirlerim çok basittir” (Sürer, 1984: 19).

Ayrıca çok şiir yazmaz. O şiirin az yazılacağı inancındadır. Bir his bir duygu olmadan ve yaşamadan da şiir yazmaz. Konuyla ilgili olarak Akbal şunları söyler: “Ben şiirin az yazılabileceği inancındayım. Yenilikler bulmadan yazmam. Öbür yandan işlerime, evime çokça zaman ayırdığım da bir gerçek” (Akbal, 1982: 156).

Bu konuda Yavuz da “Ben gösteriş için şiir yazmam. Bazıları var ki beş dakikada bir şiir yazar, ben onlardan değilim. Şiirin birtakım yapısı içeriği ögesi ve özelliği vardır. Oturup da şiir yazmak için şiir yazmam... Biraz abartı olacak; ama ben ekolüm zaten. Türkiye’de en sade şiiri ben yazdım. Anadolu’nun yalınlığını ben işledim” (Yavuz, 1995: 44) şeklinde ifadeler kullanır.

Necatigil'in Külebiyle ilgili yorumlarına bakıldığında şunları görmekteyiz: "Aydın bir saz şairi içtenliği, bir Karacaoğlan rahatlığı ve temiz bir dil ile zaman zaman kötümser, güvensiz, kendi türküsünü söyledi" (Necatigil, 1975: 279).

Boratov da Külebi hakkında "Bana sorarsanız, halk için en iyi söyleyen, ama halk şiirinden en az yararlanan şairdir o" (Boratov, 1973: 12) şeklinde ifadeler kullanır.

Bir çeşit şiirsel öyküledir Külebi'nin şiirleri.

"Ben şiiri bir iç döküş, bir konuşma, bir anlatı olarak sevdim" diyen Külebi, türkü çağırır gibi bir rahatlık içindedir" (Onaran, 2004: 17).

"Suut Kemal de üslubu hakkında şunları söylüyor: Külebi'nin ilhamı, içinden gelen her şeyi olduğu gibi sürükleyen Dağlarca'nın seline değil, toprak tabakalarından sıza sıza bütün tortularından arınan duru bir kaynak suyuna benziyor" (Yetkin, 1951: 138).

Hikmet Dizdaroğlu, "Yeşeren Otlar" şiir kitabı üzerine yazdığı bir yazısında Külebi hakkında şunları söyler: "Cahit Külebi'yi ne zaman okusam, doğru ve samimi insanın sesini duyarım. Sanırım ki bu, çoğu için böyledir. Çeltik köyünün bu "mayalı hamur"u ne söylerse söylesin, bilin ki, gerçeğin sesidir, doğrudur, duyarak seslenmiştir" (Dizdaroğlu, 1954: 184).

Oktay Akbal da Külebi'yi samimi içten ve doğal bulan yazarlardandır. Külebi'yi bir dost olarak görür. Külebi'nin şiirlerinde kendi dünyasından parçalar bulur. Ve çok mutlu olur. Yeşeren Otlar kitabının çıkması üzerine hem kitap hem de Külebi hakkındaki düşüncelerini Akbal, şöyle özetler: "Adamın Biri'ni ne zaman açsam, herhangi bir sayfasını çevirsem, İstanbul şiirini okusam, ya da ilk karşılaştığım bir mısrasını mırıldaıversem, kendimi o şiirleri ilk tanıdığım çağın ele geçmez havası, anlamı ve mutluluğu içinde bulurum" (Akbal, 1967: 98).

Külebi, her hangi bir akımın etkisinde veya bir grubun içinde değildir. O kendi ekolu ve tarzı üzerinde çalışır ve kendi çizgisinde ilerler. "Akım konusuna gelince, hele onu hiç düşünmedim. Kanımca, akımlar yoktur, şairler vardır. Her kişilikli şair bir akımdır" (Uyguner, 1991: 44).

Külebi, söyleyişte doğallığı sever. Halktan kopup geldiği için halk ağzını kullanmayı da ihmal etmez. Külebi halk söylemini çok ustaca kullanır. Anadolu'dan hiç kopmaz. O, İstanbul'a gidince de içinde bir Anadolu özlemi baş gösterir. O Anadolu'yu iyisiyle kötüsüyle yaşar. Onun söyleyişleri, o dönemde pek çok şairde yoktur. Bu özellik onu doğal bir şair yapıyor. Bu söyleyişlerden bazıları şu şekildedir:

*Yüzlerce mil **ne od ne ocak**,*

(Tek Tanrı Sevi, 231)

*Bir **idare lambası** küçük, solgun.*

*En azından üç yüz **pare dam***

(Köy Öğretmenleri, 236)

*Kalıp kıyameti **gayrı**.*

...

*Vay benim **köse sakalım**.*

(Ülser, 241)

*Ve **ossaat** kopup gitmeler*

(Batı, 244)

***Tekerler** değil döner başın.*

(Varsağı, 246)

“Belki bir halk ozanı gibi yazmadım ama bir halk adamı gibi düşündüm. Köylü dilinin çeşnisi vardır dilimde. Kırk yıl önce tekere, tekerlek dememişimdir, teker demişimdir. Kırk yıl önce “Sivas Yolları”nı yazarken Sivas’a Sivas demedim. İstanbul’a İstanbul, dedim. Tümce yapılarımda Anadolu deyimi vardır” (Külebi, 1985: 103).

Şairler kelimelerin reklamcısıdır. Kelimelerin sahipleridir. Şairler eserlerinde kelimelerle dans ederler. Külebi de bu ustalıkta şiirler yazar. Kelimeleri öyle güzel yerleştirir ki argo bile olsalar bulundukları yerde sııtmazlar.

*Geldi **pezevenk** zülüflü*

*Tilki suratlı bir **herif**.*

Önceden hazırlık yaptı

İki sandalyeyi yan yana çekip.

(Tilki Suratlı Bir Herif, 329)

Arkadaşlarım da oldu zaman zaman,

*Çoğu **hergele** çıktı, öylesini gördüm ki bazan*

Altın gibi çocuktu.

Öyle kadınlar gördüm ki koy başını göğsüne

Yaz günlerinde yaşı.

*Hey **hovardalık** günlerim benim*

Geri gelmez bir daha.

(Bir Yılbaşı Gecesi, 102)

Külebi'nin üslûbunda ifade şekli de oldukça etkilidir. Karşısında birisi varmış gibi şiirlerini yazar. Şiirlerinde, yukarıda da örneklediğimiz gibi günlük hayatta çok karşılaşmadığımız kelimeler de bulunur ancak bunlar şiirde sıırtmaz. Her kelime, şiirdeki ahengin ayrı birer parçalarıdır.

Külebi'de yeni kelimeler de görmekteyiz. bazen yeni kelimeler oluşturduğu da görülür. "Külebi eldesizlik, tütenlik ve ordusallık gibi yeni kelimeler de yapmış ve son şiirlerinde bunları kullanmıştır" (Uyguner, 1991: 66).

Gel seninle pazar sabahlarının aklığında

Irmak boylarına gidelim.

*Karışalım toprağın **tütenliğine** yağmur sonrası.*

Mutluluğun sessizlikle seviştiği o yerde

Sen gelmezsin!

(Edepsiz Çağrı, 257)

Bu gün ister istemez koyup gideceğim,

*Ötesinde bırakmaların, toprağın **tütenliğinde**.*

Mutluluk sessizlikle birleşecek böceklerden,

*Bulutların **ordusallığında** kavuşmalar akıp gidecek*

Sen gelmezsin

(Edepsiz Çağrı, 258)

Külebi şiirlerinin bir diğer özelliği de dize yinelemelerini çok yapmasıdır. İlk şiir kitabı olan Adamın Biri kitabında bu özelliğe çokça rastlarız.

Kamyonlar kavun taşır ve ben

Boyuna seni düşünürüm,

Kamyonlar kavun taşır ve ben

Boyuna onu düşünürüm,

Niksar'da evimizdeyken

Küçük bir serçe kadar hürdüm.

(İstanbul, 50)

Külebi şiirlerinde deyimlere de çokça yer verir. Bazen deyimi olduğu gibi alır bazen de halk söyleyişiyle şiirine yerleştirir:

Ben bu yüzden böyle naçar kalmışım (53)

Bir gecede dağ taş yeşerir. (62)

Asıp kestiler (64)

Tıkır tıkır işliyor. (97)

Eksik olursa sızı, sap yiyip saman çıkarır (308)

Kimi sarhoştur fitil gibi. (210)

Tüccardık, yağ çıkardık sinekten, (273)

Külebi'nin şiir estetiğinde bazı Halk edebiyatı kaynakları da bulunur. Yeri gelir Destansı özellikler yeri gelir masalsı özellikler görülür Külebi'nin şiirlerinde.

Kaynamayan kazanı ben neylerim

Taşmaz olur.

Ağlamayan oğlanı ben neylerim Mehmet Ali'm,

Büyüyünce de uyur.

Mehmet Alinin beşiği sallanıyor,

Uzaklardan haberler geliyor.

Sallanı sallanı Mehmet Ali'm Büyüyor.

(Mehmet Ali'nin Beşiğı Sallanıyor, 68)

*Şimdi de kızlar sokaklarda,
Minnacık eller, ayaklar, saçlar.
Ama nerde onlar, nerde Ophelia
Nerde evvel zaman içindeki aşklar.*

(Kayıp Sevda, 197)

*Sultandağı'nda ak kuzular meleşir
Uzunyayla'da pehlivanlar güreşir
Bingöl Dağı çiğdem çiğdem yeşerir
Belli olur abıhayat içtiğı.*

(Bizim Dağlar, 148)

2. CAHİT KÜLEBİ’NİN ŞİİRLERİNDE KELİMELER

Her sanatçının şiirlerinde kullandığı kelimeler ve bu kelimeleri kullanma tarzı, onun karakterini, yaşantısını ve duygularını yansıtır. Her eser, kendinde edibinden bir parça taşır. Her edibin dili kullanma şekli, kendisini şiirlerine yansıtması, hislerini, duygularını kaleme dökmesi farklı farklıdır. Yani her edibin üslûbu birbirinden farklılık göstermektedir. Çünkü üslûp içerisinde dili kullanma şekli, kelime hazinesi, yaşantılar ve duygular yer alır.

Sözcükbilim diğer adıyla leksikoloji dilbiliminin geniş alanlarından birisidir ve aynı zamanda anlambilimle de çok yakın bir ilişki içindedir. “Anlambilimin de leksikolojinin de ham maddesi kelimelerdir” (Arıcan, 2007: 11).

Bir sanatçıyı en iyi ifade eden, onun üslûbunu belirlemedeki en iyi yardımcı, o sanatçının kullandığı kelimelerdir. Kelimeler kullanıma göre anlam kazanır. Hangi duygu dünyasında yaşanıldığı, sanatçının kullandığı kelimelerden anlaşılır. Bu çalışmada Cahit Külebi’nin şiirlerindeki kelimelerden yola çıkarak bir üslûp çalışması yapılacaktır. Bu çalışmada bilgisayar destekli kelime analizi kullanılmıştır.

Külebi, köyde yetişmiş, eğitim öğretim ve iş hayatı için pek çok yer gezmiş bir şair olması sebebiyle kelime dünyası oldukça geniş bir yelpazeye sahiptir. Çalışma içerisinde bu geniş yelpazeyi anlamlarına göre alt başlıklar halinde sınıflandırılmıştır. İlk önce Külebi’nin şiirlerinde en sık kullandığı kelimeleri sıralanmıştır. Ardından gruplara ayrılan kelimeler, kullanım sıklığını da gösterecek şekilde, tablolar hâlinde ve örnekleriyle birlikte verilmiştir. Bu tabloların sonucunda ise Cahit Külebi’nin üslûbuna ulaşmaya çalışılmıştır.

Sınıflandırılmış grup başlıkları şu şekildedir:

Aile, akraba ve unvan ile ilgili kelimeler

Argo olarak kullanılan kelimeler

Dine ait kavramlar ile ilgili kelimeler

Duygu ile ilgili kelimeler

Eşya, araç-gereç ile ilgili kelimeler

Meslek ve meşguliyet ile ilgili kelimeler

Renk ile ilgili kelimeler

Sayılar ve sayısal ifadelerle ilgili kelimeler

Tabiat ile ilgili kelimeler

Yiyecek içecek ile ilgili kelimeler

Zaman ve yönlerle ilgili kelimeler

Vücut ile ilgili kelimeler

Yer ile ilgili kelimeler

Topluluk, vatan, millet, soy ve dil adları ile ilgili kelimeler

2.1. Metinde En Sık Kullanılan Yüz Bir Kelime

Bu çalışmada Cahit Külebi'nin bütün şiirlerini ele alındı. Bu şiirlerin toplam sayısı 135'tir. Bunlardan bir tanesi Atatürk Kurtuluş Savaşında adlı eseridir ve 13 bölümden oluşmaktadır. Bölümlerden oluştuğu için tek bir şiir olarak ele alınmıştır. Tüm bu şiirlerdeki toplam kelime sayısı 14622'dir. Farklı kelime sayısı ise 2763'dur. Bu rakamlara göre Külebi'nin kelime yoğunluğu 5.29 olarak ortaya çıkmıştır.

Kelime yoğunluğunun yüksek çıkması şairin kelime hazinesinin güçlü olduğunu, düşük çıkması ise oldukça fazla tekrara düşmesi ve az kelime kullanmasının bir sonucudur. Külebi'nin şiirlerinde kelime yoğunluğunun fazla olmadığı ortaya çıkmıştır. Tekrar eden kelime sayısı fazla ve de kullanılan farklı kelime sayısının az olduğu tespit edilmiştir. Külebi'nin şiirlerinde halk ağzını kullanması ve halkın kullandığı kelimelere yer vermesi onun fazla kelime kullanmasını engelleyen bir durum olarak görülebilir. Bunun yanında Külebi'nin şiirlerinde kelimelerin fazlalığından çok; kelimeleri kullanış biçimi, üslûbu belirleyen etmenlerin başında gelmektedir. O, şiirlerde kelimelerin kullanımıyla ön plana çıkmaktadır. Külebi, şiirlerindeki her kelimeyi özenle yerleştirmiştir. Anlamın kelimelerle iç içe örüntülü bir yapıyla bağlanması, bir kelimenin başka bir kelime ile yer değiştirmesi sonucunda anlamın, duygunun ve ahengin bozulmasına yol açmaktadır.

Kelime yoğunluğunun yüksek çıkmasındaki bir diğer neden ise araştırmacının çalışma yöntemidir. Kelime sıklığı yapılan bu çalışmada Külebi'nin kelimeleri kök ve gövdesine göre ayırmaya çalışılmıştır. Kelimeler yalnızca temel anlamlara göre ayrılmış, mecaz ve yan anlamlara değinilmemiştir. Kelimelerde anlamı bozmadan, çekim eklerinden ayrılmıştır. Bu durum da kelime yoğunluğunun yüksek çıkmasındaki bir diğer etkidir.

Yazar ve şairlerin kullandığı her kelime, onun üslûbunu göstermeyebilir çünkü bazı kelimeler dilin özelliğinden dolayı çok sık kullanılır, bazı kelimeler ise çok az. Örneğin; “bir” kelimesinin çok kullanılıyor olması, şairin üslûbunu yansıtmaz. “Bir”in şiirlerde fazla kullanılması Saldere'ye (2003: 41) göre de “şairin özelliğinden kaynaklanmamaktadır.” Ancak; gibi, sen, gitmek gibi kelimeler bir üslûp belirtisidir.

Külebi'nin şiirlerinde “gibi” kelimesi benzetme amacıyla oldukça fazla kullanılır, “gitmek” kelimesi ise hasret ve gurbete yönelik olarak kullanılan kelimelerdir.

Cahit Külebi'nin şiirleri kelime yükü bakımından oldukça güçlüdür. 3.000'e yakın farklı kelime ve toplamda 15.000'e yakın kelime ile Cahit Külebi şiirleri dev bir kelime hazinesidir. Şiirlerinde hemen hemen her duygu her his kendine yer bulmuştur. Çünkü o, gerek ailevi nedenlerden, gerekse işinden ve eğitiminden dolayı olsun, çok fazla duyguyu yaşamış biridir. Hayatı zorluklarla ve bu zorlukların üstesinden gelme çabaları ile doludur. Şiirlerinden de anlaşılacağı üzere zorluklar onun için bir engel değil, sonunda sevineceği bir yol durumundadır. Şiirlerinde ak-kara, gitmek-gelmek gibi zıt ifadelerin birbirine çok yakın oranda kullanılmış olması onun hayatının ne kadar inişli- çıkışlı olduğunun bir göstergesidir.

Külebi'nin şiirlerinde en sık kullandığı 101 kelime aşağıdaki tabloda yer almaktadır. 101 kelimenin alınmasının sebebi, kelimelerin frekansının 100'üncü kelimede değil, 102'nci sırada değişmesidir.

Tablo 1: Cahit Külebi'nin Şiirlerinde En Sık Kullanılan 101 Kelime

	Kelimeler	Sıklık Dereceleri
1	bir	472
2	gibi	262
3	sen	205
4	git-	181
5	ne	171
6	gel-	148
7	ben	144
8	ol-	127
9	bu	108
10	var	106
11	deniz, geç-	94
12	gör-	91
13	gün	84
14	insan	79
15	çocuk	75
16	kadın	73
17	o	72

18	iç	71
19	kadar, küçük,	70
20	göz, de-,	69
21	biz	68
22	el (organ)	66
23	ve	65
24	gece, öyle	62
25	su	61
26	rüzgar	59
27	daha, ak-	58
28	Kız, değil, güzel, bil-,	57
29	baş	56
30	Yan, kal-	55
31	dağ, iste-	54
32	bak	53
33	dünya	52
34	bütün, öl-	51
35	yağmur	50
36	koku, üst	49
37	türkü, ağaç	48
38	İş, toprak, yüz (organ)	47
39	sıcak	46
40	şimdi	45
41	saç, ya, gül-	44
42	ışık, yurt, her	43
43	ama, akşam,	42
44	gemi, bulut, dol-, düşün-,	41
45	sokak, sonra	39
46	köy, almak, çık-, sev-	38
47	bile, mavi çiçek	37
48	sabah, aç-	36
49	acı, kuş, yol, çok, kim, dur-, et-	35
50	kara, yine	34
51	umut, iki, ağla-, dön-,	33
52	yok, güneş, söyle-	32
53	gül, yer, ince	31
54	yaşa-	32
55	beyaz, duman, zaman,	30

Cahit Külebi'nin kelime dünyası tablosuna bakıldığında en sık kullanılan kelimenin “bir” olduğunu görülmektedir. Toplamda 472 kez kullanılmıştır.

Cahit Külebi'nin şiirlerinde sıkça kullandığı bir diğer kelime ise “gibi” kelimesidir. Şiirlerde toplamda 262 kez geçmektedir. Edat görevli olan bu kelime benzetme, benzerlik, yüceltme ve alçaltma gibi iki farklı durum ya da nesne arasında ilişki kurar. Külebi bu kelimeyi en çok da benzerlik ilgisi kurma amaçlı kullanır.

*Sen Türkiye **gibi** aydınlık ve güzelsin!*

Benim doğduğum köyler de güzeldi

Sen de anlat doğduğun yerleri.

Anlat biraz!

(Hikaye, 53)

Ne, yıldızlar kaynaşır gökyüzünde.

Ne, sevdıyla dolar taşar gönüller.

*Bir rüzgâr eser ki bıçak **gibi***

El ayak şişer.

Sivas yollarında geceleri

Ağır ağır kağnılar gider.

(Sivas Yollarında, 54)

Külebi “gibi” edatını bazen de ek fiilli hâliyle yüklem görevinde kullanır. Bu duruma şiirlerde çok fazla rastlamak mümkün değildir.

Uykular da sinemalar gibidir

Ablak yüzlü kadınlar terini siler.

Hâlden armut alırsın beş liraya,

Memleketten gelir hemşeriler.

(Adamın Biri, II, 59)

Şairin en sık kullandığı kelimelerden üçüncü sıradaki “sen” kelimesidir. Şiirlerde toplamda 208 kez geçmektedir. Külebi, “sen” ifadesiyle bazen bir kadına, bazense bir doğaya seslenir. Bazen de karşısında biri varmış gibi duygularını serzenişlerini ve heyecanlarını dile getirir. Onun bu üslûbunu en iyi gösteren şiir “Resim” şiiridir.

RESİM

Sen bir kamyş gibi narinsin!

Öyle ince ki parmakların

Okşasan kırılır,

Öpülseñ hâlsiz düşersin.

...

Ödemiş'in dört yanını dağlar sarmış

İçim sıkıldı.

Böyle çizgisiz resim yaptım

*Okuyucu **sana** karşı mahcubum.*

(Resim, 87)

Sohbet havasında ve samimi duygularda yazdığı şiirlerden birisi “Resim” şiiridir. Külebi bu şiirde sevdiği bir kişiye iltifatlar etmektedir. Sonunda da okuyucusuna seslenerek başarılı bir eser ortaya koyamadığını ve bunun için mahcup olduğunu göstermektedir. Yine bu şekilde okuyucusuna hitap eder gibi “sen” kelimesini kullanarak yazdığı şiirler oldukça fazladır. Kelimelerin ahengiyle birlikte “sen” ifadesi şiirlerde oldukça canlı durmaktadır.

Evinizin önünde dolaşsam

***Seni** bulamazdım.*

***Sen** gözlerinde bahçeler olan*

Şimdi evimdeki karım.

(Güzelleme, 9)

İnsanlardan buz gibi soğudum,

*İşte yalnız **sen** varsın,*

Öyle hâlsizim ki hiç sorma

Anlarsın.

(Dost, 116)

Cahit Külebi “sen” ifadesini her zaman bir kişiye karşı kullanmaz. Onu bazen doğayla konuşurken görmek mümkündür. Zerdali Ağacı şiiri bu duruma en uygun örneklerden birisidir.

Havalar güzel gidiyor

Sen de çiçek açtın erkenden

Küçük zerdali ağacım.

Aklın ermeden.

(Zerdali Ağacı, 134)

Sen biricik kadınımsın mavi deniz

Bir başka oluyorum her koynuna girdiğim zaman

Serin sularında can verip can alırken

Kuşlar bizi seyretti uçaraktan.

(Denizin Getirdikleri, 150)

Çamlıbel'den Tokat'a doğru

Tozlu yolların aktığı ırmak!

Ben seni çoktan unuttum,

Sen de unuttun mu, dön geri bak.

(Tokat'a Doğru, 171)

Şairin en sık kullandığı kelimelerden bir diğeri de “ne” kelimesidir. Ek fiil ile yüklem olma, sıfat olma, zamir olma ve bağlaç olma gibi cümlede birçok farklı görevde kullanılabilen bir kelimedir. Külebi’nin şiirlerinde ise zarf olarak 2, “zamir” olarak 37 ve “bağlaç” olarak da 35 kez kullanılır. Toplamda ise 171 kez “ne” kelimesi şiirlerde kullanılmıştır.

Külebi’nin şiirlerinin bir diğeri özelliği de birkaç farklı duyguya aynı şiirde yer veriyor olmasıdır. Bunu yaparken bağlaçlardan sık sık faydalanır. “Ne” kelimesinin bağlaç olarak kullanılmasına en güzel örnek Tokat’a giderken şiirindeki hâlidir.

Sessizlik orda çın çın öter,

Tarlalar yavaşça dalgalanır.

Sessizlik orda çın çın öter,

Tarlalar yavaşça dalgalanır.

Ne kin, **ne** haset, **ne** başka şeyler!

Çünkü insanlar uzaktadır.

(Tokat’a giderken, 172)

Külebi şiirlerini yazarken ahenkli olmasını istemektedir. Klasik Edebiyattaki edebi sanatları kullanma gibi bir gayreti yoktur. Ancak üslûbu gereği, yaptığı benzetmeler, birtakım konulardan duyduğu rahatsızlıkları dile getirme adına Klasik edebiyattaki sanatlardan da sehven faydalanmış olur. Bundan dolayı onun bazı şiirlerinde “ne” kelimesiyle ortaya çıkan Tecahül-i Arif sanatını görmemiz mümkündür.

Uykularda seviyorum seni

Uyanırken sevişmek yasak.

Gelgelelim gecelerim uykusuz

Ne olurdu gece gündüz uyusak.

...

İnsan kalbi, kıyısız deniz, yapraksız ağaç.

Mahzun dünyamızın yıldızları.

*Her seven alıp gitse **ne** olur*

Bir mendil kiraz gibi kızları.

(Türküler, IV, 184)

Cahit Külebi'nin kelime dünyasını, bu alanda yapılan diğer sıklık çalışmaları ile karşılaştırdığımızda karşımıza çok ilginç sonuçlar çıkmaktadır. Aşağıdaki tablo bu Külebi'nin şiirlerindeki kelimelerin sıklığı ile, bu alanda yapılan diğer çalışmalarla kıyaslamasını vermektedir.¹

Tablo 2: Külebi'nin Şiirlerindeki Kelime Dünyasının Aynı Alanda Yapılmış Diğer Çalışmalarla Karşılaştırılması

	1950 (G.Ölker)		1963 (J. Pierce)		1999 (RTUK)		2000 (İ. Göz)		Cahit Külebi	
1	ve	29421	bir	5589	bu	741	bir	29268	bir	472
2	bir	28157	bu	2170	bir	673	ve	22856	gibi	262
3	bu	22798	ol-	2053	ol-	551	ol-	20844	sen	193
4	ol-	20515	et-	1944	ben	428	bu	15140	git-	181
5	o	7239	ve	1736	da/de	394	için	6886	ne	171
6	et-	6141	de-	946	ve	321	o	6421	gel-	148
7	için	5843	o	856	o	275	ben	5829	ben	144
8	bil-	5046	ne	685	de-	221	de-	5419	ol-	127
9	ile	4990	beş	651	var	193	çok	5405	bu	108
10	gibi	4835	yap-	650	biz	180	yap-	5189	var	106

¹ Bu tablonun oluşturulmasında ve yorumlanmasında Gökhan Ölker'in "Yazılı Türkçe'nin Kelime Sıklığı Sözlüğü" eserinden faydalanılmıştır.

11	gel-	4641	için	641	yap-	176	ne	5098	deniz,	94
12	bulun-	4071	ben	607	için	170	gibi	4994	geç-	94
13	de-	3977	gör-	569	söy-	162	daha	4683	gör	91
14	sonra	3903	gel-	559	bakan	162	al-	4422	gün	84
15	kadar	3689	iki	558	siz	159	var	4200	insan	79

G. Ölker, 1945-1950 yılları arasında seçtiği kaynaklar içinden 1.000.000 kelimelik bir havuz oluşturmuş ve bunlardan dönemin kelime sıklığını çıkarmıştır. Yukarıdaki tabloda da bu sonuca göre dönemin en sık kullanılan 15 kelimesi bulunmaktadır. Aynı şekilde J. Pierce 1963, RTUK 1999 ve İ. Göz de 2000 yıllarında çalışmalar yapmışlardır. Cahit Külebi'nin kelime dünyasını, bu alanda yapılan benzer çalışmalarla kıyasladığımızda oldukça farklı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Cahit Külebi'nin en sık kullandığı ilk 15 kelime içinde sadece G. Ölker ile “bir, gibi, gel, bu ve ol”; J. Pierce ile “bir, gel, ol, bu, gör”; RTÜK ile “bu, bir, ol, ben, var” ve İ. Göz ile “bir, ol, bu, ben, ne, gibi, var” kelimeleri ortaktır. Tabloyu kendi içinde karşılaştırdığımızda Külebi'nin en sık kullandığı kelimelerin oldukça farklı olduğu görülmektedir. Bu durumda Külebi'nin üslûbunun alışılmışın dışında olduğu söylemek mümkündür.

2.2. Aile, Akraba ve Unvan ile İlgili Kelimeler

Aile insanın en yakınında bulunan insanlardır. İnsan, bazen sadece çocukluğunu, bazen de tüm hayatını ailesi ile geçirmektedir. Bu yüzden aile insanın hayatında çok önemli yere sahiptir. Özellikle yazarların ve şairlerin eserlerinin bir kısmında kendi ailesi de vardır. Bu durum, insan hayatının vazgeçilmez bir parçasının söze ya da yazıya aktarılmış hâlidir.

Aileye önem verme, Anadolu'da oldukça yoğun bir duygudur. Ataya sevgi ve saygı, Anadolu insanının temel duygularındandır. Aile ve aileye ait her türlü hissiyat sözlü ve yazılı eserlerde mutlaka kendini göstermektedir. Anadolu'nun sanatında, özellikle türküler, ninniler ağıtlar gibi birçok sözlü üründe aile teması görülmektedir.

Anadolu şairi Cahit Külebi'de de bu duygu oldukça yoğundur. Onun çocukluğu liseye kadar ailesinin yanında geçmiştir. Çok erken yaşta yani lise çağında ailesinden ayrılmak zorunda kaldığı için çocukluktan sonra uzun yıllar aile hasretiyle yaşamıştır. Bundan dolayı ailesine olan sevgi ve saygı, Külebi'nin şiirlerinde oldukça fazla yer

tutmaktadır. Bunun yanında Külebi'nin edebi hayatı babasının aldığı üç-beş kitapla değişen çocukluğuna dayanmaktadır. Bu kitaplar sayesinde edebiyata ilgi duymuştur. Bu yıllarda yaşanan duyguların da Külebi'nin şiirlerindeki kelime dünyası üzerinde etkili olduğu görülmektedir.

Külebi'nin şiirlerinde unvanlar ve kişinin durumunu, hâlini belirten ifadeler de sıklıkla yer almaktadır. Bu ifadeleri bazen insanları tasvir ederken bazen de insanları okuyucuya tanıtırken kullanır. Anadolu'da bu ifadeler oldukça fazla kullanılmaktadır ki o da Anadolu'dan esinlenmiş bir şair olarak bu ifadeleri kullanmaktadır. Cahit Külebi, şiirlerinin doğallığını bu ve bunun gibi ifadeleri şiirde kullanmaya borçludur. Halkın ağzını şiirlerde kullanmaya özen göstermektedir. Unvanların sıklıkla kullanılmasındaki bir diğer nedense Külebi'nin oldukça fazla yer değiştirmesi ve oldukça fazla kurumda çeşitli tabakalardan insanlarla birlikte çalışma hayatını sürdürmesidir.

Şairin, aile, akraba ve unvan grubu içerisine aldığımız en sık kullanılan kelimeleri şunlardır:

insan	79
çocuk	75
kadın	73
kız	57
ana	28
kardeş	16

En çok kullanılanlar, -insan sözcüğünü saymazsak- birinci dereceden aile ile ilgili kelimelerdir. Bu durum şairin ailesine alan duygusal bağlılığını göstermektedir.

Babalar evlerine mahcup döndü her akşam

Harp içinde.

Anaların sütü kesildi.

Çocuklar aęladı.

Erkekler askere gitti.

Kadınlar bir deri bir kemik.

Harp içinde kızlar sarardı.

(Harp İçinde, 60)

Oysa ki insanlar vardır yeryüzünde

İşimizin, derdimizin ortağı

Dostumuz kardeşimiz insanlar.

(Dünyamız, IV, 63)

Bir kadın çorabını çekiyor.

Çok sallanma küçük hanım,

Gönlüm gitmez peşinden

(Sevda Peşinde, 57)

Garibim! Nazlım! kszm!

Hayal rüzgârlarıyla emzir beni de!

(Çürüyen Otlar, 202)

Mezarımı çarşının ortasına kazsınlar

Üstünden dostlar geçsinler

***Çocuklar** oynasınlar.*

(Çarşı, 69)

Külebi, halkın ağız özelliklerini şiirlerine aktarmaktan geri durmamıştır. Bu gruba aldığımız ve Anadolu söylemi olarak kullandığı kelimelerden bazıları şunlardır: bebe (6) , ana (28) , kardaş (3) , avrat (1), emmi (1)

Mavi değil artık denizlerimiz!

Tarlalar sürülmez oldu!

Sütü kesildi davarların!

*Öksüz kaldı **bebelerimiz!***

(Atatürk'e Birlikte Savaşanlara Ve Çocuklarına, 216)

Çifte koştuğun öküzler.

*Senin kadar yorgun değil **kardaş!***

(Adamın Biri I, 58)

Derdim ki -öpüş hatırım için güzel kız!

Öpüş ki gençliğin hakkını alsın!

*Çalışın yurttaşlarım, çalışın **kardaşlarım!***

Derdim ki, güzel yurdum muammer olasın

(Yağmur Altında, 209)

Emmilerim sınırlarında

Seninçin dövüşürken ölmüşler.

(Yurdum, 153)

Külebi'nin şiirlerinde ailesini ve çevresini sıkça görmek mümkündür. Erken yaşlarda gurbeti ve hasreti yaşamış bir şair olarak Külebi'nin bu durumu doğal olarak görülmektedir. Aşağıdaki tabloda Külebi'nin şiirlerinde en sık geçen aile, akraba ve unvan ile ilgili kelimeler ortaya konmuştur. Aşağıdaki tabloda, Külebi'nin bu gruptaki kelimeleri ve bu kelimelerin frekansları bulunmaktadır.

Tablo 3: Cahit Külebi'nin Şiirlerinde Kullandığı Aile, Akraba ve Unvan ile İlgili Kelimeler ve Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı

	Kelimeler	Sıklık Dereceleri
1	insan	79
2	çocuk	75
3	kadın	73
4	kız	57
5	ana	28
6	kardeş	16
7	gelin	14
8	yigit	13
9	adam, anne	12
10	düşman	10
11	sarhoş	9
12	baba, dişi,	8
13	ağa, arkadaş, yoksul	7
14	bebe, erkek, yar	6

15	efendi, yar, komşu, sahip	5
16	bebek, hanım, oğul, tutsak	4
17	ahbap, insanoğlu, kardaş, öksüz, yolcu,	3
18	bacanak, bacı, hemşeri, koca, pehlivan, reis, sabi, sübyan, yabancı, yörük	2
19	akran, ata, avrat, bay, bey, efe, el, elalem, emmi, gazi, nine, sağdıç, sütkardeşi, şehirli, şehit, yetim, yoldaş, cüce	1

Tablodaki bilgilerden yola çıkıldığında Külebi'nin doğal üsluba sahip bir şair olduğu ortaya çıkmaktadır. Standart Türkçe kullanımının yanında halk ağzını da kullanmayı ihmal etmemiştir. Aslında bu durum onun üslûbunun bir parçasıdır. Aklına geleni, aklına geldiği şekliyle kaleme alan, kelimeleri kendi bildiği gibi kullanan bir şairdir. Onun üslûbu içerisinde “kardeş” yanında “kardaş”ı, ve “amca” yanında “emmi”yi de görmek mümkündür.

2.3. Argo Olarak Kullanılan Kelimeler

“Her yerde ve her zaman kullanılmayan veya kullanılmaması gereken çoklukla eğitimsiz kişilerin söylediği söz veya deyim.”² Türk Dil Kurumu sözlüğünün açıklamasına göre ve çalışmada da ele alındığı anlam itibariyle bu başlık altındaki kelimeler günlük hayatta pek fazla rastlanılmayan ve hoş karşılanmayan kelimelerdir. Cahit Külebi normalde bu kelimeleri kullanacak ağızda bir şair değildir. Bunlar Külebi’de bazen bir kızgınlık bazen bir coşku bazen de bir samimiyetin neticesinde yazıya dönüşmüş kelimeler olarak karşımıza çıkar.

Cahit Külebi, coşkun ve aktif bir şairdir. Aklındakini ve kalbindeki olduğu gibi söyler. Bir ırmak gibidir o. Yeri gelir çağlar yeri gelir sakin akar bir ırmak gibi. Türk Dil Kurumundan arkadaşı Mustafa Şerif Onaran da onu bu şekilde yani değişken karakterde görmüştür.

“Onunla özellikle Türk Dil Kurumu’nda uzun yıllar birlikte çalıştık. Kimi zaman ipek gibi yumuşak, kimi zaman acımasız, hırçın bir kişiliği vardı. Neye sevindiği, neye

²http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53a170ea133680.89339792, (Erişim Tarihi: 15.02.2014)

öfkelenildiği belli olmazdı. Söylediğiniz olumlu bir sözü kendince yorumlar, olumsuz bir sonuca varır, sizi düşman gibi görebilirdi” (Onaran, 2004: 50)

Vecihi Timuroğlu da Külebi’yi Hırçın ve Lirik olarak tanımlar bize ki Külebi hakkında yazdığı bir kitabın adını da “*Hırçın ve Lirik*” koymuştur (Timuroğlu, 1995). Onun bu durumunun da şiiri yansıması kaçınılmaz hale gelmiştir.

Külebi’nin üslûbunda günlük hayatta ve günlük okumalarımızda göremeyeceğimiz kadar fazla argo ifade bulunmaktadır. Külebi bu kelimeleri bazen kızdığı bir kişiyi anlatırken, bazen de bir duruma olan kızgınlığını, feryadını belirtmek için kullanmıştır. Onun şiirlerinde, kızgınlığını ve mutluluğunu açık ve net bir şekilde görülmektedir.

Külebi’nin kelime dünyası içerisinde 15 farklı argo kelimeye rastlanmıştır. Toplamda 24 kelime bulunmaktadır. Bunlardan yalnızca “kahpe” ve “hovardalık” kelimeleri, bir durumu belirtmek için kullanmıştır. Diğer kelimelere ise bir kişiyi veya bir kesimi anlatmak için şiirlerinde yer vermiştir. Külebi, argo kelime kullandığında kişileri açıkça belirtmez. Şiirlerinde yalnızca kızgınlığı görülmektedir.

Ben de türküsünü söylemek istedim

O ele geçmez saadetin.

Döndüm dolaştım bulamadım

Kahpe felek senin bu mu âdetin!

(Türküler, II)

Öyle kadınlar gördüm ki koy başını göğsüne

Yaz günlerinde yaşı.

*Hey **hovardalık** günlerim benim*

Geri gelmez bir daha.

(Bir Yılbaşı Gecesi, 102)

*Geldi **pezevenk** zülüflü*

Tilki suratlı bir herif.

Önceden hazırlık yaptı

İki sandalyeyi yan yana çekip.

(Işık Dönencesi, XIV)

Belli belirsiz saatlerinde akşamın

Bir çocuk oturmuş pencerede,

Ömrümüz gibi yağmur darmadağın

Akıyordu camda çerçevede.

*Bir **yosma** geziyordu caddede.*

(Yağmur Altında, 210)

Sonra o geldi, küçücük sağırsını

*Dayadı **herifin** kalçasına.*

Güzelim bacakları yanaştı

Bir karganın eğri bacaklarına.

(Işık Dönencesi, XIV)

Aşağıdaki tabloda Külebi'nin şiirlerinde kullanmış olduğu ve argo grubuna dâhil edilmiş kelimeleri bulunmaktadır. Külebi'nin doğallığı, samimiliği yanında hırçınlığı da aşağıdaki tabloda bulunan kelimelerden anlaşılabilmektedir.

Tablo 4: Cahit Külebi'nin Şiirlerindeki Argo Kelimeler ve Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı

	Kelimeler	Sıklık Dereceleri
1	karı	5
2	herif	4
3	kahpe, kancık	3
4	yosma	2
5	hovarda, hovardalık, kalleş, kepaze, kumar, küfür, pezevenk, zampara, zülüflü, zil zurna,	1

Külebi'nin en sık kullandığı argo ifade “karı” ifadesidir. Bunu “herif, “kahpe” ve “kancık” ifadeleri takip etmektedir. Yukarıdaki tablodan Külebi'nin doğal üslûbunun yanında halk söylemleri de görülmesi mümkündür. Timuroğlu'nun onun hakkındaki Hırçın ve Lirik söylemi oldukça yerinde görülmektedir. “Kalleş”, “zampara” gibi ağır argo ifadeler onun üslûbunu diğer sanatçılardan ayrı kılan önemli bir özelliktir. Samimiyeti ve içtenliği, kızgınlığını ifade etme şeklinde de açıkça görülmektedir.

2.4. Dine Ait Kavramlar ile İlgili Kelimeler

Cahit Külebi'nin hayatını anlatan hiçbir eserde, hiçbir söyleşide ve hiçbir röportajda, dini konular veya kavramlar geçmemektedir. Onun dini kimliğinin baskınlığı azlığı ya da zayıflığı hiçbir esere mevzu bahis olmamıştır. O, sanat hayatına ya da iş hayatına dini karıştırmamış alet etmemiştir. Ancak her Anadolu şairi gibi Külebi'de de dinin ve dini kavramların yeri vardır. Külebi özellikle belli bir konu üzerine şiir yazmadığı gibi, dini konular üzerine de özel bir çalışması olmamıştır.

Külebi'nin şiirlerinde 47 farklı dini kavramlar başlığı altına alınabilecek kelime bulunmaktadır. Bu başlık altında toplamda 153 kelime bulunmaktadır. Bu kelimelerden en çok kullanılanları aşağıdaki gibidir.

Tanrı	24
yüce	18
kader	12
selam	9
inanç	8

Külebi'nin şiirlerinde en çok kullanılan kelimelerin “Tanrı”, “yüce”, “kader”, gibi kelimelerin olması olağan bir durumdur. Külebi şiirlerinde Tanrıya sığınır, tanrıdan yardım ister ve onunla konuşur. Kader, bazen kalles bazen acımasızdır. Bazen kadere karşı çaresizlik dile getirilir şiirlerinde. Bunlarla birlikte inançlıdır ve inancını yitirmemiştir.

Yurdumuzun göklerinde mi yerin

*Hey **Tanrı** bilmek isterim?*

(Yaşamak, II)

Dini kavramların Külebi'nin şiirlerine yansıması da farklı farklı olmuştur. Bu yansımalar bazen bir yakarış, bazen bir çaresizlik bazen de bir umutsuzluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Şiirlerinde Kaderden, talihten dert yakınma, Tanrı'dan yardım dilenme vardır. Tanrı çoğu zaman tek sığınağı olur. Çektiği sıkıntıları kaderine bağlar. Ama sıkıntıları onu yıldırılmaz, inancını yitirmesine neden olmaz. Külebi her zaman olumlu bir bakış açısı içinde kendini ifade etme gücünü bulmuştur.

Umutsuzdu, yalnızdı, hâli yoktu,

Canı çok yanıyordu günlerden beri.

Ne alnında dolaşan bir dost eli

Ne yardım isteyecek kimsesi vardı,

*Ne **Tanrısı**, ne de **peygamberi**.*

(Farenin Ölümü, 187)

***Tanrı** gürünce beni, **Azrail**'e*

Kızacak: -Niye getirdin bu çocuğu, diyecek

Daha gün görmemiş, cahil, habersiz,

Çok vakti varmış yaşayıp sevişecek.

(Cehennemde, 190)

*Ağacığım senin **kaderin***

Bütün çocukların kaderi.

Neler etmedi yirminci yüzyıl

Sabi sübyan demedi.

(Çocuklar, 125)

Bu toprak bizim yurdumuzdur!

*Deli gönül **yücesine** çıkar.*

Bir üveyik olur uçar gider

Ardahan'dan Edirne'ye,

Edirne'den Ardahan'a kadar.

(Atatürk'e Birlikte Savaşanlara Ve Çocuklarına ,IV, 217)

Her Anadolu şairi gibi Külebi'de de dine ait unsurların görülmesi mümkündür. Külebi bazen umutsuzluğa, sıkıntıya düşer ve yardım isteyecek bir güç arayışı içine girmiştir. Bazen de bu dünyadan göçmek istemiştir. Külebi'nin yaşadığı bazı tükenmişlikler onun dini yönüne yansımıştır. Aşağıdaki tabloda Külebi'nin kullandığı dine ait kelimeleri görmek mümkündür.

Tablo 5: Külebi'nin Şiirlerinde Kullandığı Dine Ait Kavramlar ile Bu Kavramların Kullanım Sıklığı

	Kelimeler	Sıklık Dereceleri
1	Tanrı	24
2	yüce	18
3	kader	12
4	selam	9
5	inanç	8
6	ulu	7
7	şeytan	6
8	Azrail, cehennem	5
10	günah, kıyamet, minare,	4
13	felek, haram, mezar, mübarek,	3
17	helal, kutsal, melek, zebani,	2
21	Allah, bütgede, cenaze, cennet, din, ecel, ezan, eyvallah, hayalet, hayır, hızır, inançlı, mahşer, merkad, naaş, nakus, peygamber, put, rahmet, ruh, sihir, sofı, şükür, teşbih, yaratan, yatır, cin	1

Daha önce bahsedildiği gibi ve tablodan da anlaşılacağı gibi Külebi, bir konu için özel bir vakit ayırmamış, özel bir konu seçiminde bulumamıştır. Doğal olarak ortaya çıkan durum sonucunda duygularını ve yaşantılarını şiirine yansıtır. Onun

yaşamında üzüntü ve hasret gibi duygular oldukça yoğundur. Bundan dolayı da dini kavramlar içerisinde en sık kullandığı kelimeler arasında sığınağı olan “Tanrı’yı” ve hiç barışık olmadığı “kaderi” görmek mümkündür. Külebi, Tanrı ifadesi ile birlikte Allah ifadesini de kullanmıştır ancak sadece bir kez kullanılmıştır. Bu durum Külebi’nin şiirlerinde kullandığı kelimelerin Türkçe olmasına özen göstermesinden kaynayan bir durum olarak görülebilmektedir.

2.5. Duygu ile İlgili Kelimeler

Duygu, insanın ruh hâlidir. Duygu, insanın hayata bakış şeklidir. Duygu, insanın çevresinden etkilenme şeklidir. Duygu, insanın kendini anlatma ve kendini anlama hâlidir. Duyguyu dışarıya vurmak şairler için kaçınılmaz bir yoldur. Duyguların dışa vurulması için de en güzel yollardan biri şiirdir. Şairler şiirlerinde az da olsa kendilerine bir yer muhakkak ayırır. Şairler şiirlerine bazen asiliğini, bazen duygusallığını, bazen yalnızlığını ve bazen de coşkusunu yansıtır.

Cahit Külebi’nin, duygu yönü oldukça güçlüdür. O şiirlerini, anlık duygular içerisinde kaleme almıştır. Duyguyu asla ertelemez, biriktirmez ve de saklamaz. Eğer Külebi’nin şiirlerinde bir duygu görülüyorsa Külebi, onu muhakkak yaşamıştır ya da hissetmiştir denilebilir. Daha önce de bahsettiğimiz gibi Külebi için önemli olan yaşanmışlıktır.

Külebi’nin şiirlerinde duygu ifade eden kelimeler oldukça geniş yer tutmaktadır. Çünkü Külebi, yaşanılacak hemen hemen her duyguyu yaşamıştır. Göç, hastalık, yalnızlık, gurbet, hasret, özlem, kavuşma ve kaybetme gibi her duyguya şahit olmuş ve bunu da şiirlerine dökmüştür.

acı	35
umut	33
aşk	26
sevdalı	25
sevinç	24

Külebi'nin kelime dünyasında 211 farklı “duygu” ifade eden kelime bulunmaktadır. “Duygu” kelime grubu içerisinde toplamda ise 930 kelime yer almaktadır. Bunlardan en çok kullanılanlar yukarıdaki tabloda da görüleceği gibi “acı”, “umut”, “yorgun”, “aşk” ve “sevdalı” kelimeleridir. Külebi'nin doğumdan ölüme kadar hayatı sıkıntı içerisinde geçmiştir. Hayata göçle gözlerini açan Külebi, babasının mesleği, kendi eğitim ve iş hayatı dolayısıyla sürekli yer değiştirmek durumunda kalmıştır. En sık kullandığı kelimelere bakıldığında hayatının sıkıntıları içinde geçtiği anlaşılabilmektedir. Ancak şiirlerine de yansıdığı gibi tüm bunlara rağmen o umudunu yitirmemiş ve hayata sevgiyle bağlanmayı bilmiştir.

Şimdiyse senin hâlin

*Ölümden **acı**,*

Karakış ortasında

Küçük zerdali ağacı.

(Zerdali Ağacı, 136)

Gecelerin hapishanesinde

Bu şiirin sahibi tek başına,

***Umutların** hapishanesinde*

İn cin yok.

(Yaşamak, 81)

Külebi aşkı ve sevdayı ait duyguları da çok sık kullanmıştır. Kadınlara ayrı bir önem vermesi ve eşine şiirler yazması da onun bu yönünü göstermektedir.

*Ne kadın, ne **aşk**, ne kumar*

Ne çalışmak, akşama dek;

Yüz vermez oldu sokaklar

Bir bardak su, biraz ekmek.

Yaşa yaşadığın kadar!

(Dostlara Türkü, 144)

Kimi sarhoştı fitil gibi.

Sallanır gövdesi caddeler boyunca.

***Sevdalı** mı, **sevinçli** mi. kederi mi?*

Bilinmez insan ağzına koyunca

Yağmurlu havalarda içkiyi.

(Yağmur Altında, 210)

Kimsenin başına gelmemiştir

Benim başıma gelenler

*Hangi günüm **sevinçli** geçti?*

(Sevda Peşinde, 56)

Kiraz ağaçları ağzında meyve verir.

Karpuz kessem içini görürüm.

Hiçbir çiçeğe benzemeyen kokular duysam

Özleminden ölürüm.

(Resim, 87)

Bu sabah evden çıkarken

*İçimde bir garip **hüzün** vardı.*

Söküp atamadım ya S.

Geçmiş günler aklıma geldi.

(S, 120)

Külebi'nin şiirlerinde duygu oldukça yoğundur. En geniş kelime dünyasını, duygu ile ilgili kelimeler tablosunda görmek mümkündür. Üslûp ve düşünce açısından, duygusal, halk söylemlerini ve halk ağzını kullanan ve çok sıkıntı çekmiş bir şair olan Külebi'de bu durum oldukça doğaldır. Bundan dolayı da Külebi'nin duygu ile ilgili olarak kullandığı kelime dünyası geniştir. Aşağıdaki tabloda Külebi'nin şiirlerindeki duygu ile ilgili kelimeleri görmek mümkündür.

Tablo 6: Külebi'nin Şiirlerinde Kullandığı Duygu ile İlgili Kelimeler ve Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı

	Kelimeler	Sıklık Dereceleri
1	güzel	57
2	acı	35
3	umut	33
4	aşk	26
5	sevdalı	25

6	sevinç	24
7	genç, iyi	23
8	hâl (durum)	21
9	özlem	19
10	akıl, gönül, kalp,	18
11	sevgi	17
12	mahzun	16
13	mutluluk	15
14	can	14
15	garip, nazlı	12
16	deli, hayal,	11
17	keder, umutsuzluk, yalnızlık	10
18	kuvvet, naçar, solgun, yalan,	9
19	ahmak, çare, hasret, hasta,	8
20	narin, sabır, tat,	7
21	çocukluk, hoş, hüznün, kucak, mutsuzluk, sayrı, uz,	6
22	darmadağın, sevdâ, uğur,	5
23	beter, delikanlı, düşünceli, gergin, hak, hayın, kızgın, kin, kötülük, kumral, onur, övgü, rahat, sevecen, sevgili, umutsuzluk	4
24	açlık, ağu, ayıp, baygın, bellek, bilgin, düşkün, gençlik, hoyrat, mahcup, nasip, saadet, sağlık, şanlı, tasa,	3
25	becerik, cahil, cömert, çetin, dev, dirlik, eda, endam, erdem, esmer, hastalık, havalanma, hergele, hülya, ırz, ihtiyar, inat, kısır, kıvanç, kibar, kör, kötü, kulaç, küskün, laf, mahsus, memnun, naz, neşe, öfke, özgür, pişman, sancı, sevi, sıkıntı, utku, vefalı, veryansın, yalancı, yapılı, yaşlı...	2
26	adamlık, ağrı, aptal, arsız, aydın, azgın, bekaret, bilinç, cinsel, çalılımlı, çalışkan, çirkef, dalgın, derbeder, dilsiz, divane, dolgun, durgun, duygu, duygusal, edepsizlik, efkar, gam, göz ağrısı, hafıza, haset, hatır, heves, zulüm, zevk...	1

Pek çok duyguya şahit olmuş veya o duyguları yaşamış olan Külebi’de tabloya göre en sık kullanılan kelimeler olarak “acı”, “umut”, “aşk”, “sevdâ” ve “sevinç” görülmektedir. Külebi’nin üslûbunu belirleyenler arasında duyguları ilk sırada yer almaktadır. Külebi, hırçın olduğu kadar duygusal bir şairdir. Yani Külebi, neredeyse tüm duyguları yaşayan bir şairdir. Kaderin ona sunduğu acımasız yaşantı, ustalıkla işlediği şiirlerde görülmektedir. Tablodan da anlaşılacağı gibi neredeyse tüm duyguları yaşayan ve şiirlerinde yaşatan bir şairdir Külebi. Şiirlerinde en sık rastlanan duygu

kelimeleri “acı” ve “umut” gibi zıt ifadelerdir. Bu onun, yaşadığı çeşitli sıkıntılar içinde ümitsizliğe düşmediğinin göstergesidir.

2.6. Eşya, Araç-Gereç ile İlgili Kelimeler

Eşyalar ve araç-gereçler günlük hayatta kullanılan ürünlerdir. Bazen bir ihtiyacın karşılandığı bazen de duyguların sonucu ortaya çıkan ürünlerdir.

Eşyalar ve araç-gereçler insan hayatını meşgul eden şeylerin başlarında gelmektedir. Bu bağlamda eşyalar ve araç-gereçler duyguların aktarım aracıdır. Cahit Külebi de şiirlerinde kimi zaman eşyaları sadece bir eşyadan ibaret olarak kullanmış, kimi zaman eşyalara duygular ve anlamlar yükleyerek onları okuyucu karşısına çıkarmıştır.

Külebi’nin hayatı yer değiştirmekle geçmiştir. Göç, eğitim, iş ve askerlik gibi pek çok farklı nedenlerden dolayı sürekli yer değiştirmek durumunda kalmıştır. Bu durum da onun şiirlerine yansımış, eşya, ve araç-gereçler grubu içerisinde en çok kullanılan kelimeler arasında seyahat araçlarıyla ilgili kelimelere rastlanılmıştır. Şairin hayatında kullandığı eşyaların ve araç-gereçlerin ne denli önemli olduğu ve nasıl iz bıraktığı aşağıdaki listede görülmektedir. Külebi’nin en çok kullandığı eşya ve araç-gereç isimleri arasında olan “kurşun” kelimesini hızı ve bir şeyi ortadan kaldırmayı düşündüğü zaman kullandığı görülmektedir. Kurşun kelimesinin çokluğuna etki eden önemli bir etkende Kurtuluş Savaşı ve Atatürk hakkında yazmış olduğu şiirler ile askerlikten kalma duygularıdır.

Cahit Külebi’nin şiirlerinde 209 farklı eşya ve araç-gereç ismi geçmektedir. Toplamda ise 565 adet isim geçmektedir. Genele baktığımızda eşya ve araç-gereç isimleri oldukça fazla bir yer teşkil etmektedir. Aşağıda da görüldüğü gibi en fazla kullanılan eşya ve araç-gereç isimleri “gemi”, “tren”, “uçak”, “saat” ve “kurşun” kelimeleridir.

gemi	41
tren	16
uçak	16

kurşun 13

çeşme 12

*Yaşamaya son **kurşuna** kadar!*

*Son **kurşuna** kadar bilime.*

*Tüzeğe son **kurşuna** kadar!*

*Son **kurşuna** kadar en güzele, en iyiye.*

(28 Nisan, 287)

Külebi'nin şiirlerinde seyahate ait araç ve gereçler de önemli bir yer tutar. Özellikle gemileri oldukça fazla kullanır. Antalya, İzmir, İstanbul gibi yerleri ve Avrupa'yı gezmek zorunda kaldığından seyahatlerinde gemiyi kullanmıştır. Bunun yanında Külebi, denizi de çok sever. Deniz sevgisini gemiyle süsler. Yeri gelir ayrılıklar ve kavuşmalar deniz teması altında yer almaktadır.

İşte şu gördüğüm deniz

Başka toprakların da denizi.

Üstünde şehirler kurulan

*Kıyılara **gemiler** götürür.*

(İşte Şu Gördüğüm Deniz, 70)

Niçin ilkbahar akşamları

İnsanın canı sıkılır,

***Vapura, trene** binmeden*

Özlerim niçin uzakları?

(İlkbahar Geldi, 74)

Sevinçle türküsünü söyler.

*Bir idare **lambası** küçük, solgun.*

En azından üç yüz pare dam

Umudu en azından üç yüz çocuğun.

(Köy Öğretmenleri, 236)

Yollar bitmeden yollar başlar

***Tekerler** değil döner başın.*

Irmaklar gibi çırpına çırpına

Akıp gitmektir işin.

(Varsağı, 246)

İkincisi dalgalı oynak,

Bir kedi gibi önce sokularak

Sonra tozu dumana katan deniz.

*Balıklara **beşik** sallayan deniz.*

(Kadınlar Ülkeler Denizler, 295)

Külebi'nin şiirlerinde çocukluktan ölümüne kadar kullandığı, pek çok eşyayı ve araç-gereci görmek mümkündür. Aşağıdaki tablo, Külebi'nin şiirlerindeki eşya ile ilgili kelimeleri içermektedir.

Tablo 7: Külebi'nin Şiirlerindeki Eşya, Araç-Gereç ile İlgili Kelimeler ve Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı

	Kelimeler	Sıklık Dereceleri
1	gemi	41
2	tren, uçak	16
3	kurşun	13
4	çeşme, kamyon, kılıç	12
5	bayrak, kağıt,	11
6	kutu	10
7	ateş	9
8	boya, lamba, mendil, pencere, resim, teker,	7
9	araba, beşik, ip, kitap,	6
10	altın, bardak, çorap, dam, duvar, etek, kağıt, kapı, tel, yelkenli,	5
11	ayna, baca, giysi, kadeh, menteşe, otobüs, şapka, tüfek, yelken,	4
12	bıçak, bilya, cam, davul, dolap, döşek, gümüş, kayık, kehribar, mızrak, namlu, sargı, sinema, sopa, tahta, tas, tramvay, yaka, yatak,	3
13	asfalt, balon, basma, benzin, demir, düdük, fitil, gergef, gömlek, gömüt, hamut, hasır, imbik, inci, kale, kazan, kilim, küfe, mavna, motor, ocak, ok, oyuncak, önlük, süpürge, tabanca...	2
14	ağ, allık, anten, araç, balyoz, barut, bomba, boncuk, ceket, cephan, cüzdan, çamaşır, çarmıh, çatal, çini, çarşaf, çerçeve, değnek, çuval, dosya, dümen, fırın, fişek, fotoğraf, halat, harita, hurda, ipek, iskambil, kabza....	1

Her eserde olduğu gibi Külebi'de de eşyalar oldukça fazla yer tutmaktadır. Külebi'nin üslûbunda eşyalar ve araç-gereçler önemli bir yer tutmaktadır. Onun kullandığı eşyalar hayatının bir parçası. Çok yolculuk etmesi sonucu seyahat araçlarını

şiiirlerinde sık kullanması, Kurtuluş savaşı için yazdığı eserlerde kurşun kelimesini sık kullanıyor olması, hayatını şiirlerine aktarmasından kaynaklanmaktadır. Tablo incelendiğinde de seyahat amaçlı olan “gemi”, “tren”, “uçak” gibi eşyaların ve de araç-gereçlerin ön planda olduğunu görülmektedir. Bunun nedeni iş, eğitim ve aile gibi etmenlerden dolayı çok gezmek zorunda kalmış olmasıdır.

2.7. Meslek ve Meşguliyet ile İlgili Kelimeler

Meslekler insanların ilgi ve ihtiyaçlarını temsil eden bilgi ve beceriye dayalı uğraşlardır. Her dönemin farklı meslek alanları ve farklı uğraşları bulunmaktadır. Her yörenin de kendine ait ilgileri ve uğraşları bulunmaktadır. Meslek ve meşguliyetler toplum yapısını ve toplumun geçim kaynağını gösteren önemli göstergelerden biridir.

Anadolu insanının meslek ve meşguliyetleri zamana ve mekâna göre farklılık gösterir. Her yörede olduğu gibi köy ve kentte de geçim kaynakları, meslekler ve meşguliyetler farklılık gösterir. Meslek, Anadolu insanın hayata bakışını ve yaşayışını da etkilemektedir.

Şairler ve yazarlar -özellikle Anadolu şair ve yazarları- toplumdan beslenmektedir. Yazdıkları, çizdiklerinde bir nebze de olsa halk yer almaktadır. Halkın duygu ve düşünce yapısını, yazdıklarına yansıtmaktadırlar. Tüm bunların yanında halkın ilgi, uğraş ve meşguliyetlerini de eserlerinde konu edinmişlerdir.

Cahit Külebi, hayatına köy ortamında başlamış, eğitim ve iş hayatı derken kent hayatına adımını atmış bir şairdir. Bu yüzden şiirlerinde hem köyden hem kentten esintiler bulunmaktadır. Bu esintiler arasında meslek ve meşguliyetlerle ilgili kelimeler de görülmektedir. Bunun önemli sebeplerinden biri de Külebi’nin şiirlerinde hem köy hem kent hayatının hemen hemen her parçasına yer vermiş olmasıdır. Bir diğer sebep olarak da Külebi’nin farklı meslek ve meşguliyetlerle tanışmış olmasıdır. Babası memurdur. Annesi de ağalık sisteminden gelmedir. Ayrıca Külebi’nin ailesi göçmen bir ailedir. Köy hayatını da kent hayatını da neredeyse tümüyle yaşamış bir şairdir

Külebi'nin şiirlerinde eşkıyalardan, memurlara ve sanat adamlarına kadar dönemin toplumunun her kesiminden karakter yer almaktadır. Her kesime ait kavramlar onun şiirlerinde yer bulmuştur. Tablolarda ve örneklerde de görülebildiği üzere gibi Külebi'nin şiirleri meslek ve meşguliyet konusunda oldukça geniş bir yelpazeye sahiptir.

Uzak kadınlar,

Sıcak kadınlar,

Ya onların doğurduğu Karacaoğlanlar,

İşçiler, balıkçılar, çobanlar.

(Yurdumuz, 77)

Külebi'nin şiirlerinde meslek ve meşguliyetle ilgili 37 farklı kelime geçmektedir. Toplamda ise 130 kelime bulunmaktadır. Külebi'nin en sık kullandığı kelimeler ise: “iş”, “paşa”, “ozan”, “şair” ve “asker” kelimeleridir. Şairlik ve ozanlık gibi mesleğiyle ilgili olan kelimelerin en sık kullanılanlar arasın bulunmaktadır.

iş	47
paşa	9
ozan	8
şair	7
asker	6

Sen de mutsuz değil misin ey ozan?

Bulanık, batmış bir deniz.

Değil Almanya'da iş bulmak bu durumda

***Askere** bile gidemeyiz.*

(Acı Dönem, 302)

Ayrıca Külebi askerlik mesleğini de çok sevmektedir. Bunun sonucu olarak da en sık kullandığı meslek arasında asker mesleği de görülmektedir. Külebi, Atatürk'e yazdığı şiirde ona hep, Kemal Paşa diye seslenmektedir.

*Kemal **Paşa** çıkageldi*

Bir alevdir aldı gitti yurdumuzun gönlünde

Çorap gibi söküp attı

Düşmanları ordumuzun önünde.

(Atatürk'e Ağıt, 156)

***Askerler** gelip geçiyordu güneyden,*

*Yaralı, hasta, yorgun **askerler**.*

Akşam olmuştu, yurda toplanıyordu

Sağ kalan yiğitler birer birer.

(Atatürk'e, Birlikte Savaşanlara, Çocuklara, 215)

Memurduk fareler gibi.

Odalar, dolaplar, dosyalar...

Daha faydalı olurdu bizden

Saman dolu bir çuvalı koysalar.

(Yitmiş, 272)

Benim doğduğum köyleri

*Akşamları **eşkıyalar** basardı,*

Ben bu yüzden yalnızlığı hiç sevmem

Konuş biraz!

(Hikaye, 52)

Amasya'dan benzin yüklü bir yaylı geldi

Yağmurlu bir günde.

Devrisi gün silah çattılar

Candarmalar hükümetin önünde.

(Atatürk'e ağır, 156)

Eğitim ve iş için oldukça fazla yer gezen Külebi, birbirinden farklı meslekle de karşılaşmış ve bunu şiirlerine kendi doğal üslûbuyla taşımıştır. Aşağıdaki tabloda Külebi'nin şiirlerindeki meslek ve meşguliyet ile ilgili kelimelerin görülmesi mümkündür.

Tablo 8: Külebi'nin Şiirlerinde Meslek ve Meşguliyetlere Ait Kelimeler ile Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı

	Kelimeler	Sıklık Dereceleri
1	iş	47
2	paşa	9
3	ozan	8
4	şair	7
5	asker	6
6	usta	5
7	eşkıya, çoban	4
8	korsan	3
9	komutan, padişah, süvari, şehzade, eleman, gemici, haberci, hamal, işçi, memur, piyade, sultan, şoför, topçu, tüccar	2
10	patron, candarma, çiftçi, doktor, ekmekçi, eşit, esnaf, fotoğrafçı, garson, hostes, kaçak, kitapçı, mühendis, müşteri, öğrenci, öğretmen, sanatkar, savaşçı, tayfa	1

Meslek ve meşguliyetler arasında Külebi'nin şiirlerinde en çok kullandığı kelime “iş” kelimesidir. Bunun dışında Atatürk'e hitabı olan “paşam” ifadesi, çok sevdiği meslek olan “ozan” ve “şair” ifadeleri ve hayranlık duyduğu “asker” ifadeleri, en sık kullandığı meslek ifadeleridir. Eşkıya gibi, kır hayatına ait, padişah gibi eski dönem ve hostes gibi de modern hayata ait meslek ve meşguliyetler de onun şiirlerinde bulunmaktadır.

2.8. Renk ile İlgili Kelimeler

Hayata bakış, bir şairin ya da bir yazarın yapıtlarına yansır. Çünkü bir sanatkarın yapıtları az ya da çok hayatından parçalar taşır. Mehmet Kaplan bu konuda şöyle der:

“Muayyen bir sahada çalışan insan, nasıl o sahanın meselesini daha iyi kavrar ve saha ile alakası olmayanlardan çok daha fazla bilgi kazanırsa, tıpkı bunun gibi mizacı, karakteri veya sanat görüşü dolayısıyla muayyen temeller ve kelimeler üzerinde ısrar eden bir şair yahut yazar da bunların çeşitli imkânlarını keşfeder; adeta bunlar üzerinde bir nevi his ve dil ihtisası yapmış olur” (Kaplan 1983: 211).

İnsanın üzerinde etkisi olan şeylerden biri de renklerdir. Renkler duygu ve düşünce dünyasının bir yansıması, insanın hayata bakışıdır. Her şairde ve yazarda olduğu gibi Cahit Külebi’de de renkler önemli bir yer tutmaktadır. Külebi şiirlerini renklerle renklendirmektedir. Çok sayıda renk, fazlaca tekrar etmektedir. Bu da şairin renklere verdiği değeri ve renklerin onun üzerinde bıraktığı etkiyi göstermektedir.

Külebi’nin, şiirlerinde 22 farklı renk bulunmaktadır. Renkle ilgili kelimeler toplamda 244 kez kullanılmıştır. Külebi’nin en çok kullandığı renk, günlük hayatta da karşımıza en çok çıkan renklerden biri olan mavi renktir. Mavi, gökyüzü ve denizin rengidir. Sakinliğin, huzurun ve özgürlüğün rengidir. Maviden sonra en sık kullandığı kelimeler kara, beyaz, ak ve karanlıktır. En sık kullanılan kelimeler zıt renklerden oluşmaktadır. Duygularını renklerle destekleyen, Cahit Külebi, renklerle yalnızlığını, sıkıntısını, derdini, kederini sevincini, coşkusu, heyecanını anlatmıştır.

Külebi’nin hayatının oldukça fazla zorluklarla dolu olması sebebiyle “kara”, “siyah” gibi renklerin çok sık kullanılması yanında, bu zorlukların üstesinden gelmek için sahip olduğu özveri ile “ak” ve “beyaz” gibi ifadeler de aynı sıklıkta şiirlerde yer almaktadır.

Cebeci köprüsünün korkulukları

Kara boyalı.

Daha böyle köprülerden geçersin çok

Cahit Külebi!

(Cebeci Köprüsü, 97)

Nasıl sevmezsin bu sabahları?

Her gün kuvvet getirir işimize.

Nasıl sevmezsin gökyüzünü

*Çalışanlar da muhtaçtır **maviye**.*

(Nasıl Sevmezsin Bu Dünyayı, 72)

Köylere de uğradıysa eğer

*Islak, **karanlık** odalarda beşik sallamıştır*

Güneş altında çalışanlara

İmdat eylemiştir.

(Rüzgar, 95)

Deniz kıyısında bir yelkenli var

*Yarısı **sarı**, yarısı **mavi**.*

*Denizin üstü dümdüz, **bembeyaz***

Kâğıt gibi.

(Deniz Kıyısı, 112)

Bakar bakar da vadilere

Akşamları ışıktan şehirler kurardım.

Dolsun isterdim insanlar akın akın

*Yıkayıp **sütlüman** denizlerde.*

(Son, 162)

Niçin yaşadığımız belli değil, bu yaşantı başka.

Yaprakların inceliği ıslak da ondandır.

*Tırtılların **beyazlığına** inat, yeşilin **karası**.*

Kağıdın yırtılmasındaki keskinlik yaşantıya inat

Sen gelmezsin!

(Edepsiz Çağrı, 258)

Külebi'nin şiirlerinde kullandığı renkler ile ilgili tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 9: Külebi'nin Şiirlerinde Renkler ile ilgili Kelimeler ve Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı

	Kelimeler	Sıklık Dereceleri
1	mavi	37
2	kara	34
3	beyaz	30
4	ak, karanlık	29
5	renk	17
6	pembe	15
7	yeşil	12
8	sarı	8
9	aydınlık	6
10	kırmızı	5
11	al, kapkara	4
12	masmavi	3
13	bembeyaz, sarışın, sütliman	2
14	eflatun, kızıl, mor, sütbeyazı, sūtmavi	1

Tabloda da görüldüğü gibi Külebi'nin şiirlerinde renk çeşitliliği fazla değildir. Bunun yanında “al”, “beyaz” ve “siyah”, “kara” gibi zıt renkleri de şiirlerinde çok kullandığını görülmektedir. Bunun yanında sütbeyazı, sütmavi ve sütliman gibi halkın söylemlerini de yine şiirlerinde görülmesi mümkündür.

2.9. Sayılar ve Sayısal İfadelerle İlgili Kelimeler

Sayılar çoğu insan için sadece bir miktarı belirtir. Ancak şairler ve yazarlar için durum biraz farklı olabilmektedir. Onlar sayılarla duygu ve düşünceleri çok farklı yorumlayabilir, okuyucuya bu duygu ve düşünceleri farklı boyutlarda sunabilir.

Cahit Külebi de duygularını ve düşünceleri sayılarla güçlendirir, sevincini, mutluluğunu, heyecanını kızgınlığını, gerekli olduğu zamanlarda sayılarla vermiştir. Bunların yanında yaş gruplarını anlatırken de sayılardan yararlanmıştır.

Cahit Külebi, şiirlerinde genellikle miktarı belirtmek için kullanılan sayılardan 22 farklı sayı ifade eden kelime kullanır. Toplamda ise şiirlerinde 623 kez sayı ifade eden kelime kullanmıştır. En çok kullandığı sayı “bir” sayıdır. Bunu “iki”, “tek” ve “bin” sayıları takip eder.

*Küçük **bir** çeşmeyim yurdumun*

Unutulmuş bir dağında.

Hiç kesilmeyecek suyum

Yıldızların aydınlığında

Boyuna akar dururum.

(Küçük Çeşme, 208)

Şairlerin ateşi, âşıkların

*Belki **bin** dereceye yükselecek.*

Cahil kızlar (küçük kediler).

Çocuklar üşüyecek.

(Güz Yorumu, 205)

Kapım çalındıkça açıyorum.

*Hayaller doluyor **birer ikişer**,*

***Bir** sen gelmiyorsun, kayıp!*

Bahçemdeki beyaz gül yeşer.

Dönüyorum, mahzun, kapayıp...

(Eski Bahçe, 169)

Bütün trenleri kaçırdın.

Acıklı bir roman gibisin şimdi.

*İşte **milyon** insanda **milyon** yürek*

Seninçin çarpar mı biri?

(Kış Yorumu, 206)

***Bir** yanda öyle nazlı ki çiçekler üflesen solar.*

*Kızlar öyle narin ki, **yedinci** kıtadan gelmiş kuşlar,*

Öte yandaysa, acımasız dünyamız yine sen varsın!

Yine de ırza geçmeler, öldürmeler, vurup kırmalar.

(Ak İle Kara, 265)

Azlık- çokluk, varlık- yokluk gibi ifadelerin anlatılmasını sağlayan sayılar, her eserin oluşturulmasında kaçınılmaz olarak kullanılan kelimelerdir. Sayılar bazen de vurgu amaçlı kullanılır. Külebi, çok farklı sayı kullanmaz ancak sayı yoğunluğu oldukça fazladır denilebilir. Aşağıdaki tabloda Külebi'nin kullandığı sayıları ve bu sayıların sıklığını görölmesi mümkündür.

Tablo 10: Külebi'nin Şiirlerindeki Sayılar ve Sayısal İfadeler ile Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı

	Kelimeler	Sıklık Dereceleri
1	bir	472
2	iki	33
3	tek	16
4	bin	15
5	üç	14
6	beş	13
7	yüz	10
8	on	8
9	çift, dört, yirminci	7
10	dört	7
11	yirminci	7
12	sekiz	5
13	milyon	4
14	üçüncü, sonuncu	2
15	altı, altmış, elli, ikişer, kırk, ortanca, otuz, yedinci, yirmi	1

Tabloya göre en sık kullanılan “bir” kelimesidir. “Bir” kelimesi için yapılan sıklık çalışmalarına bakıldığında, en sık kullanılan kelimelerden olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 2). Tek sayısı diğer bir sık kullanılmış sayıdır. Bunların yanında kullanılan sayılar arasında on, yüz, milyon gibi şiirlerde mübalağa amaçlı kullanılmış sayıların da tablodan görölmesi mümkündür.

2.10. Tabiat ile İlgili Kelimeler

Tabiat tüm canlıların yaşam alanıdır. Tüm canlıların beslenme alanıdır. Şairler ve yazarlar da tabiat gibi verimliliği sınırsız bir ortamdan beslenir ve bu ortamdan yararlanarak eserlerini oluşturur. Var olanları anlatmanın yanında, istenen ve özlenen her şey eserlere konu edilir.

Köy hayatı içinde yaşamına başlayan Külebi, kent hayatına geçtiğinde bile köyden zihnini ve duygularını alamayan bir şairdir. O, “Bütün yaşantım boyunca tek cennetim varsa o da Artova’da kaldı (Külebi, 1977: 28) diyebilecek kadar hasretli ve özlemlili yaşamıştır.

Külebi’nin şiirlerinde tabiat unsurları oldukça fazla görülmektedir. Anadolu’dan örnek ve betimlemeler konusundaki duyarlılığı onu Anadolu şairleri arasında ayrı bir yere koymaktadır. Şiirlerinde köyüne özlem ve hasret konusu görülmektedir. Sevdığı insanları ve kadınları tabiata ait unsurlarla benzetme yaparak anlatmaktadır.

Külebi doğup büyüdüğü yerlere bağlı, tabiatla duyguları aracılığıyla iç içe olan ve kente gittiği hâlde Anadolu sevdasını asla kaybetmeyen, özünü seven ve korumaya çalışan bir şair olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda Gizem Akyol şöyle demiştir: “Külebi’nin, geçmiş/ Anadolu’nun ruhunu taşıyan kelimelerle aynı zamanda kendi değerlerine sahip çıktığı söylenebilir. Bu kelimelerin taşıdığı anlam, gurbette olan Külebi için, söz konusu değerlerin devamlılığını sağlamaktadır” (Akyol, 2005:79).

Külebi’nin tabiat ile ilgili olarak en sık kullandığı kelimeler arasında deniz, su, rüzgar ve dağ görülmektedir. Hepsisi de ona Anadolu’yu hatırlatan unsurlardır.

deniz	94
su	61
rüzgar	59
dağ	54
yağmur	50

*İşte şu gördüğüm **deniz***

*Başka toprakların da **denizi**.*

Üstünde şehirler kurulan

Kıylara gemiler götürür.

(İşte Şu Gördüğüm Deniz, 70)

İstanbul Boğazından beyaz

*Gemiler geçer, **su** kesimi mavi.*

İnsanı gecelerce uyutmaz

Benim sevdiğim de, bu gemiler misali.

(Dişi, 193)

***Doğa** anne biliyor musun yorgun bir güvercin*

Gökyüzünde nasıl boşlukta kalır?

Uykusuz gecelerde, yitmişlikte, yalnızlıkta

Biliyor musun akşamlar inerken nasıl ağlanır?

*(**Doğa** Anne Biliyor Musun?, 323)*

Köyde yetişmiş, köye hasret ve köy aşığı bir şair olan Külebi'nin şiirlerinde tabiat ile ilgili kelimelere çok sık rastlanmaktadır. Aşağıdaki tablo bize Külebi'nin tabiat ile ilgili kelime varlığını vermektedir.

Tablo 11. Külebi'nin Şiirlerinde Tabiata Ait Unsurlar ve Bu Unsurların Kullanım Sıklığı

	Kelimeler	Sıklık Dereceleri
1	deniz	94
2	su	61
3	rüzgar	59
4	dağ	54
5	yağmur	50
6	toprak	47
7	ışık	43
8	bulut	41
9	güneş	32
10	duman	30
11	yıldız	29
12	dalga, tarla	26
13	gök, ırmak,	25
14	gökyüzü	24
15	bahçe	20
16	kar	19
17	hava, kıyı	18
18	damla, doğa	17
19	taş	16
20	dere	11
21	ova	10
22	çorak, kanat, orman,	9
23	vadi	7
24	ılık, sel, sürü	6
25	çamur, dal, okyanus, pınar	5
26	bozkır, çıra, kuyruk, yel,	4
27	çakıl, göl, kıraç, kömür, köpük, nehir, pençe, rıhtım, şavk	3
28	buz, derya, hark, ılıman, kabuk, kaya, kurak, kuyu, kütük, pus, sığ, sis, şimşek, teç, telek, tepe	2
29	ay, bağ, bostan, çukur, deprem, fırtına, gübre, ılıman, iklim, karakış, kaynak, kıvılcım, kor, koyak, kök, körfez, köruk, kutup, küre, mahluk, meşe, sedef, tezek, yağız, yıldırım, yüksük	1

Tabloya baktığımızda Külebi'nin her ne kadar kentte yaşayan bir şair olsa da kır hayatını ve kır özlemini içinden hiç atmadığı, kır hayatına olan vefasını en azından bu

yolla yerine getirmek istediği görülmektedir.. Tabloda da görüldüğü gibi tabiat unsurları içinde deniz, su, rüzgar, dağ, toprak gibi en köyü hatırlatan kavramlar sıklık açısından ilk sıralarda yer almaktadır. Bunların yanında çamur, kır, bozkır ve nehir gibi köy hayatına ait ya da köyü hatırlatacak tabiat unsurları da onun şiirlerinde kendine yer bulmaktadır.

Tabiat çok geniş bir üst başlık olduğundan bu başlığı üç alt başlık hâlinde incelemek daha doğru olacaktır. Köy yaşamını ve köye ait unsurları oldukça fazla şiirlerine yansıtmıştır. Halkı, bunun yanında da köyü anlatmak, onun vazgeçemediği bir eylemdir.

2.10.1. Bitki, Çiçek, Meyve ve Sebze ile İlgili Kelimeler

Anadolu ve özellikle köy ortamında ağaçlar ve çiçekler insanların hayatında önemli yer tutan unsurlardır. Tabiattan yararlanan, tabiatı anlatan her şair ve yazar ağaçlarla ve çiçeklerle şiirlerini süsler. Şair ve yazarlar tabiata ait bitki, çiçek, meyve ve sebze unsurlarından yararlanarak şiirlerini oluşturur. Özellikle çiçekler, özlem, hasret, sevgi ve aşk gibi soyut ifadelerin anlatılmasında en çok yararlanılan unsurlardandır. Külebi de köyde doğmuş ve çocukluğunu köyde yaşamış bir şair olarak, ağaçlara ve çiçeklere oldukça yakın bir şairdir. Şiirlerinde de bu unsurlar oldukça fazla yer teşkil etmektedir. Anadolu'yu ve duygularını anlatırken bu unsurlardan oldukça sık yararlanmıştır.

Köy hayatını yaşayan, bağ bahçe ile uğraşan herkesin şiir dünyasında meyve sebze gibi ürünler yer tutmaktadır. Külebi de eserlerinde meyveleri kullanarak kendi çocukluğundan parçalar sunmaktadır. Bunun neticesinde köy hayatını seven bir şair olarak Cahit Külebi'nin şiirlerinde meyve ve sebze gibi ürünler de kendine yer bulmuştur.

Külebi'nin şiirlerinde bitki, çiçek, meyve ve sebze grubuna dâhil olabilecek 66 farklı kelime bulunmaktadır. Toplamda ise 341 kelime bulunmaktadır. Külebi, genellikle köy temasını işlediği ya da kadın güzelliklerini anlattığı şiirlerde bitki unsurlarını kullanmaktadır. Bu grup içerisinde en çok kullanılan kelimeler ve kullanım şekilleri şöyledir:

ağaç	48
çiçek	37
göl	31
yaprak	16
kır	15

Benim doğduğum köylerde

Ceviz ağaçları yoktu,

Ben bu yüzden serinliğine hasretim

Okşa biraz!

(Hikaye, 52)

Şimdi batıda yaylalarda

Ortalık çayır çimen.

Kışnesin taylor, ey insanlar!

Binmek istemem.

(Yağan Kar ile Düşünmeyen Adam, 179)

Kapım çalındıkça açıyorum.

Hayaller doluyor birer ikişer,

Bir sen gelmiyorsun, kayıp!

*Bahçemdeki beyaz **göl** yeşer.*

Dönüyorum, mahzun, kapayıp...

(Eski Bahçe, 169)

Aşağıdaki tablodan yola çıkarak, tabiat aşığı olan Külebi'nin bitki, çiçek, meyve ve sebzelere ait kelimeleri şiirlerine taşıma yönü görülmektedir.

Tablo 12: Külebi'nin Şiirlerinde Bitki, Çiçek, Meyve ve Sebzelere Ait Kelimeler ve Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı

	Kelimeler	Sıklık Dereceleri
1	ağaç	48
2	çiçek	37
3	gül	31
4	yaprak	16
5	kır	15
6	ot	11
7	çayır, zerdali	10
8	çiğdem, meyve	9
9	yosun	8
10	diken, kiraz	7
11	tütün	6
12	çimen, tohum, buğday, elma	5
13	Başak, lale, söğüt, zambak, badem, zeytin	4
14	Andız, bitki, ekin, kavak, yemiş, çağla, incir, kavun, mısır	3
15	erguvan, gürgen, kamış, nergis, nilüfer, saman, tomurcuk, yeşillik, ayva, ceviz, iğde, karpuz, nar	2
16	ardıç, çalı, çördük, fidan, karanfil, lavanta, odun, okaliptüs, papatya, sap, step, yonca, sümbül, vişne, yonca, zakkum...	1

Tabloya bakıldığında Külebi'nin hayatında bitkilerin ayrı bir yeri olduğu görülmektedir. Şiirlerde “ağaç, çiçek, gül, yaprak, kır” gibi kelimeler oldukça fazla yer teşkil etmektedir. Gül, Külebi'nin en çok yararlandığı benzetme unsurudur. Tohum, fidan, tomurcuk ve sap gibi bitkilerden tüm yönleriyle şiirlerinde yararlanmıştır. Ayrıca “zerdali, kiraz, buğday” gibi köyünü ve çocukluğunu anlatırken kullandığı unsurları da onun üslûbu içerisinde görmemiz mümkündür.

Şairin birçok şiirinde benzetme unsurları görülmektedir. Bu benzetmeleri de en çok doğadan unsurlar kullanarak yapmaktadır. Külebi, tabloda da anlaşılacağı gibi, doğadan oldukça fazla alıntı yapan bir şairdir. Kadınları ve çocukları, çiçeklere benzeten şair olan Külebi’de “lale, zambak, erguvan, nilüfer, karanfil, fidan ve okaliptüs” gibi çiçek türlerine rastlamak mümkündür.

2.10.2. Hayvanlarla ilgili Kelimeler

Köyde yaşamış ve de kente geçtiğinde dâhi köyü hafızasından atamamış bir şair olan Cahit Külebi’nin şiirlerde oldukça yoğundur. Külebi’nin kedi köpek gibi hayvanlara, özellikle atlara özel bir ilgisi vardır. Külebi gerçek hayatta atları çok sevmektedir. Çocukluğunda ve askerliğinde atlarla ilgilenmiştir. Şiirlerinde duygularını kuşlarla dile getirir. Köyü öküzler ve davarlarla anlatır. Onun şiirleri bundandır ki köy kokmaktadır.

Külebi’nin şiirlerinde 47 farklı hayvan bulunmaktadır. Toplamda ise şiirlerde 178 kez hayvan adı geçmektedir. “Kuş”, “at”, “balık”, “gelincik”, “kedi”, “koyun” gibi, köyde en sık rastlanabilecek hayvanlar da Külebi şiirlerinde en sık adı geçen hayvanlar arasındadır.

Evin önünde hark vardı.

Harkın üstünde alçacık köprü.

Köprünün üstündeki çocuklar

*Hayalet gibi bir **kuş** gördü.*

*(**Kuşun** Hikâyesi, 129)*

*Oğuzlar’ **at** sırtında gelenler!*

Sakin, ne yüceyiz Anadolu’da!

Köroğlu bile bir zamanlar

Böyle ilginç olmamıştı Bolu'da.

(Yitmiş, 273)

Akşamları seyretmeli gün batarken,

Pencereye vuran yağmuru geceleri;

Sırtüstü uzanıp kitap okumalı

*Sağmal ak **koyunlar** gibi düşünceleri.*

(Cehennemde, 191)

Külebi, tabiatı çok sever. Bunun yanında hayvanları da çok sever ve hayvanlara karşı oldukça ilgilidir. Özellikle atlara özel ilgisi vardır. Bu durum aşağıdaki tablodan da anlaşılabilmektedir. Ayrıca Külebi'nin köy sevgisi, onun şiirlerde kullandığı keçi, kuş, öküz gibi hayvan isimlerinden yola çıkılarak görülebilmektedir. Aşağıdaki tabloda bize Külebi'nin şiirlerinin içindeki hayvanlara ait kelime dünyası vermektedir.

Tablo 13: Külebi'nin Şiirlerinde Hayvanlarla İlgili Kelimeler ve Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı

	Kelimeler	Kelime Dünyası
1	kuş	35
2	at	21
3	balık	15
4	gelincik	9
5	kedi	7
6	koyun	6
7	böcek, ceylan, fare, güvercin, hayvan, üveyik	5
8	köpek, kurt, sinek	4
9	karınca, kısırak, tay	3
10	horoz, inek, öküz, tilki, turna	2

11	cırcır böceği, davar, fil, geyik, it, karga, kartal, katır, keçi, kertenkele, kırlangıç, kuzgun, martı, örümcek, salyangoz, sansar, serçe, solucan, tavşan, tavuk, tavus, teke, tırtıl, tosun	1
----	---	---

Tabloya bakıldığında Külebi'nin hayvanlara ayrı bir ilgisinin olduğu ve şiirlerinde sıklıkla hayvanlara yer verdiği görülmektedir. Çocukluktan beri atlara ve kedilere ayrı bir ilgisi olan Külebi'de bu hayvanlar sıklıkla görmek mümkündür. Bunun yanında en sık adı geçen hayvan kuştur. Kuş genellikle iyimserliği, olumlu bakışı ve özgürlüğü temsil eden bir hayvandır. Külebi ülkemizde olmayan hayvanlardan iki tanesini yani üveyik kuşunu ve fili de şiirlerinde kullanmıştır.

2.11. Yiyecek İçecek ile İlgili Kelimeler

Şairler ve yazarlar da kültürümüzün önemli bir kısmını oluşturan yemek ile ilgili kelimelere ve kavramlara eserlerinde yer vermişlerdir. Şair ve yazarlar bazen bir köy kahvehanesinde koyu bir muhabbette olur, bazen bir ev ortamında aile sohbetinde, bazen de bir arkadaş ortamı ile sahilde. Dolayısıyla onların bu ortamları yaptığı yapıtlara da yansıtmaktadır.

Külebi, köy ortamını da yakından tanır kent ortamını da. Oldukça doğal ve hisli bir şairdir. Bulunduğu ortamı, gördüğü tutum ve davranışları şiirlerine olduğu gibi yansıtmaktadır. Bundan dolayı şair, köylülerin yiyecek ve içeceklerini, kentin beslenme türlerini hepsini yakından bilir ve bunları şiirlerine taşımıştır.

Külebi'nin şiirlerinde yiyecek ve içecek ile ilgili kelimeler çok fazla yer tutmasa da grubun niteliğine göre azımsanacak kadar az değildir. Külebi'nin şiirlerinde 24 farklı yiyecek ve içecek ile ilgili kelime bulunmaktadır. Bunlar şiirlerde toplamda 89 kez geçer.

Külebi, şiirlerinde yiyecek ile ilgili en çok geçen kelimeler şu şekildedir:

ekmek	21
süt	21

rakı	6
içki	5
bal	4

Külebi'nin şiirlerinde haşhaş, gömeç gibi yöresel ürünleri görmek mümkündür. Lise eğitimine kadar köyde büyüyen ardında kent hayatına geçip oradan ayrılamayan şairin özünü unutmadığı her zaman hafızasında köyün bir yerinin olduğunu da buradan anlamak mümkündür.

O gün bugündür başıma gelenler

Kimsenin başına gelmemiştir

Ekmek peşinde.

Geçmişten söz etmek neye yarar.

(Sevda Peşinde, 57)

Kimi sarhoştur fitil gibi.

Sallanır gövdesi caddeler boyunca.

Sevda mı, sevinçli mi. kederi mi?

Bilinmez insan ağzına koyunca

*Yağmurlu havalarda **içkiyi**.*

(Yağmur Altında, 210)

*Kadınların **sütü** daha gür, daha ak*

Çocukların iştahı yerinde.

Gemiciler bile daha sarhoştur

Doğup büyüdüğü şehirde,

(Çürüyen Otlar, 203)

İşte Doğu bu. Bit, deprem ve acı.

*Mutluluk dediğin, bir **lavaş** ekmek.*

Bir avuç ateştir, umut dediğin.

Gerisi kar, çamur ve tezek.

(Doğu, 282)

Işıklar kadehlerde

İçilmeyi bekler kapkara.

***Su** katılmış **rakı** gibi bir duman*

Çöker mi üstelik sokaklara.

(Paris, 174)

Açsın sen, tokluk ne bilmezsin!

Çektiğin acının emciği yine acı.

Haşhaşsın, petrolsün, yağmursun,

Öyle sorunlarsın ki, çözdükçe tükenmezsın.

(Sen Türkiye'sin, 309)

Aşağıdaki tablodan Külebi'nin yemek ile ilgili kelime dünyasının görülmesi mümkündür.

Tablo 14: Külebi'nin Şiirlerinde Yiyeceklere ve İçeceklere Ait Kelimeler ile Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı

	Kelimeler	Sıklık Dereceleri
1	ekmek, süt	21
2	rakı	6
3	içki	5
4	bal, yemek	4
5	haşhaş	3
6	çay, lokma, sigara, şarap, şeker, şerbet, tuz, yağ	2
7	baharat, gömeç, içecek, lavaş, nişasta, un, yumurta, zeytinyağı,	1

Külebi'nin şiirlerinde en sık geçen yiyecek kelimesi ekmektir. Dönem özelliğine bakacak olursak ekmek en temel gıda maddesi ve şimdiye nazaran lüks tüketim maddesi ve şimdiye nazaran lüks tüketim maddesidir. Ayrıca ekmek, işi ve emeği temsil etmektedir. “Ekmek kavgası, ekmek peşinde, ekmek aslanın ağzında” gibi atasözü ve deyimler bu durumu açıklar niteliktedir. Külebi’de ekmeği şiirlerinde bu anlamlarda kullanmıştır. Bu temel gıda ürününü, köyü, anneyi ve çocukluğu hatırlatan ürün olan süt takip etmektedir.

2.12. Zaman ve Yönlerle İlgili Kelimeler

Zaman, hayatın içerisinde akıp giden tüneldir. Zaman, yazar ve şairler için eserlerini oluşturmada önemli bir unsur oluşturmaktadır. Eser oluşturulurken, olayın

geçtiği mekan veya durumun yaşandığı zamana dikkat edilir. Zamana göre yorumlamalar yapılır. Yaşanan bir olay ya da tanık olunan bir durum, yaşanan zaman içerisinde değerlendirilmektedir.

Cahit Külebi'nin eserlerinde de zaman kavramı çok önemli bir yer tutmaktadır. Köy hayatına doyamasa da orada geçen günlerini iyi değerlendirmesini ve bunu eserlerine zaman olgusunu kaybetmeden yansıtmasını iyi bilmiş ve geçmişini şiirlerine ustaca yansıtmıştır.

Külebi'de günler, geceler, aylar, yıllar hatta yüzyıllar fazlasıyla yer bulmuştur. Mevsimler onun için önemli zaman dilimlerinden biri olmuştur. Külebi'nin duyguları yaşadığı ana sığmamış, verdiği eserlerde zamanı aşmış ve kendine tüm zamanlarda yer edinmiştir.

Külebi'de yön ile ilgili kelimeler de kendine yeterince yer bulmuştur. Külebi, Sağ-sol aşağı- yukarı gibi yön kavramları ile anlatmak istediklerini bir sıraya ve bir hizaya koymuştur. Külebi yön kavramları ile birlikte bazen kaybettiklerini, boşa geçirdiği zamanı anlatmak istemiştir. Bazen ulaşmak isteklerinden ve hayallerinden bahsetmiştir.

Külebi şiirlerinde 104 farklı zaman ve yön ile ilgili kelime kullanmıştır. Toplamda ise bu grup altında 1098 kelime bulunmaktadır. Şairin zaman ve yön kavramlarını oldukça fazla kullandığı görülmektedir. Bu sayı aynı zamanda diğer gruplara göre ortalamanın üstünde bir rakamdır.

Külebi'nin şiirlerinde zaman kavramı ile ilgili en sık kullandığı kelimeler şu şekildedir:

gün	84
gece	62
daha	58
yan	55
üst	49

Asardın okulu her sabah

*Sen de âşıktın bir **zamanlar**,*

Geceleri sokak sokak gezerdin

Ellerin ceplerinde, yıldızları sayarak.

(Evvel Zaman, 49)

Saçlarımı kesip rüzgâra atacağım!

*Ta ki haber götürsün bir **gün** sana!*

İçimde bir şeytan var, diyor ki:

Aklına ne gelirse yapsana.

(Özlem, 51)

***Gecelerin** hapishanesinde*

Bu şiirin sahibi tek başına,

Umutların hapishanesinde

İn cin yok.

(Yaşamak, 81)

Kim esir değildir

Kendi içersinde?

Akşamlar hey akşamlar!

(Akşamlar Hey Akşamlar, 55)

15'le 20 arasında

Bir rüzgâr esiyor, ne rüzgâr bilmezsiniz!

Sonra her şey yavaş yavaş çoraklaşıyor

İnsanın kafasında.

(Son, 161)

Çamlıbel'den Tokat'a doğru

Tozlu yolların aktığı ırmak!

Ben seni çoktan unuttum,

Sen de unuttun mu, dön geri bak.

(Tokat'a Doğru, 171)

Çifte koştuğun öküzler.

Senin kadar yorgun değil kardaş!

Sen ki kış ve yaz düşünceli.

Sen ki kış ve yaz yalnayak!

(Adamın Biri, 58)

Birden güneş kayboldu korkusundan,

Aldı başını gitti rüzgar,

Gelmez oldu erguvan kokuları.

Birden öbür yana savuldular ağaçlar.

(28 Nisan, 285)

Zaman kavramı, yalnızlık, hasret ve çeşitli sıkıntılar çeken her insanın en önemli sorunlarından biridir. Şiirlerinde zamanın geçmediği, saatlerin durduğu bu yüzden yerini ve yönünü şaşıran bir şairin bu yöndeki yoğun duyguları yer almaktadır. Aşağıdaki tabloda Külebi'nin şiirlerinde zaman ve yön ile ilgili kelimeleri görülmektedir.

Tablo 15: Külebi'nin Şiirlerinde Zaman ve Yönlerle Ait Kelimeler ile Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı

	Kelimeler	Sıklık Dereceleri
1	gün	84
2	gece	62
3	daha	58
4	yan	55
5	üst	49
6	şimdi	45
7	akşam	42
8	sonra	39
9	sabah	36
10	yine	34
11	zaman	30
12	artık, belki, yaz	20
13	alt, kış, yıl	18
14	art, geri, karşı, yüzyıl	17
15	yavaş, saat	15
16	-e doğru, ora	14
17	ilk	12
18	bura, hep, önce, son	11

19	bahar, orta, ara	10
20	birden, eski, gündüz, kere, yaşam	9
21	ömür, peşi, yaş,	8
22	an, dış, vakit	7
23	çağ	6
24	bugün, erken, kez, sene, uç,	5
25	akşamüstü, ay, dek, güney, güz, haziran, mevsim, sonsuz, ters, ucsuz, yılbaşı	4
26	alacakaranlık, ara sıra, bazen, ilkbahar, pazar, sefer, sonbahar, taraf, temmuz, üzeri,	3
27	ardın sıra, arka, devir, evvel, günlük, nisan, seher vakti, tarih, yavaşça, zemheri,	2
28	acele, aşağı, başucu, bunca, defa, dün, geç, gitgide, habire, hafta, ileri, ilkönce, kenar, kuzey, mayıs, ortaçağ, sefer, sürekli, yön, yukarı, zamane	1

Tabloya bakıldığında en sık kullanılan zaman kavramları arasında “gün”, “gece”, “şimdi”, “akşam” gibi gün içindeki zaman dilimleri görülmektedir. Külebi, hayatını çok hızlı ve dolu dolu yaşamış bir şairdir. Şiirlerinde günlük hayatla ilgili zaman dilimlerinin çok sık yer almasının nedeni, uzun zaman dilimlerinden bahsedecek kadar hayattan bir beklentisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Tabloya göre yön kavramları arasında ise “yan”, “üst” ve “alt” kavramları görülmektedir. Külebi’nin zaman konusunda dar alan ifadelerinin benzerini yön kavramlarında da görmek mümkündür.

2.13. Vücut ile ilgili Kelimeler

Şiirlerde beş duyu organımızla algılayamadığımız şeyler, “el”, “yüz”, “göz” gibi organlarla somutlaştırma genellikle tercih edilen yollardan biridir. Kıymet ifade edilirken vücut organları kullanılmıştır. Duyguların hassaslığı dile getirilirken organlardan faydalanılır. “Saçına dokunmaya kıyamamak”, “elini tutmaya çekinmek” gibi duygularla sevgiliye ait uzuvlar ve organlar için incitilmez, zarar verilmez gibi anlamlarla verilen değer dile getirilir.

Külebi’nin şiirlerinde olağanüstü özelliklere ve imalara pek rastlanmaz. Çünkü Külebi oldukça doğal bir şairdir. Duygularını, hislerini olduğu gibi anlatma yolunu

tercih etmiştir. Onun yazdıkları, yaşadıkları ve hissettikleridir. Vücuda ait benzetmeler süslüdür ancak fazla abartılı benzetmeler değildir.

Külebi'nin şiirlerinde vücut ile ilgili 62 farklı kelime geçer. Bu grupta toplamda 575 kelime bulunmaktadır. Bu sayı diğer gruplara nazaran ortalamanın üzerindedir. Külebi'nin şiirlerinde vücut ile ilgili en sık kullandığı kelimeler aşağıdaki gibidir.

göz	69
el (organ)	66
baş	56
yüz (organ)	47
saç	44

Külebi'nin şiirlerinde baş bölgesindeki organlar, en sık kullanılan vücut organları arasındadır. Külebi'de ağırlıklı olarak “göz” değer verme, “el” kavuşma, “saç” ise hasret duygularının ifadesinde kullanılmıştır.

***Saçlarımı** kesip rüzgâra atacağım!*

Ta ki haber götürsün bir gün sana!

İçimde bir şeytan var, diyor ki:

Aklına ne gelirse yapsana.

(Özlem, 51)

***Elimi** uzatınca küçük sobam*

Annem oluyorsun sıcak, tertemiz,

*Aklım **başıma** geliyor birden*

Kırgın, umutsuz, kimsesiz.

(Sütten Kesilmiş Bu Yaşımda, 324)

Benim küçük eşkıyam, yavru ceylan!

*Bu zayıf **kolların, bacakların,***

Gün geçtikçe büyür, kuvvetlenir,

Dalları gibi ağaçların.

(Çocuklar, 127)

*Öyle bir **yürek** ki sevgiyle*

Arkadaşlıkla, mutlulukla dolsun,

İsterse ondan sonra

Bütün şairler ölsün.

(Gel Seninle Resim Yapalım, 315)

Ben niçin tutsağım yeryüzünde

Ben niçin, bilmek isterim?

***Ayaklarım** var yürümek isterim,*

***Dişlerim** var gülmek isterim.*

***Gözlerim** var görmek isterim.*

(Yaşamak, 82)

*Sana ırmaklardan bir rüzgâr **saç** gönderdim,*

*Bir çift **göz** gönderdim badem çağlasından,*

*Bir çift **dudak** gönderdim, sıcak bir **ten***

Ayvayla sedef karışmasından.

(Bir Mutsuzluk Türküsü, 308)

*Ve ne çocuktu **kemikli** serin*

*Bir kez **avucumda** titreyen **elin!***

Sen ey kimsesizlik ağıtı

*Yine de en pembesiydin **bitişlerin.***

(Yüzünü Gergeflerde İşledim, 322)

Külebi bazen duygularını veya hislerini vücudundan örneklerle ve vücudundan bir parçayla anlatır. Aşağıdaki tabloda Külebi'nin vücut ile ilgili kelime dünyası görülmektedir.

Tablo 16: Külebi'nin Şiirlerinde Vücut ile İlgili Kelimeler ve Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı

	Kelimeler	Sıklık Dereceleri
1	göz	69
2	el	66
3	baş	56
4	yüz	47
5	saç	44
6	yürek	27
7	ağız, kan	15
8	ayak, dudak	14
9	kol	13
10	avuç, meme	11
11	damar	9
12	göğüs, gözyaşı	8
13	bacak, diş, gövde, parmak, ten	7
14	alın, boyun, kemik, koyun, yanak	6
15	bilek, dil, vücut	5
16	kirpik, sırt,	4
17	burun, ciğer, diz, kafa, karın, kaş, omuz, sakal	3
18	bel, etli, gırtlak, kalça, kıl, kulak, kursak, nasır, sırtüstü, surat	2
19	belik, cerahat, deri, döş, gerdan, kafatası, kelle, sağrı, soluk, ter, topuk	1

Tabloya baktığımızda “göz”, “el” “baş” gibi ana uzuvların en sık kullanılan kelimeler olduğunu görülmektedir. En çok baş kısmı ile ilgili kelimeler, Külebi'nin vücut ile ilgili kelime dünyasını doldurmaktadır. Bunun yanında sevdasını anlatmada kullandığı “saç”, “yürek”, “dudak” gibi kelimeler de oldukça fazla kullanılmaktadır.

2.14. Yer ile İlgili Kelimeler

Şair ve yazarlar, gidip gördüğü yerleri ya da görmek istediği yerleri, o yerlerden etkilendiği kadarıyla eserlerine yansıtır. Çünkü her yerin, her yörenin ayrı ayrı özellikleri vardır. Bu özellikler insanda farklı farklı duygular ve izlenimler bırakır. Şair ve yazarlar da mesleğinin ve ilgi alanlarının gereği olarak bu duyguları yazıya döker.

Cahit Külebi daha doğumda göç hadisesiyle tanışmıştır. Onun ömrü sürekli yer değiştirme ile devam etmiştir. Bazen çevresel nedenler bazen de ihtiyaçtan dolayı sürekli yer değiştirmek durumunda kalmıştır. Erzurum'dan Tokat'a göç eden Külebi'nin ailesi, Külebi'nin babasının memur olmasından dolayı Tokat içerisinde birkaç kez yer değiştirmiştir. Külebi, ilkokulu bitirip bir üst öğrenime geçtiğinde bulunduğu yerde gerekli eğitimi veren kurum olmadığından dolayı da bu sefer eğitim için yer değiştirmek durumunda kalmış ve Sivas'a gitmiştir. Buradan da yükseköğrenim için İstanbul'a geçmiştir. Ardından Almanya'ya hocası sayesinde gitmiştir. Askerlik, ailevi nedenler ve iş hayatı derken Külebi sürekli seyahat etmek durumunda kalmıştır.

Külebi'nin şiirlerindeki yer adlarını “yer adları” ve “özel yer adları” olarak iki başlıkta toplamak mümkündür. Şiirlerde 137 farklı yer adı geçmektedir. Toplamda 666 kez yer adı geçmektedir. Şiirlerinde en çok geçen yer adlarından birisi de “köy” kavramıdır. Külebi'nin hafızasında köyün ayrı bir yeri vardır. Tabiatı çok seven, köye âşık olan bir şairdir. Şiirlerde en çok geçen bir diğer yer kavramı ise “yol” dur. Bu da bize Külebi'nin çok fazla seyahat ettiğini ve bu seyahatlerden etkilendiğini göstermektedir.

Külebi'nin şiirlerinde yer ile ilgili olup en sık kullanılan kelimeler şu şekilde yerini almaktadır.

iç	71
dünya	52
sokak	39
köy	38
yol	35

Şu dünya güzelim dünya

Tıkır tıkır işliyor.

İnsanlar insanlar insanlar

Neden böyle çekişir durur?

Aklım ermiyor.

(Cebeci Köprüsü, 97)

Sırtında meyve küfesi,

Başında hasır şapka,

Dolaşır durursun akşama kadar

Sokaklarda.

(Adamın Biri, II, 59)

Kamyonlar gelir geçer,

Kamyonlar gider

Toz duman içinde,

Şavkı vurur yollara.

Arabalar dağılır şoförler söver.

Sivas yollarında geceleri

Katar katar kağnılar gider.

(Sivas Yollarında, 54)

2.14.1. Genel Yer Adları

Külebi şiirlerinde 62 farklı yer adı geçmektedir. Toplamda ise 478 tane yer adı ile ilgili kelime bulunmaktadır. Bu grup altında en çok kullandığı kelimeler “iç”, “dünya”, “sokak”, “köy” ve “yol” kelimeleridir.

Yıka taşları toprakları

Şarıl şarıl.

Tarlalar buğday bekler senden, çocuklar ekmek

Dünyanın da yüzü yıkanmak gerek.

Yağ hay mübarek.

(Yağmur, 71)

Benim doğduğum köylerde

Ceviz ağaçları yoktu,

Ben bu yüzden serinliğine hasretim

Okşa biraz!

(Hikâye, 52)

*Hey **yol** üstündeki otobüs*

Karoserin ne yeni!

Kız gibi motorun var.

Benzin kokuyorsun

Lastiklerin sağlam.

(Otobüs, 73)

*Anladım bu **şehir** başkadır*

Herkes beni aldattı gitti.

*Anladım bu **şehir** başkadır*

Herkes beni aldattı gitti.

Yine kamyonlar kavun taşır,

Fakat içimde şarkı bitti.

(İstanbul, 50)

Yer ile ilgili kelimeler Külebi’de oldukça yoğun bulunmaktadır. Aşağıdaki tabloda Külebi’nin yer ile ilgili kelime dünyasını görmek mümkündür.

Tablo 17: Külebi’nin Şiirlerinde Yer İfade Eden Kelimeler ve Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı

	Kelimeler	Sıklık Dereceleri
1	iç	71
2	dünya	52
3	sokak	39
4	köy	38
5	yol	35
6	yer	31
7	ev	23
8	şehir	20
9	kent	18
10	köprü	16

11	cadde	12
12	çarşı, dip	7
13	hapishane, liman, oda	6
14	yeryüzü	5
15	değirmen, bucak, gurbet, kahve, meydan	4
16	alan, alem, çöl, kasaba, park, yuva	3
17	ada, anayurt, bataklık, diyar, han, iskele, kervan, kıta, lokanta, ortalık, semt, ufuk, yöre, zindan	2
18	ahır, bayır, cephe, cihan, coğrafya, dörtyol, dükkân, evren, gar, garaj, gecekondû, hal, il, mahalle, mahpus, okul, sağılkevi, saray, yapı, yapıt	1

Tabloya bakıldığında Külebi'nin çok gezen ve gezdiği yerlerdeki mekanları anlatmayı seven bir şair olduğu görülmektedir. Külebi, “iç”, “dünya”, “sokak” ve “köy” gibi mekanları oldukça sık kullanmıştır. Bunun yanında köy, değirmen, bataklık ve ahır gibi kır yaşamına ait mekanları da şiirlerinde zikretmiştir. Bunun yanında Osmanlı'nın saraylarını, köylerdeki ahırları ve modern yapıları da onun şiirlerinde görmek mümkündür.

2.14.2. Özel Yer Adları

Özel yer adları Cahit Külebi'nin gidip gördüğü, görmek istediği ya da duygularına tercüman olan yerleri kapsamaktadır. Külebi hayatı boyunca çok gezen ve duygularını yaşadığı anda yazıya döken bir şair olarak kaleme aldığı özel yer adları, onun ilgi duyduğu yerler olmuştur. “Atatürk Kurtuluş Savaşında” adlı eserinde, ülkenin dört bir yanını ele alan şiirlerinde de ülkemiz şehirlerinin adlarını zikretmiştir.

Külebi'nin şiirlerinde 73 farklı özel yer adı bulunmaktadır. Toplamda ise şiirlerde 184 adet özel yer adı bulunmaktadır.

Sade bunlar mı Cahit Külebi!

Kayseri'de, Adana'da, İzmir'de

Kadınlar görmedin mi?

Bir yırtık mendile benzerdiler,

Öyle kadınlar ki ekmek uğruna

Daha önce kızlıklarından

Renklerini verdiler.

(Kadınlar, 111)

O leventler de efeler de güreşe güreşe.

Bir elde pırpıtları, bir elde yürekleri.

Önce ekmeğe ulaştılar, sonra utkuya,

***Aydının, Menteşenin** yoksul yörükleri.*

(Menteşe, 290)

***Çamlıbel'den Tokat'a** doğru*

Tozlu yolların aktığı ırmak!

Ben seni çoktan unuttum,

Sen de unuttun mu, dön geri bak.

(Tokat'a Doğru, 171)

Sevdalar, sevdahılar hiç geri gelmez mi?

Mirabeau Köprüsünün altından ağır ağır

Seine Nehri akar da insan hiç sevmez mi?

Nerde kumral saçları, teli teleği Lou'nun?

Şimdi ninem yaşındadır, biliyorum.

(Guillaume Apollinaire'e, 141)

Çok gezen bir sanatçı olan Külebi, anlık duygularla şiir yazdığından, özel yer adlarının sıklığı fazladır. Gittiği, gördüğü veya sevdiği bir yeri anlattığı şiirlerinde, o yerlerin adları bulunmaktadır. Aşağıdaki tabloda Külebi'nin şiirlerindeki özel yer adları görülmektedir.

Tablo 18: Külebi'nin Şiirlerinde Yer Adları ve Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı

	Kelimeler	Sıklık Dereceleri
1	İzmir	15
2	Ardahan, İstanbul	12
3	Anadolu	11
4	Türkiye	10
5	Sivas	8
6	Tokat	7
7	Amerika, Ankara, Erzurum,	6
8	Çemişkezek	5
90	Cebeci Köprüsü, Niksar, Samsun	4
10	Akdeniz, Karadeniz	3
11	Almanya, Berlin, Çamlıbel, Fransa, İnönü, Konya, Malazgirt, Patnos, Savaştepe, Sivas, Uzunyayla, Yıldızeli	2
12	Adana, Beyazıt, Basmane, Afrika, Afyon, Akçakavak, Amasya, Ararat dağı, Artvin, Asya, Avrupa, Aydın, Bingöl, Bodrum, Bolu, Bursa, Erciyes, Eyfel Kulesi, Gemlik, Güzelyalı, Harbiye, Hollanda, İtalya, Leningrad....	1

Tablodan Külebi'nin oldukça fazla gezen birisi olduğunu ve hemen hemen her gittiği yerden şiirlerinde bahsettiği anlaşılabilmektedir. Kurtuluş Savaşı'ndan ve güzel kızlardan bahsettiği yerler arasında İzmir bulunmaktadır. Ailesinin göç ettiği yer olan Erzurum, cennetim dediği Niksar, çok sevdiği Çemişkezek ve edebi hayatının yeşerdiği Sivas gibi hayatının en önemli yerleri şiirlerde oldukça fazla bulunmaktadır. Bunun yanında Türkiye'nin birçok şehrinin adı da tabloda görülmektedir. Bunun nedenlerinden biri, Külebi'nin Kurtuluş Savaşı'nı anlattığı şiirlerinde ülkenin dört bir yanından bahsetmiş olmasıdır. Yurt dışından da Almanya, İtalya, Leningrad gibi oldukça fazla mekanı tabloda görmek mümkündür.

2.15. Topluluk, Vatan, Millet, Soy ve Dil ile İlgili Kelimeler

Dil, din, ırk yapısı bölgeden bölgeye değişmektedir. Bu farklılıklar bölgenin yapısına ve bölgenin yapısı da yine insana etki etmektedir. Bu yüzden her yörede duygu ve düşünce yapısı farklılık göstermektedir.

Cahit Külebi, gerek ihtiyaçtan gerekse zorunluluktan dolayı ömrü boyunca çok fazla yer gezmiş, çok fazla kültürle tanışmış, çok fazla duygu ve düşünceye şahit olmuş bir şairdir. Şiirlerinde yaşadığı her duygu ve düşünceye yer vermeye çalıştığı gibi, etkisini üstünde hissettiği her yere değinmiş, tanık olduğu her toplum yapısını da şiirlerinde kırpmadan ele almıştır.

Cahit Külebi'nin yaşadığı dönem ülkenin savaş hâlinde olduğu dönemdir. Kıtlığın ve yoksulluğun üst düzeylerde olduğu zamandır. Öyle ki ailesi bu durumlardan dolayı göç ederek Tokat'a gelmek zorunda kalmıştır. Külebi'de tüm bu zorluklara şahit olan ve vatan aşkıyla yaşayan bir şair olarak karşımıza çıkmaktadır. Zor şartlarda yaşamış olması, eğitim, askerlik, iş hayatı derken oldukça fazla yer değiştirmesi hasebiyle oldukça fazla kültürel ve toplumsal yapıya tanıklık etmesi imkânını bulmuştur.

Külebi'nin şiirleri topluluk, millet, soy ve dil adları gibi kelimelerden 42 farklı kelime içermektedir. Bu kelimeler ise toplamda 174 adet bulunmaktadır.

Külebi'nin şiirlerinde topluluk, millet, soy ve dil grubuna ait olup en sık kullanılan kelimeler şu şekilde yerini almaktadır.

yurt	43
halk	23
savaş	16
özgürlük	14
ülke	8

Ya yurdumun kadınları

Hep yanık tenlidirler;

Ya yurdumun kadınları

Hep yanık tenlidirler;

Hepsi de çınar gibi

Yahut veremlidirler.

(Yurdumuz, 77)

Belki de beni değil

Dalgalar özgürlüğü seviyordu,

Dağlardan tarlalardan

Gürleyip akmak istiyordu.

(Denizin Getirdikleri, 149)

Özgürlüğü sen yaydın içimize.

*Halkçıyız dedin **halk** içinden,*

*İnançla **hür** yetiştirdin bizi.*

Borçluyuz sana ta derinden!

(Atatürk'e Birlikte Savaşanlara Çocuklara, 226)

Her sabah her sabah kalkıp

*Ardı sıra **göçlerin***

*Şimdi de **yurdumuzda***

*Geziliyor **türkülerin**.*

(Karacaoğlan'a, 140)

***Devlet** gemisi ılıman sulara girdi,*

Kurtuldu kayalarda parçalanmaktan.

*Coşan ulu bir deniz **Türkiye** şimdi*

*Sevinçten, umuttan, **Alman** haktan.*

Bayraklar kıvanç duyar dalgalanmaktan.

(28 Mayıs, 288)

İçi kadın çamaşırı doluydu vitrinlerin,

Allık pudra, frenk altını küpeler,

O tarihte dükkânların önünde

Dalıp giderdin.

(Evvel Zaman, 49)

Külebi toplumsal hassasiyet içinde olan bir şairdir. Dolayısıyla onun şiirlerinde toplum her yönüyle görülmektedir. Aşağıdaki tabloda Külebi'nin şiirlerindeki millet, soy ve dil gibi kavramlar verilmektedir.

Tablo 19: Külebi'nin Şiirlerinde Topluluk, Millet, Soy ve Dil Gibi Kavramlar ile Bu Kavramların Kullanım Sıklığı

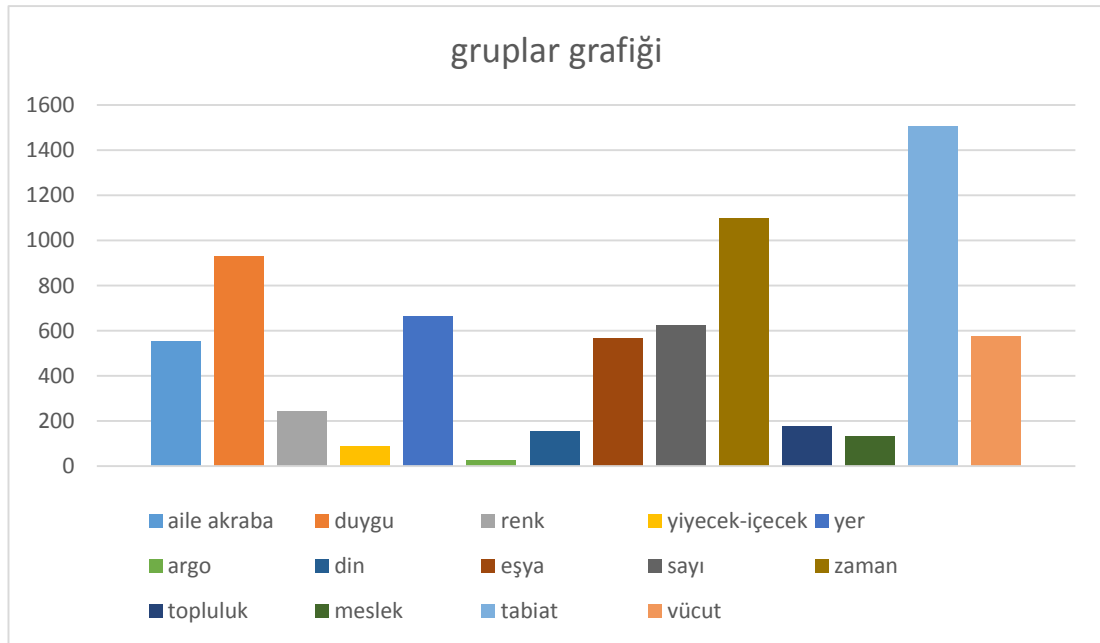
	Kelimeler	Sıklık Dereceleri
1	yurt	43
2	halk	23
3	savaş	16
4	özgürlük	14
5	ülke	8
6	millet	7
7	memleket	6
8	dil	5
9	kalabalık, ordu, Türk	4
10	devrim, vatan,	3
11	göç, hür, kurtuluş, ulus, uygarlık,	2
12	Sivaslı, Alman, Arap, cumhuriyet, cümle, çağdaş, çatışma, çingene, devlet, Frenk, göçmen, halkçı, hükümet, idare, kasabalı, köle, marş, meşrep, mülket, nesil Osmani, ulusal, yasa, yerli, yurttaş	1

Tabloya bakıldığında Külebi'nin şiirlerinde çok fazla topluluk, millet, soy ve dil gibi kelimeleri kullandığı görülmektedir. Tabloya göre şiirlerde yurt, halk, özgürlük, vatan, millet ve savaş gibi kelimeler en sık kullanılan kelimelerdir. Savaş döneminde doğmuş ve göç etmek durumunda kalmış bir ailenin çocuğu, yurdunu ve halkını çok

seven bir sanatkar olması onun şiirlerine açıkça yansımıştır. Çünkü onun üslûbu, hayatının bir parçasıdır.

Cahit Külebi'nin kelime dünyasını çıkarmak için oluşturulmuş gruplar arasında en dikkat çeken hiç şüphesiz tabiata ait kelimeler grubudur. Külebi'nin, doğup büyüdüğü kır hayatını çok sevmesi yanında, eğitimi dolayısıyla kır hayatından kent hayatına erken geçmiş olup kır hayatını özlemle yüreğinde taşıması, onun üslûbuna yansımıştır. Aile, akraba ve unvan ile ilgili kelimelerin de çokluğu yine onun özlemlerini göstermektedir.. Külebi, çok sevdiği tabiat yaşamından olduğu kadar ailesinden de ayrı kalmıştır. Tüm bu etmenler onun şiirlerine de yansımıştır. Çünkü eserlerini kaleme alırken sadece yaşadıklarını ve hissettiklerini yazmıştır. Cahit Külebi için oluşturulmuş 14 farklı grup, onun ne kadar çok çeşitli türden kelime kullandığını vermektedir. Aşağıdaki grafik ve tabloda, Cahit Külebi'nin şiirlerinde ne kadar farklı türde kelimeler kullandığı sayısal verilerle verilmektedir.

Grafik 1: Cahit Külebi'nin Şiirlerinde Kelime Grupları

Grafiğe bakıldığında Külebi'nin şiirlerinde kelime grupları açısından en çok “tabiat” grubundan kelime barındırdığı görülmektedir. Bu grubu “zaman ve yönler grubu” ile “duygu” grubu takip etmektedir. En az kelime varlığı ile “argo” ile ilgili grupta bulunmaktadır.

Tablo 20: Cahit Külebi'nin Şiirlerinde Kelime Dünyası

Grup adı	Sıklık Dereceleri	Kelime frekansı
Aile, akraba ve unvan ile ilgili kelimeler	552	7,53
Argo olarak kullanılan kelimeler	24	0,32
Dine ait kavramlar ile ilgili kelimeler	153	2,08
Duygu ile ilgili kelimeler	930	12,69
Eşya, araç-gereç ile ilgili kelimeler	565	7,71
Meslek ve meşguliyet ile ilgili kelimeler	130	1,77
Renk ile ilgili kelimeler	244	3,32
Sayılar ve sayısal ifadeler ile ilgili kelimeler	623	8,50
Tabiat ile ilgili kelimeler	1505	20,53
Yiyecek içecek ile ilgili kelimeler	89	1,21
Zaman ve yönlerle ilgili kelimeler	1098	14,98
Vücut ile ilgili kelimeler	575	7,84
Yer ile ilgili kelimeler	666	9,08
Topluluk, vatan, millet, soy ve dil adları ile ilgili kelimeler	174	2,37
TOPLAM	7328	100

Külebi'nin kelime dünyası incelenirken, anlam bakımından ayrılmış ana gruplar ve bu grupların kelime hazinesi ile ele alınan kelimelere oranla verilmiş frekansları yukarıdaki tablodadır. Bu tabloya göre en sık kelime varlığı %20,53 ile tabiat grubu içerisinde. En az kelime varlığı ise % 0,32 ile “Argo ile ilgili kavramlar” grubu içerisinde. %10 barajını geçen kelime grupları “Duygu ile İlgili Kelimeler”, “Tabiat ile İlgili Kelimeler” ile “Zaman ve Yönlerle İlgili Kelimeler” kelime gruplarıdır.

2.16. Şiirlerdeki Eylem Soylu Kelimeler

Külebi'nin şiirleri genel olarak lirik şiirlerdir. Gezip gördüğü yerleri, arkadaşların ve akrabalarını anlatır. Külebi'nin şiirleri hasret, hüzn ve gurbet kokmaktadır. Duygularını Sade ve samimi bir üslûpla anlatmaktadır.

Cahit Külebi'nin şiirlerinde isim soylu kelimeler kadar olmasa da fiil soylu kelimeler de oldukça fazla yer tutmaktadır. Külebi'nin şiirlerinde toplamda 3274 adet fiil kökenli kelime bulunmaktadır. Kelime dünyası açısından incelendiğinde, şiirlerde fiil dağılımı ve bu dağılımın frekansı şu şekildedir:

Tablo 21: Şiirlerde Geçen Eylem Kökenli Kelimeler ve Bu Kelimelerin Kullanım Sıklığı

	Kelimeler	Sıklık Dereceleri
1	git-	181
2	gel-	148
3	ol-	127
4	geç-	94
5	gör-	91
6	de-	69
7	ak-	58
8	bil-	57
9	kal-	55
10	iste-	54
11	bak-	53
12	öl-	51
13	gül-	44
14	dol-, düşün-	41
15	al-, çık-, sev-,	38
16	aç-	36
17	dur-, et-	35
18	ağla-, dön-,	33
19	söyle-, yaşa-,	32
20	okşa-	29
21	duy-, es-,	27
22	dök-, yağ-, yeşer-,	25
23	doğ-, em-, uç-, ver-	24
24	bırak-, bul-, gir-, vur-	22
25	salla-	21
26	bekle-, çek-	20
27	at-, bit-, çalış-, iç-,	19
28	gez-	18
29	anla-, bat-, in-, kes-, otur-, unut-, yan-	17
30	bin-, yitir-,	16
31	konuş-, kop-, koş-, kurtul-, tut-	14
32	başla-, dolaş-, düş-, getir-, kalk-, seyret-, uyu-, yap-	12
33	çekiş-,öp-, seviş-	11
34	ara-, bağla-, büyü-, kaybol-, kork-, saç-, sür-, taş-, tüken-	10
35	çağır-, çiz-, doy-, görün-, hatırla-, ısın-, kayna-	9
36	bağır-, ele-, gönder-, inan-, kaç-, kur-, sön-, tutuş-, yat-, yet-,	8

37	çürü-, eri-, göm-, kır-, savur-, sus-, tüt-, utan-, yak-, yaz-, ye-, yorul-, yüksel-,	7
38	as-, birleş-, boğ-, çal-, dalgalan-, dik-, döğüş-, kat-, sar-, sızıla-, şaşır-, yetiş-, yıka-, yüz-	6
39	bas-, biç-, boz-, çekil-, çarpın-, derle-, fişkır-, işit-, kıy-, sarar-, siz-, sol-,	5
40	aldat-, avut-, bez-, çevir-, çök-, çöz-, dağıl-, değin-, del-, eğlen-, inle-, kızar-, oku-, öt-, salın-, sarılmak, sıkıl-, topla-, ürk-, yanaş-	4
41	anlat-, besle-, coş-, çağla-, çak-, çarp-, çınla-, çiğne-, dolanmak, donmak, eğ-, er-, eyle-, giyin-, güven-, karış-, kaybet-, kemir-, öğren-, özle-, patla-, san-, sapıt-, seril-, uzan-, yırtıl-, yol-, ...	3
42	aldır-, bulan-, çalkala-, çatla-, çiftleş-, davran-, değişiver-, diren-, diz-dokun-, döv-, dürt-, ez-, gezip toz-, ger-, ısır-, iğren-, işletmek, izle-, kalakal-, katıl-, kay-, kıvrın-, kavuş-, kay-, koy-, kurtul-, pişir-, paylaş-, taş-, tutul-, ulu-, yakın-...	2
43	ağar-, arın-, aşındır-, aydınlat-, başar-, başkaldır-, beğen-, birik-, böğür-, çıkagel-, çarpın-, çömel-, dağlan-, darıl-, ilet-, güt-, kan-, karar-, hükmet-, kuşan-, kişne-, koru-, kavrul-, öleyaz-, tep-, tika-, şorla-, tutukla-, yut-, şiş-...	1

Tabloya bakıldığında Külebi'nin şiirlerinde en sık kullanılan fiiller arasında “gitmek”, “gelmek”, “olmak”, “geçmek”, “görmek” ve “demek” gibi günlük hayatta sıklıkla kullanılan kelimeler görülmektedir. Ancak en sık kullanılan kelimelerin başında, gitmek (181) ve onun zıddı olan gelmek (148) fiillerinin olması ilginç bir durumdur. Külebi'nin hayatı ikilemler, sıkıntılar ve bu sıkıntılardan kurtulma ile doludur. En büyük sıkıntıyı memleketinden ve sevdiklerinden uzak kalarak yaşamıştır. Bu yüzden sürekli bir yerlere gitmekten ve gelmekten bahsetmiştir. Genellikle ayrılıklarını ve hüznünü bu fiillerle ifade etmiştir.

Anladım bu şehir başkadır

*Herkes beni aldattı **gitti**.*

Anladım bu şehir başkadır

*Herkes beni aldattı **gitti**.*

Yine kamyonlar kavun taşır,

Fakat içimde şarkı bitti.

(İstanbul, 50)

Karanlık kış günü akşamüstü

Bırak kendini sokaklara,

Git bakalım ***gittiğin*** kadar!

Freni bozuk kamyonlar gibi.

(Kış Yorumu, 206)

Deniz üç adım ilerinde

-Gidebilirsen git.

Bir rüzgâr esti hayal meyal

-Tutabilirsen tut.

(Basma, 250)

Senin yüce dağların var, kar suları iplik iplik

Çağlar gelir.

Kokusu çiğdemleri bırakır rüzgârın ardına düşer.

*Sabahlar gecelerin bittiği yerden kopar **gelir.***

Sen gelmezsin!

(Edepsiz Çağrı, 257)

Ateş çevresinde uçuşan pervaneler gibiydiler.

Uğradılar ceylanlar gibi yağlı kurşunlara.

Sivaslı, Malatyalı anaların bebeleriydiler.

*Onlar ki bütün Anadolu'ydular... **geri gelmez** bir daha*

(Ağıt, 281)

Asya'dan, Afrika'dan, Okyanusya'dan,

Beş kıtadan kuşlar gelir duygusal, iri.

*Soylarının çiçeği hostesler **gelir***

Kuyruğu havada genç kısraklar gibi.

(Uçak Alanı, 283)

Yine en sık kullanılan 10 kelime arasında kalmak (55) fiili görülmektedir. Karamsarlığın, bir sonucu olarak ölmek (51), ağlamak (33) ve beklemek (20) fiillerinin de en sık kullanılan kelimeler olduğu görülmektedir.

Bunların yanında tablodan oldukça fazla olumlu duygular içeren fiiller de vardır. Akmak (58), bilmek (57), gülmek (44), sevmek (38), yeşermek (25), okşamak (29), öpmek (11), gezmek (19) gibi fiiller de en sık kullanılan olumlu anlamdaki fiiller arasındadır.

Bir nazlı kuşa benzer

Çocuk dediğin.

*Ev **ister** ekmek **ister**,*

Öpülmek okşanmak ister.

(Çocuklar, 125)

Oysa ki bahar geldiğinde

Toprak kımıldar yavaş yavaş

*Bir gecede dağ taş **yeşerir.***

Su yürür ağaçlara

*Dağ taş **yeşerir.***

*Kuşlar uçar **isteklerin** ardında.*

Oysa ki bahar geldiğinde

Kızlar bile daha endamlı, daha sıcak

Daha taze görünür.

(Dünyamız, III, 62)

*Nasıl **sevmezsın** arkadaşları*

Türkü söylerken?

*Nasıl **sevmezsın** tarlaları*

Yeşerirken?

(Nasıl Sevmezsın Dünyayı, 72)

Külebi'nin Hikaye adlı şiiri, sevincini, heyecanını en iyi yansıttığı şiirlerinden birisidir. Bu şiirde köyüne olan hasretini dile getirmiştir. Bunun için sevdiğinden yardım istemiştir ve bunu heyecanlı bir üslûpla dile getirmiştir.

Senin dudakların pembe

Ellerin beyaz,

Al tut ellerimi bebek

Tut biraz!

Benim doğduğum köylerde

Ceviz ağaçları yoktu,

Ben bu yüzden serinliğine hasretim

Okşa biraz!

Benim doğduğum köylerde

Buğday tarlaları yoktu,

Dağıt saçlarını bebek

Savur biraz!

Benim doğduğum köyleri

Akşamları eşkıyalar basardı,

Ben bu yüzden yalnızlığı hiç sevmem

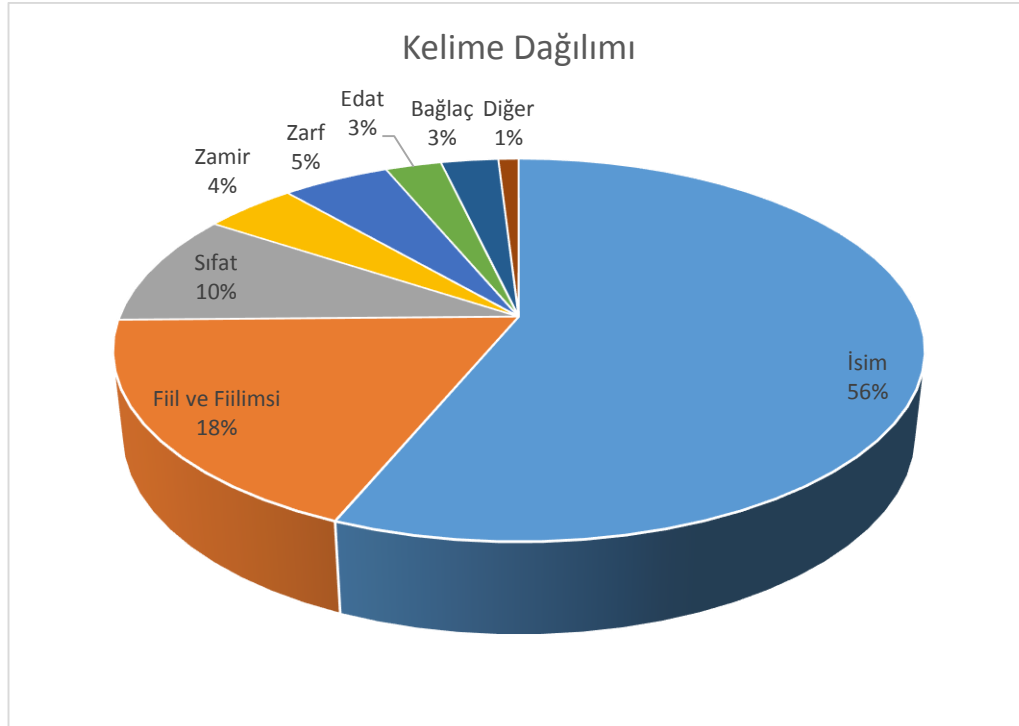
Konuş biraz!

(Hikaye, 52)

3. CAHİT KÜLEBİ’NİN ŞİİRLERİNDE KELİME TÜRLERİ

Bu çalışmada Cahit Külebi’nin şiirleri incelenirken olabildiğince farklı kelime türleri gösterilmeye çalışılmıştır. İsim, fiil, sıfat, zamir, zarf, edat, bağlaç ve ünlem kelime türleri yanı sıra seslenme, ikileme, yansıma ve deyimler de incelenmiştir. Fiil başlığı altında isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil başlıklarını bulunmaktadır. Sıfat başlığı altında niteleme ve belirtme sıfatları; belirtme sıfatları başlığı altında da işaret, sayı, belgisiz ve soru sıfatları başlıklarını yer almaktadır. Yine aynı şekilde zarf kelime türü de kendi içinde durum, zaman, miktar, soru, yer-yön ve gösterge zarfı olarak ayrılmaktadır. Aşağıdaki tabloda Cahit Külebi’nin şiirlerinden elde edilen kelime türleri ve bu kelime türlerine ait kelime yoğunlukları yer almaktadır. Grafik, Külebi’nin şiirlerindeki tüm kelimeleri içermektedir.

Grafik 2: Cahit Külebi’nin Şiirlerinde Kelime Türleri

Aşağıdaki tabloda Cahit Külebi’nin şiirlerindeki kelime türlerinin sıklığı yer almaktadır. Tablo, Külebi’nin şiirlerindeki tüm kelimeleri içermektedir.

Tablo 22: Cahit Külebi'nin Şiirlerinde Kelime Türleri

KELİMETÜRLERİ	SIKLIĞI
İsim	8095
Fiil ve Fiilimsi	2703
Sıfat	1428
Zamir	643
Zarf	766
Edat	413
Bağlaç	396
Diğer (ünlem, seslenme, ikileme, yansıma, deyim)	190
Toplam	14622

Tablo incelendiğinde en çok kullanılan kelime türünün isim türünün olduğu görülmektedir. Bunu fiil ve fiilimsiler takip etmektedir. En az kullanılan kelime türlerini “diğer” başlığı altında toplanmıştır. Bu kelime türleri içerisinde ünlem kelimeleri, seslenme kelimeleri, ikilemeler ve yansıma kelimeleri ile deyimler yer almaktadır.

3.1. İsimler

“İsimler canlı cansız bütün varlıkları ve mefhumları tek tek veya cins cins karşılayan; varlıkların ve mefhumların adları olan kelimelerdir (Ergin, 1993; 20)”

Külebi'nin şiirlerinde toplamda 8.095 adet isim yer almaktadır. Dilin genel özelliğinden dolayı en fazla ve açık ara en sık kullanılan kelime türünün isim olması normal bir durumdur. Bu kelime grubundaki kelimelerin işlevleri bakımından özelliklerini daha önceki bölümlerde ele alınmıştır. Bundan dolayı bu başlık altında ayrıntılı bir analize ihtiyaç duyulmamıştır.

Külebi'nin kelime dünyası arasında, tabiata ait kelimeler ile duyguları ve hisleri anlatan kelimelerin olduğu görülmektedir. Bu, Külebi'nin lirik şiirleri ön planda tuttuğunun göstergesidir. O, anlık duyguların tecellisiyle şiirlerini yazmış, kendi duygu dünyasında şiirlerini harmanlamıştır. Onun şiirleri yapmacık değil, tamamen

kendi duyguları ve hislerinin ürünüdür. Aşağıdaki tablodan Külebi'nin şiirlerinde isim olarak en sık kullandığı isim kelime türü görülmektedir.

Tablo 23: Cahit Külebi'nin Şiirlerinde İsim Olarak En Sık Kullandığı Kelimeler

	Kelimeler	Sıklık Dereceleri
1	var	98
2	deniz	94
3	gün	84
4	insan	79
5	çocuk	75
6	kadın	73
7	iç	71
8	göz	69
9	el	66
10	gece	62
11	su	61
12	rüzgar	59
13	Değil, güzel, kız	57
14	baş	56
15	yan	55
16	dağ	54
17	dünya	52
18	yağmur	50
19	Koku, üst	49
20	Ağaç, türkü	48
21	İş, toprak, yüz	47
22	sıcak	46
23	saç	44
24	ışık	43

Tabloda da görüldüğü gibi, Külebi'nin en sık kullandığı isimler arasında tabiat ile ilgili kelimeler bulunmaktadır. Külebi, bu kelimelerle şiirlerinde hem doğayı anlatmıştır hem de doğadan benzetmeler yaparak duygularını dile getirmiştir. Tabiat onun duyguları anlatmadaki en büyük yardımcısıdır. Bunun yanında çevresindeki insanları ve özellikle de kadınları şiirlerinde anlatmaktan geri durmamıştır.

*İşte şu gördüğüm **deniz***

*Başka toprakların da **denizi**.*

Üstünde şehirler kurulan

Kıyılara gemiler götürür.

*(İşte Şu Gördüğüm **Deniz**, 70)*

Birden güneş kayboldu korkusundan,

*Aldı başını gitti **rüzgar**,*

Gelmez oldu erguvan kokuları.

Birden Öbür yana savuldular ağaçlar.

(28 Nisan, 285)

Şu dünya güzelim dünya

Tıkır tıkır işliyor.

İnsanlar insanlar insanlar

Neden böyle çekişir durur?

Aklım ermiyor.

(Cebeci Köprüsü, 97)

Bu kader ay ışıkları ötesinde, pırıl pırıl

Gözlerinde çakışan yıldızlardan değildir ki!

Bin yıldır meyve yememiş, yağmur sularıyla akıp giden

***Çocuk** ağızlarından, yurdumuzun topraklarından*

değildir ki!

(Yurdumdan, 275)

3.1.1. Kişi İsimleri ve Yer İsimleri

Cahit Külebi'nin şiirlerinde kişi isimleri ve yer isimleri de oldukça fazla bulunmaktadır. Ailesi ve arkadaş çevresi ile gezip gördüğü, hayranlık duyduğu yerler ve kurtuluş savaşı temasını işlediği şiirlerinde özel isimler oldukça fazla yer almaktadır.

3.1.1.1. Kişi İsimleri

Her insanın belli bir çevresi, belli bir arkadaş ortamı vardır. Bu insanlarla birlikte ortak anı, düşünce ve inanışlara sahip olur. İnsanların çevresi, uyum içinde olduğu insanlardan oluşur. Onlarla dertleşir ve neşelenir. Hüznü mutluluğu birlikte paylaşır. Külebi'nin şiirlerinde bu şekilde bahsettiği arkadaşları görülmektedir.

Bazı isimler, insan hayatında oldukça önemli ölçüde yer tutar. İnsan hem değer verdiği kişiyi unutmaz hem de sıkıntısını çektiği kişiyi. Şair ve yazarlarda eserlerinde bu iki gruba ait kişilere yer vermektedirler. Bazen şiirler, onlara atfedilir, bazen de şiirde sevmedikleri kişilerin özelliklerinden bahsedilir. Külebi'nin şiirlerinde, adı geçen kişiyle ilgili Külebi'nin yaklaşımını görmek mümkündür. Külebi bir kişiyi şiirine taşımışsa ona ya çok kızmıştır ya da onun bir özelliğinden dolayı çok hoşnut kalmış, ona teşekkür etmiştir.

Cahit Külebi, uzun yıllar gurbet yaşamış sevdiklerinden ayrı düşmüş, eğitim ve iş hayatı derken oldukça fazla kişiyle tanışmış bir şairdir. Bundan dolayı ailesinden olan kişileri şiirlerinde çok rahat görülebilmektedir. Külebi'nin şiirlerinde en çok oğlunun adını yer almaktadır. Mehmet Ali ismi şiirlerde tam 11 kez geçmiştir.

Zeytinyağı ve ekmek kadar

Kıttı özgürlük memlekette.

*Büyüdüğü zaman akranları **Mehmet Ali'nin***

Her şey bol olur elbette.

(Mehmet Ali, 67)

Esmâ 'yla çocukluğumuzda

Sokakta oynadığım zamanlar

Dizge çorap giyerdi, yalınayak gezerdim.

(Esmâ 'nın Hikâyesi, 131)

Külebi'nin şiirlerinde en dikkat çeken yerlerden biri de eşine yazdığı şiirlerdir. Şiirlerde eşinin adını yazmak yerine sadece baş harfini yazmayı tercih etmiştir.

Bütün arkadaşlar Batıya gitti

Ben buralarda kaldım S.

Ama çok şey öğreniyor insan

Öz yurdunda kalırsa.

(S.)

Külebi, sevdiği bir büyüğüne, örnek aldığı kişilere ve sempati duyduğu kişilere şiirlerinde oldukça fazla yer vermiştir. Bundan dolayı onun şiirlerinde yurt içinden ve yurt dışından oldukça fazla isim şiirlerinde kendine yer bulmuştur. “Guillaume Apollinaire” şiiri buna en güzel örnektir. Bu şiirde sevdiği Fransız şairleri ve yazarları görülmektedir.

*Paris göklerinde iki uçak mı uçar **Guillaume**?*

Geçmiş günler gelecekle hep savaşırmı?

Karasına sen mi binmişsin bu uçakların?

Beyazını ben mi sürüyorum?

...

*Sen cepheyleken ağzım süt kokuyordu **Guillaume**!*

Bizim köylerde kitapçı da yoktu ki roman göndereyim

Dumas'dan, Feval'den, Eugene Sue'den

Sandık sandık selamlar eyleyeyim.

*Londra sokakları sisten geçilmez mi **Guillaume**?*

Eyfel Kulesi kaç minare boyu kim bilir?

Hollanda'da nasıl çiçek açar ağzı kızların?

Elle orada mı öpücükler verilir?

Oraları hiç bilmiyorum.

(Guillaume Apollinaire'e, 142)

Cahit Külebi'de şair dostlarına ve iş arkadaşlarına şiirlerinde yer ayırmıştır. Bazen onlardan övgüyle, bazen de kıyaslama amacıyla bahsetmiştir. Şiirlerinde hem klasik edebiyat şairleri hem de halk edebiyatı şairlerine yer vermekle birlikte, dönem şair arkadaşları ve yabancı şairlere de yer vermiştir. Şiirlerindeki şairler ve yazarlar kadrosu bu yüzden oldukça geniştir.

Recaizade Ekrem Bey bile

Yıllarca dillerde dolaştı durdu,

Baki'ler Nâîli'ler devrinde

Gelseydi o mülke sultan olurdu.

(Nurullah Ataç'a, 143)

Ceyhun kardaş sen bu elden gideli

Dağlarım yıkıldı, çöllerim bomboş.

Söğütlü dereler, iğdeli beller,

Kuraktan çatlamış göllerim bomboş.

(Ceyhun Atuf Kansu İçin Köylü Biçeminde Ağıt, 291)

Ayrıca şiirlerinde kendinden de bahsetmiştir. Kendi adını Cahit Külebi olarak 5 kez, Külebi olaraksa 8 kez kullanmıştır. İlginçtir ki Külebi, edebi hayatının ilk yıllarında Cahit Külebi olarak kendi adını şiirlerine yazarken, daha sonra sadece Külebi olarak kendi adını şiirlerine yazmıştır.

Dostlarım bilin ki burda

*Bir yalnız **Cahit Külebi***

Garaja çekilmiş hurda

Paslanmış kamyonlar gibi

Bekler durur Ankara'da.

(Dostlar Türküsü, 144)

Balıklar izleyecek bizi en derinlerden.

*Diyecekler ki gelmiş **Külebi** sevgilisi.*

Bir martı gibi rüzgâr süzülüp enginlerden

Bırakacak inciden birer ıfık dizisi.

(Birlikte Yürüyeceğiz, 317)

Külebi, şiirlerinde Mustafa Kemal Atatürk'ü de unutmamıştır. Şiirlerinde onun adını da oldukça fazla anmıştır. Daha küçük yaştayken Atatürk ile tanışmış ve daha o yaşlarda Atatürk'e hayranlığı başlamıştır. Külebi şiirlerinde Kemal Paşa olarak 8 kez, Atatürk olarak 3 kez ve Mustafa Kemal olarak 1 kez atanın adını anmıştır.

***Kemal Paşa**, yenilmez yiğit, şanlı komutan!*

Savaşa girer gibi yetiş bize!

Yetiş bize çöllerde bile olsan!

İnanç doldur, güç doldur içimize!

(Atatürk'e Birlikte Savaşanlara ve Çocuklara, V, 218)

***Atatürk**'ün o şanlı devrimleri...*

Ne kalmıştı Kurtuluş Savaşı'ndan?

Onur mu, erdem mi, bilgelik mi?

Ulusluk, insanlık yasasından...

Bir, içki içmemiştiler O'nun kafatasından...

(28 Mayıs, 288)

Külebi'nin şiirlerinde halk şairlerine rastlanmaktadır. Kaynağı halk olan Külebi'de halk ozanlarından en ünlülerinin isimlerini de görmek mümkündür.

Yürü güzel yol, uzun yol

Yurdumuzu baştan başa dolan!

Sen bir ulu ırmaksın, bir küçük

*Kayıktı vaktiyle **Karacaoğlan**.*

(Varsağı, 246)

Cahit Külebi'nin şiirlerinde mitolojik tanrı isimlerini de görmek mümkündür.

Tek Tanrı varsa o da sendin.

*Biliyordu bunu **Amenofis** bile.*

*Nazlısı, bir tanesi **Nefertiti** için*

Döndürmüştü koca Mısır'ı tek tanrılı dine

Gelince Anadolu'dan o incecik gelin.

(Tek Tanrı Sevi, 231)

Bazen de sıradan insanlara, topluluğa seslenme adına şiirlerinde yer vermiştir.

Kaçtı gemiler.

Alnı sargılı, kolu sargılı, boynu sargılı,

Ahmetler, Bekirler, Aliler

Mahmutlar, Kazımlar, İsmailerler

Peşlerinden yettiler.

Diz çöküp Kordonboyu'na

Ta yürekten çekip tetiği

Gemilere yaylım ateş ettiler.

(Atatürk'e Birlikte Savaşanlara ve Çocuklarına, XI, 224)

Külebi'nin şiirlerinde 39 farklı özel isim bulunmaktadır. Bunlardan bazıları geneli, bazıları doğrudan bir kişiyi ifade etmiştir. Külebi'nin en çok kullandığı isimler ve bu isimlerin sıklıkları şu şekildedir:

Mehmet Ali	11
Kemal Paşa	8
Külebi	8
Esmâ	6
Baki	5
Cahit Külebi	5
Karacaoğlan	4
Guillaume	4
Ophelia	3
Köroğlu	2
Turgut Reis	2

Külebi'nin şiirlerinde en sık kullandığı özel isim Mehmet Ali'dir. Mehmet Ali, oğludur. Mehmet Ali'nin ağlamasından, süt emmesinden ve büyümesinden sıklıkla bahsetmiştir. En sık kullandığı diğer isim Kemal Paşa yani Mustafa Kemal Atatürk'tür. Atatürk'ün savaş kahramanlıklarını destansı bir dille anlatmıştır. En sık kullandığı

diğer bir isim de kendi ismidir. Kendisinden bazen Külebi, bazen de Cahit Külebi olarak bahsederek kendisine şiirlerinde bizzat yer vermiştir. Şiirlerdeki Esmâ eski kız arkadaşı, Karacaoğlan örnek aldığı halk şairi, Guillaume ise çok sevdiği bir Fransız şairdir. Külebi, şiirlerinde dostlarına yer vermekten geri durmamıştır.

3.1.1.2. Yer İsimleri

İnsanlar gezdikleri gördükleri veya gezip görmek istedikleri yerlerin adları unutmazlar. Eser sahipleri de bu yerleri yazıya dökerek bu yerlerin hafızasında kalıcı olmasını isterler. Cahit Külebi gibi çok gezen birinin şiirlerinde oldukça fazla yer adına rastlamak da çok sürpriz olmaz.

Külebi'nin şiirlerinde oldukça fazla özel yer adı görülmektedir. Bunlardan bir kısmı, Kurtuluş Savaşını konu yaptığı şiirlerinde ve duygusunu yaşadığı Türkiye'nin belli başlı yerleridir. Bunlardan büyük bir kısmını doğup büyüdüğü, eğitim ve iş dolayısıyla gittiği yerlerin adları oluşmaktadır.

Edirne'den Ardahan'a kadar

Bir toprak uzanır.

Boz kanatlı üveyikler üstünden uçar

Ardahan'dan Edirne'ye

Edirne'den Ardahan'a kadar.

Kopdağı'nda akar bir çeşme var

Serçe parmak kalınlığında suyu

Haram etmiş gece gündüz uykuyu

Akar da akar.

(Atatürk'e Ağıt, 155)

Külebi, yüksekokul okurken bir ara Almanya'ya gitmiştir. Oralarda hoşlandığı şeyleri de şiirlerine taşımıştır. Sadece gezip gördüğü yerler değil, hoşuna giden mekânlara da şiirlerinde yer vermiştir.

Sevdalar, sevdalılar hiç geri gelmez mi?

***Mirabeau Köprüsünün** altından ağır ağır*

***Seine Nehri** akar da insan hiç sevmez mi?*

Nerde kumral saçları, teli teleği Lou'nun?

Şimdi ninem yaşındadır, biliyorum.

(Guillaume Apollinaire'e, 141)

İşte güvercin kemikli kız!

*Koca **Fransa, Akdeniz...***

*Ve **Almanya** ki lahana, tütün,*

Sokakları kan kokarken bir gün

Gençliğimi orda bırakıp geldim.

Oysa, balık gibiydi Urzula Rayh

Bir sarı çiğdem gibi severdim.

(Kadınlar, Ülkeler, Denizler, 296)

Külebi'nin şiirlerinde bulunan yer isimlerine bakıldığında en dikkat çekici olanlardan birisi hiç şüphesiz “Tokat”tır. Tokat, onun çocukluğunun geçtiği, doğayla ilgili duygularının ve halkla ilgili duygularının yeşermeye başladığı yerdir. Bundan dolayı onun şiirlerinde Tokat ve Tokat'ın ilçelerine oldukça sık rastlanılmaktadır.

Çamlıbel'den Tokat'a doğru

Tozlu yolların aktığı ırmak!

Ben seni çoktan unuttum,

Sen de unuttun mu, dön geri bak.

(Tokat'a Doğru, 171)

Tokat'a girerken bir derin

Vadi var her taraf yeşil.

Tokat'a girerken bir derin

Vadi var her taraf yeşil.

Ben hep gece geçtim oradan

Bir su gibi dibinden ekinlerin.

(Tokat'a Girerken, 172)

Külebi'nin hayatındaki en önemli yerlerden birisi de “Sivas”tır. Sivas'ta halk şairleriyle tanışmış, ilk ustalık eserlerini Sivas'ta vermiş ve gurbet, hüznün acı gibi duyguları ilk Sivas'ta tatmıştır. Bundan dolayı Külebi'nin hem hayatında hem de eserlerinde Sivas, oldukça önemli bir yerde bulunmaktadır.

Külebi, Sivas'a Sivas demiştir. Bunun yanında da İstanbul'a da İstanbul demiştir. Tek amacı halk dilini kullanmış olmaktır. Külebi, halk dilini kullanma prensibini burada da göstermiştir.

Sivas yollarında geceleri

Katar katar kağnılar gider

Tekerleri meşeden.

Ağız dil vermeyen köylüler

Odun mu tuz mu, hasta mı götürürler?

Ağır ağır kağnılar gider

Sivas yollarında geceleri.

(Sivas Yollarında, 54)

Külebi'nin şiirlerinde yer adları oldukça fazla bulunmaktadır. Şiirlerde toplamda 73 farklı yerin adı geçmektedir. Bunlardan en sık kullanılanlar ile kullanım sıklıkları ise şu şekildedir:

İzmir	15
Ardahan	12
İstanbul	12
Anadolu	11
Türkiye	10
Sivas	8
Tokat	7
Amerika	6
Ankara	6
Erzurum	6
Çemişkezek	5

Külebi'nin şiirlerinde adı en çok geçen yer İzmir'dir. İzmir'den gerek kızlarının güzelliği gerekse Kurtuluş Savaşındaki rolünden olsun, oldukça sık bahsetmiştir. Bir diğer adı çok geçen yer Ardahan'dır. Kurtuluş Savaşı'nı anlatırken "Edirne'den

Ardahan’a kadar” ifadesiyle ülkenin dört bir yanını vurgulamak için adından bahsettiği yerlerden biridir. Anadolu, çok sevdiği vatan toprağı, Sivas, eğitiminin dönüm noktasını oluşturan ve edebi kişiliğinin filizlendiğı yerdir. Tokat, doğup büyüdüğü ve şehirdeyken hasretini çektiğı yerdir.

3.1.2. Somut ve Soyut İsimler

Cahit Külebi, şiirlerinde toplamda 8095 adet isim yer almaktadır. Bunlar içerisinde özel isimleri çıkardığımızda geriye 7907 adet somut ve soyut isim kalmaktadır. Külebi’nin soyut olarak en sık kullandığı kelimenin “güzel” somut olarak da en sık kullandığı kelimenin ise “deniz” kelimesi ilgi çekicidir. Külebi’nin yazdıkları arasında “kadın” ve “tabiat” konuları ile bu konuların güzel yanlarını anlatmak ön planda yer almaktadır. Bundan dolayıdır ki tabiat unsuru olan “deniz” ile hoşla giden bir şeyin belirtilmesi için kullandığı “güzel” kelimesi en sık kullandığı somut ve soyut kelimelerdendir.

Geçen gün aklıma geldi

*Kadınlar da **güzeldir** dedim,*

Seneler var ki ben onları

Ne yalan söyleyim düşünmezdim.

(Kadınlar, 109)

***Deniz** kıyısında bir yelkenli var*

Yarısı sarı, yarısı mavi.

***Denizin** üstü dümdüz, bembeyaz*

Kâğıt gibi.

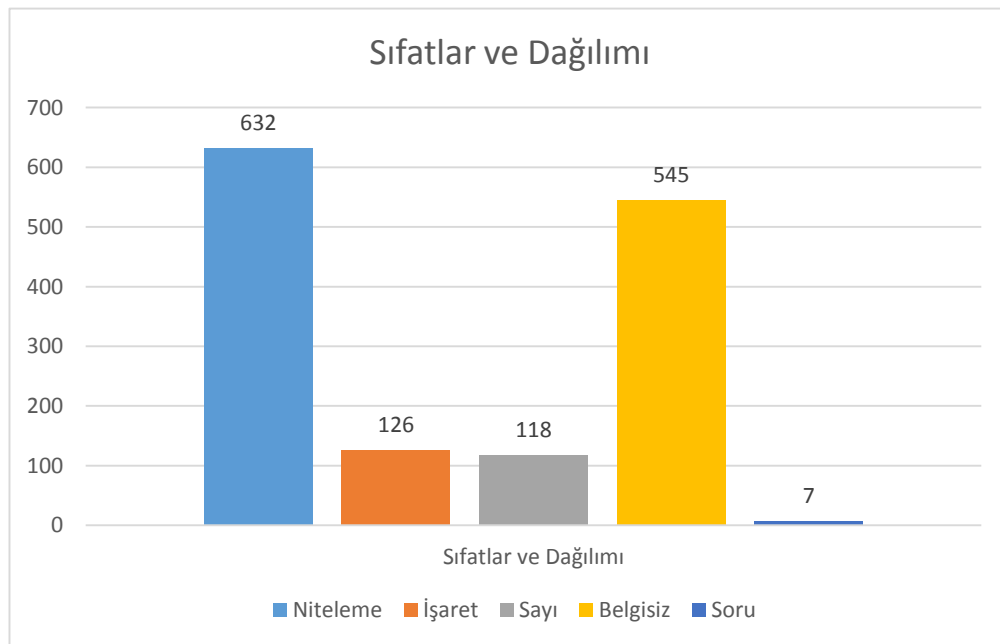
(*Deniz Kıyısı*, 112)

3.2. Sıfatlar

“Hem bir varlık veya niteliğe hem de onun bir vasfına delâlet eden isim, sıfat adını alır” (Bilgegil, 2009:185). Sıfatlar, isimleri sayı, renk, miktar, durum, hareket, işaret ve soru gibi yönlerden belirten ve niteleyen kelimelerdir. İsim soylu sözcükler olan sıfatlar, bir ismi niteler ya da belirtirlerse sıfat görevi görürler. Külebi’nin şiirlerine bakıldığında en çok kullanılan üçüncü kelime türü olarak sıfatlar görülmektedir.

Külebi şiirlerinde toplamda 1428 tane sıfat kullanıldığı görülmektedir. Şiirlerde sıfatların özellikle benzetme amaçlı kullanıldığı görülmektedir. Şairin benzetmeleri çok kullandığı gibi, benzetmeleri de doğadan oldukça fazla olduğu görülmektedir. Tasvire oldukça çok önem vermektedir. Külebi değer verdiği kişiyi de kızdığı kişiyi de anlatırken tasvir ederek şiirlerine taşımıştır. Şiirlerde kullanılan sıfatların grafikte gösterimi şu şekildedir:

Grafik 3: Cahit Külebi’nin Şiirlerindeki Sıfatların Dağılımı

Grafikte de görüldüğü gibi şiirlerde en çok kullanılan sıfat türü niteleme sıfatlarıdır. Niteleme sıfatlarını belgisiz sıfatlar takip etmektedir. En az kullanılan sıfat türü ise soru sıfatıdır.

3.2.1. Niteleme Sıfatı

“İsimlere ait nitelikleri ifade eden sıfatlar, niteleme sıfatlarıdır” (Bilgegil, 2009: 186). İsimlerin kalıcı özelliklerini belirten sıfatlardır. Cahit Külebi’nin şiirlerinde niteleme sıfatları türünden 632 sıfat bulunmaktadır. Bu sıfatlardan en çok kullanılanları ve kullanım sıklıkları şu şekildedir:

küçük	52
kara	22
ak	18
beyaz	17
mavi	17
sıcak	16
ince	15
güzel	10
büyük	7
koca	7

Külebi’nin şiirlerinde, “küçük” ve “büyük” zıt anlamlı kelimelerin yanında zıt renkler de ağırlıkta yer alır. “beyaz” “ak” ve “kara” gibi zıt anlamlı kelimelerin de sıklıkla kullanılıyor olması da manidardır. Acı ve sevinci birlikte yaşayan şairin bu duygularını şiirde aynı oranda görmek mümkündür. Şiirlerinde oldukça doğal olan ve duygularını hiç saklamadan, anında kaleme alan şairini bu durumunu da şiirlerinde kullandığı sıfatlardan da görülmektedir.

Havalar güzel gidiyor

Sen de çiçek açtın erkenden

Küçük zerdali ağacım.

Akılın ermeden.

(Zerdali Ağacı, 124)

Söğüt ağaçlarının altında

Akan **mavi** dereleler vardır,

Akşam rüzgârlarıyla güneş savrulur,

Sen de öylesin.

(Resim, 87)

Cebeci köprüsünün korkulukları

Kara boyalı.

Daha böyle köprülerden geçersin çok

Cahit Külebi!

(Cebeci Köprüsü, 97)

Bahçelerin hapishanesinde

Bütün çiçekler sahipsiz.

Bulutların hapishanesinde

Beyaz adalar yüzer.

(Yaşamak, 81)

Koca koca kamyonlara binmişim

*Daha **büyük** şehirlerine*

Okumaya gitmişim.

Eşkılar yolu kesmiş.

Alacak şey bulamamışlar.

(Yurdum, 153)

3.2.2. Belirtme Sıfatları

“İsimlere ait belirti, sayı veya söz söyliyince (=mütekellimce) belirtilmesi istenilen yönü ifade eden sıfatlar, belirtme sıfatlarıdır” (Bilgegil, 2009: 186). Belirtme sıfatların varlıkların geçici özelliklerini bildiren sıfatlardır. Bu sıfat grubu kendi içinde farklı başlıklara ayrılmaktadır.

3.2.2.1. İşaret Sıfatı

“İsimlerin medlulünü –söz söyliyene göre- mesafe kavramı katmak suretiyle işaret yoluyla belirten kelimelere “işaret sıfatı” denir” (Bilgegil, 2009: 186). Varlıkların işaret yoluyla belirtildiği sıfat türüdür. Külebi’nin şiir varlığında bu sıfat türünden toplamda 126 tane bulunmaktadır.

*Anladım **bu** şehir başkadır*

Herkes beni aldattı gitti.

*Anladım **bu** şehir başkadır*

Herkes beni aldattı gitti.

Yine kamyonlar kavun taşır,

Fakat içimde şarkı bitti.

(İstanbul, 50)

İçi kadın çamaşırı doluydu vitrinlerin,

Allık pudra, frenk altını küpeler,

O tarihte dükkânların önünde

Dalıp giderdin.

(Evvel Zaman, 49)

3.2.2.2. Sayı Sıfatları

“İsimlerdeki kavramı, sayı bakımından sınırlayan kelimeler, sayı sıfatı adını alır” (Bilgegil, 2009: 187). Varlıkları sayıları yönüyle belirten sıfat türüdür. Cahit Külebi’nin şiirlerinde bu türden var olan 118 adet tespit edilmiştir. En sık kullanılan sayı sıfatları “iki”, “tek”, ve “üç” sıfatlardır. Cahit Külebi’nin tek basamaklı sayıları oldukça fazla kullanıyor olması ayrı bir üslûp örneğidir. Onun şiirlerinde tekil sayıları kullanıyor olması sade, abartıdan uzak ve oldukça doğal üslûpla şiirlerini yazdığını göstermektedir.

*Paris göklerinde **iki** uçak mı uçar Guillaume?*

Geçmiş günler gelecekle hep savaşıyor mı?

Karasına sen mi binmişsin bu uçakların?

Beyazını ben mi sürüyorum?

(Guillaume Apollinaire’e, 141)

Ne sigaralarda tat kaldı
Ne gönlümü avutur tazeler,
*Önümde açık duran **tek** umut*
Kapısı daraldıkça daraldı.
 (Diken, 176)

Mehmet Ali 'yi anası
İşe giderken doğurdu
*Savaş bitiminden **üç** ay önce.*
Az süt emdi Mehmet Ali,
Az ılık gördü,
Az ısındı.
 ...
 (Mehmet Ali, 67)

3.2.2.3. Belgisiz Sıfatlar

“Belgisiz sıfatlar, isimleri genel surette belirten kelimelerdir” (Bilgegil, 2009: 188). Kesin olmayıp yaklaşık değerlerin belirtildiği sıfat türüdür. Külebi’nin şiirlerinde toplamda 545 adet belgisiz sıfat yer almaktadır. Bu sıfatlardan en çok kullanılanları “bir, bütün, her, bazı, ilk ve başka” sıfatlarıdır. “Bir” kelimesi en çok kullanılan belgisiz sıfattır.

İşte şu anda naçar kaldım

*Koca **bir** şehrin ortasında.*

Karanlık caddeler uzayıp gidiyor.

Kar yağıyor ışıkların üstüne

***Bir** kadın çorabını çekiyor.*

Çok sallanma küçük hanım,

Gönlüm gitmez peşinden

Birisi var yolumu bekler,

Ömrüm günüm yalnız geçiyor

***Bir** tek sevda peşinde.*

(Sevda Peşinde, 57)

Artık geçti hüznün taşımanın modası

Getir bize yeşillik, sevinç getir.

*Sendedir **bütün** nafakamız*

*Bil ki **bütün** umudumuz sendedir.*

(Yağmur, 71)

***Bazı** ekinler*

***Bazı** ağaçlar*

Bazı kuzular

Büyümektedir.

(Şimdi, 103)

3.2.2.4. Soru Sıfatı

“İsimlerin; yer, zaman, sayı ve nitelik bakımından belirtili hâle konması istenildiğini ifade eden sıfatlar, soru sıfatlarıdır” (Bilgegil, 2009:189). Varlıkları soru yoluyla işaret eden sıfat türüdür. Külebi’nin şiirlerin içerisinde bu sıfat türünden kelime çok fazla bulunmamaktadır. Toplamda 7 adet soru sıfatı bulunmaktadır. Bu anlamda sıfat türleri arasında en az kullanılan sıfat türüdür.

Kaç yaşma gelirse geleyim

Ölmem ben gencim uzun yıllar.

Ayna gibi akan bir dere

Ve dibinde beyaz çakıllar.

(Güneşli Çayır, 298)

3.3. Zamirler

Zamirler nesneleri temsil veya işaret suretiyle karşılayan kelimelerdir. “Zamirler, temsil ettikleri veya gösterdikleri nesnelerin gerçek karşılıkları olmadıkları için, ancak o nesnelerin ilk ve gerçek isimlerinin yerini geçici olarak tuttukları için tek başlarına bir şey ifade etmezler” (Ergin, 1993: 249).

Cahit Külebi’nin şiirlerinde zamirlerin toplam frekansı 643’tür. Zamirler, Cahit Külebi’nin kelime türleri arasında, kullanım sıklığı bakımından beşinci sırada gelmektedir. Aşağıdaki tabloda Külebi’nin şiirlerinde zamir olarak kullandığı kelimeler görülmektedir.

Tablo 24: Cahit Külebi'nin Şiirlerinde Kullandığı Zamirler ve Bu Zamirlerin Kullanım Sıklığı

KİŞİ	sıklık	BELGİSİZ	sıklık	SORU	sıklık	İŞARET	sıklık	DÖNÜŞLÜLÜK	sıklık
ben	136	başkası	1	kim	31	bu	12	kendi	19
sen	208	bazı	4	ne	37	şu	3	öz	1
o	19	birbiri	14	neler	3	o	10		
biz	62	biri	9	nerde	4	bunlar	10		
siz	13	birinci	7			şunlar	0		
onlar	17	hangi	1			onlar	8		
bizler	2	hepimiz	2			ora	2		
sizler	2	hepsi	9			böylesi	1		
		her biri	3						
		herkes	6						
		hiçbir	4						
		kimse	16						
		şöyle	1						
		kişi	1						
		bir	1						

Tabloda görüldüğü üzere şairin en çok kullandığı zamir, “sen” zamiridir. Cahit Külebi, şiirlerinde yaşadıklarını, hissettikleri ve şahit olduklarını anlatmıştır. Şiirlerinde karşısına bir muhatap alır ve onunla konuşuyormuş gibi eserlerini kaleme almıştır. Onun bu üslûbu neticesinde şiirlerinde en çok kullandığı zamir olarak karşımıza “sen” zamiri çıkmıştır.

Sen Türkiye gibi aydınlık ve güzelsin!

Benim doğduğum köyler de güzeldi

Sen de anlat doğduğun yerleri.

Anlat biraz!

(Hikâye,53)

Ne esnaf ne tüccar ne efendi

Senin kadar değil düşünceli

Senin kadar yorgun değil kardaş!

Sen ki kış ve yaz düşünceli.

Sen ki kış ve yaz yalnayak!

(Adamın Biri, 58)

Külebi'nin şiirlerinde en çok kullandığı ikinci zamir ise "ben" zamiridir. Külebi şiirlerinde yaşadıklarını ve anlık hissettiklerini yazmıştır. Külebi'nin hayatı, zorluklarla başa çıkma, memleketinden uzak kalıp memleket hasreti çekme, eğitim ve sanatsal anlamda kendini geliştirme ile geçmiştir. Şiirlerinde de bu durumu oldukça fazla görülmektedir. Bunları anlatırken de kendi adını zikretmenin yanında "ben" zamininin ağırlıklı da görülmektedir.

*Kamyonlar kavun taşır ve **ben***

Boyuna onu düşünürdüm.

*Kamyonlar kavun taşır ve **ben***

Boyuna onu düşünürdüm.

Niksar'da evimizdeyken

Küçük bir serçe kadar hürdüm.

(İstanbul, 50)

***Ben** yalnızlığı*

Gökte uçar gördüm.

***Ben** yalnızlığı*

Garip naçar gördüm.

***Ben** yalnızlığı*

Gelir geçer gördüm.

(*Masaldaki Yalnızlık, 79*)

Külebi, yalnızlığı sevmeyeni yalnızlıktan korkan bir şairdir. Hayatını eğitime, sanatına ve çalışma hayatına adanmış şair, sürekli bir hareket ve çevre insanlarla etkileşim hâlinde yaşamıştır. Bundan dolayı da şiirlerinde zamirler, özellikle de birkaç kişiyi niteleyen zamirler çok yer bulmuştur. Külebi'nin şiirlerinde sırasıyla en çok kullandığı diğer zamirler ise şu şekildedir: Biz, kendi, o ve kimse.

Bizimdir rüzgârı, ağacı, meyvesi

Bizimdir dostluğu, kardeşliği, sevdası.

Ama ***biz*** insanoğulları

Babadan mirasa konmuşuz

Her gün bir taşını söker atarız

Hele bir işimize elversin

Tozu dumana katarız.

Ama ***biz*** insanoğulları

(*Günler Bana Bir Hikâye Anlattı, 100*)

Gösterdi kendini saatlerce,

Rüzgârda saçlarını kaybetti.

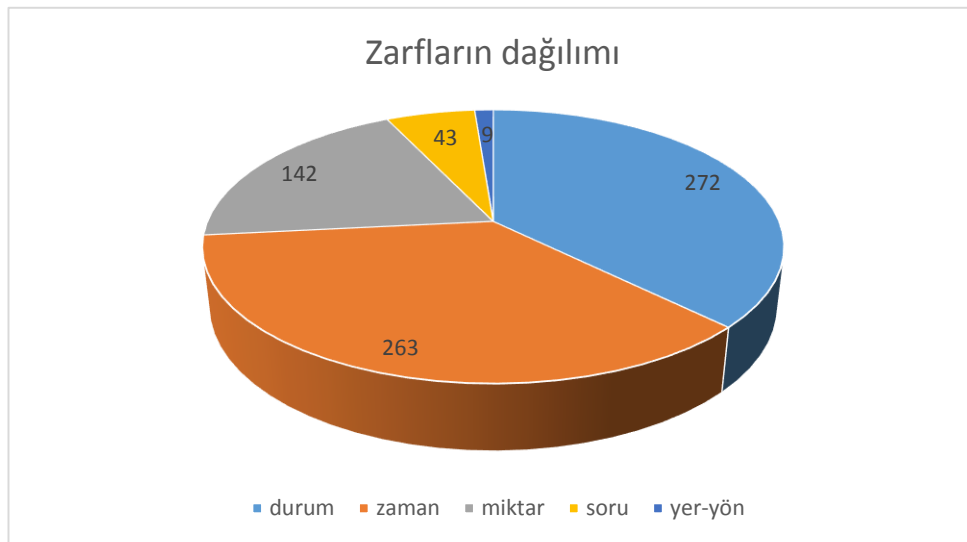
(*Küçük Hanımın Sevdası, 196*)

3.4. Zarflar

“Zarflar, zaman, yer, hâl ve miktar isimleridir. Tek başlarına isimlerden başka bir şey değildirler. Kelime gruplarında sıfatın, fiilin veya başka bir zarfın manasını değiştiren isimlerdir” (Ergin, 1993: 244).

Cahit Külebi’nin şiirlerinde toplamda 766 adet zarf bulunmaktadır. Zarflar, şiirlerde sıklık bakımından dördüncü sırada yer almaktadır. Zarfların kendi içerisinde dağılımının grafik düzeninde gösterimi şu şekildedir:

Grafik 4: Cahit Külebi’nin Şiirlerindeki Zarf Türlerinin Dağılımı

Grafikte de görüldüğü gibi en çok kullanılan zarf türü zaman zarflarıdır. Zaman zarflarını durum zarfları takip etmektedir. En az kullanılan zarf ise yer-yön zarflarıdır.

3.4.1. Durum Zarfları

Fiillerin ne şekilde gerçekleştiğini ifade eden zarf çeşididir. “Hâl ve tavır ifade eden zarflardır” (Ergin, 2012: 261). Fiili, durum yönüyle ifade ettiğinden, bu zarf grubundaki kelimeler oldukça fazladır. Cahit Külebi’nin şiirlerinde 272 adet durum zarfı tespit edilmiştir. Bunlar içerisinde en sık kullanılanlar şu şekildedir.

öyle	26
böyle	22

güzel	8
yalnız	7
yavaş yavaş	7

En sık kullanılan “öyle” sözcüğü, benzerlik anlamı katmaktadır. Külebi’nin şiirlerinde bir şeyi, başka bir şeye benzeterek anlatma oldukça fazla yer almaktadır. Bu durum da “öyle” kelimesinin en sık kullanılan durum zarfı olmasını sağlamıştır. Benzetmeleri genellikle olumlu, iyimser bir tutumla olduğundandır ki “güzel” kelimesi de en sık kullanılan durum zarfları arasında gelmektedir.

Şu dünya güzelim dünya

Tıkır tıkır işliyor.

İnsanlar insanlar insanlar

*Neden **böyle** çekişir durur?*

Aklım ermiyor.

(Cebeci Köprüsü, 97)

***Öyle** saatlerce oturduk*

Bir çift söz edemedik.

Ayağımızın dibinde, yaprakların içinde

Bir şey yitirmiş gibiydik...

(Esmâ’nın Hikayesi, 133)

Ama ne soğuk, sokaklar ne soğuk.

Otobüs bir türlü gelmiyor.

İki yanuma bakarak geçip gidiyorum.

Çocuklar koşarak uzaklaşıyor,

*Kızlar daha **güzel** oluyor üşürken.*

(S, 118)

Cahit Külebi'nin şiirlerindeki diğer bazı durum zarfları şunlardır:

Öyle, güzel, yalnız, yavaş yavaş, diye, ağır ağır, boş, boyuna, sessiz sedasız, ardı sıra, sanki, sıra sıra, allak bullak, başka, başka çeşit, bazı, beter, doya doya, bir, el ele, garip, hafif hafif, ıslıl ıslıl, iyi, iyice, kana kana, o denli, o zaman, öyleyse, salına salına, salınarak, sallana sallana, sarmaş dolaş, serin, sevinç, temiz, yeni, yüz yüze, aceleci, açık, akın akın, aksayarak, arıksa, aşıkane

3.4.2. Zaman Zarfları

Fiilleri ve sıfatları zaman yönünden tamamlayan zarflardır. “Bunlar zarf olarak kullanılan çeşitli zaman isimleridir” (Ergin, 2012: 260). Külebi'nin şiirlerinde zaman zarfları toplamda 263 adet olarak görülmektedir. Külebi'nin kullandığı zarflar arasında “şimdi”, “akşam”, “gece” ve “gündüz” ayrı bir yer teşkil etmektedir.

***Her akşam** bulutlar*

Bilmez telaşımı.

***Her akşam** bulutlar.*

(Haziran, 114)

Bir komşumuzun da kızı var

***Gece gündüz** türkü söylüyor.*

Ya doktor ya mühendis diyor da

Başka bir şey demiyor.

(Kadınlar, 110)

Şimdi tarlalarda güneş vardır,

Karlar donmuştur otların uçlarında.

Artık akşamları dinlenemem

Başım avuçlarında.

(Özlem, 51)

Bunun yanında Külebi'nin en çok kullandığı zaman zarfları şunlardır:

şimdi	43
sonra	26
yine	26
artık	16
hep	10

Tabloda da görüldüğü üzere, Külebi'de zaman kavramı sabit değil dağınıktır. Ancak genel olarak Külebi'nin zaman aralığı 24 saatlik dilimi içermektedir. Bu durum neticesinde ortaya çıkıyor ki Külebi'nin hayattan uzun vadede bir beklentisi olmamıştır.

Şimdi büyüdüm sürüp geldim

Felek koydun ise bul dedi.

(Atatürk'e Ağıt, 157)

Ben öldükten sonra

Ben öldükten sonra

Dostlar yaşasınlar.

(Çarşı, 69)

Ben yine çocukları severim

Bütün kadınlardan ziyade.

(Kadınlar, 66)

3.4.3. Miktar (Azlık- Çokluk) Zarfları

Fiilleri, fiilimsileri, sıfatları ve ya başka zarfları, ölçüleri yönünden anlatan zarflardır. “Bunlar azlık-çokluk ifade eden miktar, derece bildiren zarflardır” (Ergin, 2012: 262). Cahit Külebi’nin şiirlerinde toplamda 179 tane miktar zarfı bulunmaktadır. Bu zarflar içinde en çok kullanılan miktar zarfları şunlardır:

daha	58
öyle	37
bir	18
en	16
çok	16

Tablodan da görüldüğü gibi Cahit Külebi zaman zarflarını anlamı güçlendirme, aşırılık, üstünlük ve karşılaştırma anlamları ile kullanmıştır.

*Gökyüzü **öyle** mavi.*

*Minareler **öyle** inceydi, öyle aktı.*

Anne gibiydi ilkyaz güneşi

Nerdeyse insanları okşayacaktı.

(28 Nisan, 284)

*Kızlar bile **daha** endamlı, **daha** sıcak*

***Daha** taze görünür.*

(Dünyamız, 62)

Yaşamaya son kurşuna kadar!

Son kurşuna kadar bilime.

Tüzeye son kurşuna kadar!

*Son kurşuna kadar **en** güzele, **en** iyiye.*

(28 Nisan, 287)

3.4.4. Soru Zarfları

“Niçin, acaba, nasıl, mi, ha, ne gibi fiil, fiilimsi, zarf ve sıfatlarla ilgili soruları sağlayan sözlerdir” (Bilgegil, 2009: 213). Külebi’nin şiirlerinde çok fazla soru zarfına rastlanılmamıştır. Külebi’nin şiirlerinde toplamda 43 adet soru zarfı bulunmaktadır.

Nasıl sevmesin bu sabahları?

Her gün kuvvet getirir işimize.

Nasıl sevmesin gökyüzünü

Çalışanlar da muhtaçtır maviye.

(Nasıl Sevmesin Bu Dünyayı, 72)

3.4.5. Yer- Yön Zarfları

Fiilleri, yer ve yön olarak niteleyen zarflardır. “Bunlar boşlukta bir yer ifade eden zarflardır” (Ergin, 2012: 259). Külebi’nin şiirlerinde çok fazla yer-yön zarfı bulunmamıştır. En az kullanılmış zarf çeşididir. En çok kullanılan yer yön zarfı olarak “geri” zarfı görülmektedir.

Orda, derenin içinde

İki üç akçakavak.

Tekerler döner, başım döner.

*Kavaklar yeşeriyor, dön **geri** bak.*

(Tokat’a Doğru, 171)

3.5. Bağlaçlar

“Cümleler, belirtme grupları ve kelimeler arasında irtibat kurmağa yarıyan lâfızlara bağlaç denir” (Bilgegil, 2009: 222). Tek başına anlamı olmayan ancak aralarında anlam ilgili bulunan kelimeleri, kelime gruplarını veya cümleleri birbirine

bağlayan kelimelerdir. Cahit Külebi, şiirlerinde uzun cümleler kurmamıştır. Bağlaçları genellikle, birden çok benzetmelerde ve karşılaştırmalarda kullanmıştır.

Külebi'nin şiirlerinde 396 tane bağlaç yer almaktadır. Külebi'nin en sık kullandığı bağlaçlar şunlardır:

de	107
ki	57
da	56
ve	48
ama	39

Hepsi **de** çınar gibi

(Yurdumuz, 77)

Kamyonlar kavun taşır **ve** ben

(İstanbul, 50)

3.6. Edatlar

Tek başına anlamı olmayan, sonuna geldiği kelime ile birlikte cümlede anlam kazanan kelime çeşididir. “Manası olmayan, sadece gramer vazifeleri bulunan kelimelerdir” (Ergin, 2012: 348). Külebi'nin şiirlerinde toplamda 413 tane edat yer almaktadır. Külebi'nin şiirlerinde en çok kullandığı edatlar ve kullanım sıklığı şu şekildedir:

gibi	233
kadar	43
bile	33

belki 20

için 19

Külebi, edatları en çok da benzetmeyi güçlendirmek için kullanılmıştır. Bu yüzden en çok kullandığı edat olarak “gibi” edatıdır.

*Sen Türkiye **gibi** aydınlık ve güzelsin!*

Benim doğduğum köyler de güzeldi

Sen de anlat doğduğun yerleri.

Anlat biraz!

(Hikaye, 53)

Yorgunluk hey yorgunluk!

İnatçı yorgunluk!

*Dalgın bir yüz **kadar***

Tozlu ayakkabılar.

Yorgunluk hey yorgunluk!

(Akşamlar Hey Akşamlar, 55)

3.7. Ünlemler

Ünlemler his ve duyguların ifadesinde kullanılan kelimelerdir. “Bunlar his ve heyecanları, sevinç, keder, ızdırıp, nefret, hayıflanma, coşkunluk vs. gibi ruh hallerini;

tabiat seslerini, seslenmeleri; tasdik, red, sorma, gösterme gibi beyan şekillerini ifade eden edatlardır” (Ergin, 2012: 349).

Daha önce de bahsettiğimiz gibi Külebi, oldukça doğal bir şairdir. Şiirleri de o ölçüde doğallığı tattırır. Bundan dolayıdır ki Külebi’nin şiirlerinde seslenme kelimelerine, ünlemlere ve hatta hayıflanma kelimelerine oldukça fazla rastlanılmaktadır. Külebi’nin şiirlerinde bu kelimelerden toplamda 56 adet bulunmaktadır

*Bizim topçumuzun narası **hay** babam **hay***

Gülleden beter.

(Atatürk’e Birlikte Savaşanlara ve Çocuklara, X, 223)

*Yorgunluk **hey** yorgunluk!*

İnatçı yorgunluk!

Dalgın bir yüz kadar

Tozlu ayakkabılar.

*Yorgunluk **hey** yorgunluk!*

(Akşamlar Hey Akşamlar, 55)

Zebaniler de beni görünce şaşarlar birden

*-**Bre** Azrail getirilir mi buraya, derler*

Böylesi, kırlarda gezip tozmalı, gül koklamalı.

Okşamalı güzel kadınları birer birer.

(Cehennemde, 191)

...

Vay benim yüce dağlarım!

Bozbulanık ırmaklarım!

Vay benim süt gibi beyaz

Gemilerim, deryalarım!

Vay benim seyre doyulmaz

Ekmekten sıcak kızlarım!

Ağzım, elim, ayaklarım.

(Ülser, 242)

3.8. İkilemeler

“Aynı, yakın ya da zıt anlamlı iki veya daha çok kelimenin bir tek kelime gibi anlam göstermek üzere yan yana gelmesidir” (Korkmaz, 1992:82). İkilemeler dilde önemli bir anlam zenginliğidir. Bir duyguyu bir hissi veya bir düşünceyi anlatırken, anlatımı güçlü kılmak için kullanılan kelimeler ya da kelime gruplarıdır. Hemen hemen her şairin şiirlerinde ikileme bulunur. İkilemeler, şiir sanatının vazgeçilmezleri arasında sayılabilir.

Külebi’de de ikilemeler oldukça fazla yer tutmaktadır. Toplamda 62 adet ikileme kelime bulunmaktadır. Bunlar, şiirlerde özellikle doğayı taklitte ve anlatılmak isteneni güçlendirmede kullanılmış ikilemeler olarak kendine yer edinmiştir.

Külebi'nin kullandığı ikilemelerden 56 tanesini anlamlı kelimelerle oluşturmuştur. Genellikle bunlar zarf ve sıfat görevinde kullanılış kelimelerdir. Bu kelimeler aynı zamanda diğer kelime türleri altında da incelenmiştir.

Asardın okulu her sabah

Sen de âşıktın bir zamanlar,

*Geceleri **sokak sokak** gezerdin*

Ellerin ceplerinde, yıldızları sayarak.

(Evvel Zaman, 49)

Bir uçağım olmalı benim

Binip üstüne binip üstüne

...

Merhaba demeliyim

***Sıcak sıcak** denizlerde*

Çimen gemici çocukları.

(Uçak Yolculuğu, 65)

Bunun yanında Külebi'nin kullandığı ikilemeler arasında yansıma kelimelerle oluşturulmuş ikilemeler de bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi “Tokat’a Giderken” şiirindedir. Sessizlik ifadesiyle saflığı ve doğallığı anlattığı bu şiirde sessizliğin çın çın öttüğünü söylemiştir.

Sessizlik orda çın çın öter,

Tarlalar yavaşça dalgalanır.

*Sessizlik orda **çın çın** öter,*

Tarlalar yavaşça dalgalanır.

Ne kin, ne haset, ne başka şeyler!

Çünkü insanlar uzaktadır.

(Tokat'a Giderken, 172)

3.9. Yansıma Kelimeler

Yansıma kelimeler doğadaki seslerin gözlemlenip, anlamlandırılmasıyla oluşan kelimelerdir. Tabiat aşığı olan Külebi'de de bu kelime türlerinden görmek mümkündür. Külebi'nin şiirlerinde yansımalar ikilemeler hâlinindedir. Külebi'nin şiirlerinde toplamda 6 farklı yansıma kelime tespit edilmiştir. Şiirlerde toplamda 35 yansıma kelime bulunmaktadır. Bunlar, doğanın canlılığını anlatırken kullanılan kelimelerdir.

Yağ hay mübarek

Şarıl şarıl.

Yıka taşları toprakları

Tarlalar yeşerinceye dek.

(Yağmur, 71)

Karanlıkta sesler duyuyorum,

Okyanusta boğulan insanların sesi.

***Çatır çatır** direkler kırılıyor,*

Gömülüyor gemilerin teknesi

(Karanlıkta , 26)

3.10. Fiiller

“Gerçek veya itibari varlıklarla niteliklerle bağlanmak şartıyla bir eylem zaman içinde vuku bulup bulmamasıyla ilgili haber yahut dileği veya –eylem söz konusu edilmeksizin- gerçek ve itibari varlıklarla nitelikler hakkında verilen hükmü ifade eden kelimeler fiil adını alır” (Bilgegil, 2009: 253).

Şiirlerinde fiil olarak 1875 kelime bulunmaktadır. Bu rakama fiilimsiler dâhil değildir. Kelime türleri açısından ikinci sırada yer almaktadır. Külebi’nin şiirlerinde ele aldığı konulara baktığımızda duygunun ön planda olduğu ve soyut kavramların uzun cümlelerle anlatıldığını görülmektedir.

Sabahları işe giderken

*Ceketimin yakasını **kaldırıyorum**.*

Gözlerim yaşarsa da

***Biliyorum**, daha gencim, bu soğuklar üşütmez beni*

*Buz gibi havayı **çekiyorum** ciğerlerime*

*Beyaz bir duman **yükseliyor** geri verirken*

(S, 118)

Önce gelincikleri yolduk.

*Nar ağaçlarını **tuttuk** kurşuna.*

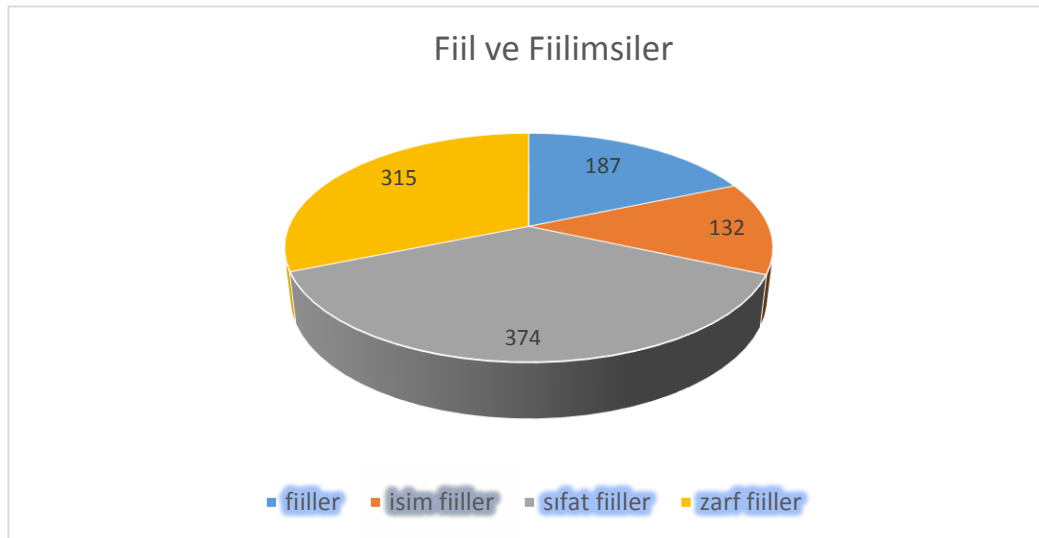
*Ardından andızları **devirdik***

Aptallık, bilinçsizlik, bir hiç uğruna.

(Yangın, 279)

Külebi'nin şiirlerinde durağanlık da görülmektedir. Külebi, duyguları ve hisleri anlatırken, özellikle doğa tasvirlerinden oldukça fazla yararlanmıştır. Benzetmeleri sıklıkla kullanmıştır. Fiilimsilerin en çok kullanıldığı yerler, benzetmelerin yapıldığı yerler olmuştur. Fiilimsiler, daha çok bu benzetmelerde yardımcı rol üstlenmiştir.

Grafik 5: Fiil ve Fiil Unsurları Grafiği

Grafiğe bakıldığında Külebi'nin şiirlerinde 1875 fiil unsuru görülmektedir. Fiiller, fiilimsilere göre oldukça fazla yer teşkil etmektedir. En sık kullanılan fiilimsi türü 374 fiilimsi ile sıfat-fiildir. En az kullanılan fiilimsi ise 132 fiilimsi ile isim-fiildir.

*Sonra sıra ormanlara **geldi**.*

*Yüz binlerce dönüm ateş **yaktık**,*

*Sivas'a kadar gidip **bulduk**,*

*Dikili tek ağaç **bırakmadık**.*

(Yangın, 279)

Külebi'nin şiirlerinde isim cümleleri de ağırlıktadır. Duyguların ve hislerin anlatıldığı mısralarda bu tür cümlelere rastlanmıştır. İsim cümleleriyle oluşturulmuş şiirlerinden en güzel örnek, aynı zamanda kitaba da adını veren, “Adamın Biri” şiiridir.

Çifte koştuğun öküzler.

Senin kadar yorgun değil kardaş!

Sen ki kış ve yaz düşünceli.

Sen ki kış ve yaz yalnayak!

Ne esnaf ne tüccar ne efendi

Senin kadar değil düşünceli

Senin kadar yorgun değil kardaş!

...

(Adamın Biri, 58)

Üslûp çalışmalarında duygu yüklü isim soylu kelimeler yanında, şairin kullandığı fiiller de çok önemlidir. Aşağıdaki tablo Külebi'nin şiirlerinde en sık fiil

olarak kullandığı kelimeler ve bu kelimelerin kullanım sıklığını vermektedir. Tablo incelendiğinde Külebi'nin fiil olarak en sık kullandığı ilk iki kelime git- ve gel- fiilleri olduğu görülmektedir. Bunlar iki zıt kelimedir. Bu kelimeler Külebi'deki duygu karmaşasını, hasreti, hüznü ve kavuşmayı göstermektedir. Durum gerçekten de öyledir. Külebi çok farklı duyguları hayatında yaşamış ya da hissetmiştir.

Tablo 25: Külebi'nin Şiirlerinde En Çok Kullandığı Fiiller

	Fiiller	Sıklık Dereceleri
1	git-	118
2	gel-	88
3	ol-	75
4	gör-	43
5	geç-	39
6	bil-	34
7	iste-	32
8	bak-	26
9	de-, ak-, sev-	24
10	çık-, aç-, söyle-	20
11	dur-	19
12	düşün-, duy-	17
13	yaşa-	16
14	dol-, ağla-	15
15	gül-	14
16	al-	13
17	öl-	12
18	dön-	11
19	okşa-	10

Daha önce Külebi'nin şiirlerindeki fiil soylu kelimeleri verilmiştir. Bu tabloda ise Külebi'nin şiirlerinde fiil olarak kullandığı kelimeleri ve bu kelimelerin sıklıklarını verilmektedir. En sık kullanmış olduğu fiiller arasında karşıt anlamlı fiillerden olan git- ve gel- fiilleridir. Bu fiilleri ol-, gör-, ve geç-, fiilleri takip etmektedir.

3.10.1. İsim-fiil

“Zaman ve şahısla ilgisi bulunmaksızın, eyleme konu olan kelimelere isim-fiil denir” (Bilgegil, 2009: 234)

Fiil soylu kelimelerin sonuna -mak, -mek, -ış, -iş, -uş, -üş, -ma, -me ekleri getirilerek yapılır. İsim görevinde kullanılırlar. Külebi'nin şiirlerinde 132 tane isim-

fiil yer almıştır. Şiirlerde en çok da –mak, -mek, ekiyle yapılmış isim-fiiller bulunmaktadır.

Tanrı mı, dost mu, düşman mı?

***Ayirt etmek** acı.*

(Giden, 269)

Ne kadın, ne aşk, ne kumar

*Ne **çalışmak**, akşama dek;*

Yüz vermez oldu sokaklar

Bir bardak su, biraz ekmek.

Yaşa yaşadığın kadar!

(Dostlar Türküsü, 144)

Karanlık kış günü akşamüstü

*Bir **gülüş** mü? Sıcak.*

Dükkânların ışığı mı? Tramvaylar mı?

Geçen kıvılcımlar saçarak.

(Kış Yorumu, 206)

Boş dünyanın güzelliği de boş

*Arkadaşlar da, **hayal kurmak** da boş düşünceler de*

Vücudun çıra gibi tutuştu tutuşacak,

Gülecek, konuşacak, dinleyeceksin

Saat üçe doğru bir temmuz gününde.

(Temmuz, 115)

3.10.2. Sıfat-fiil

“Geniş bir partisip sistemine sahip olan Türkçede, fiil isim şeklinde ifade eden, hareketi isim kalıbına sokan bu kelime çeşidi Türk cümlesine büyük bir sadelik vermekte, bir çok dillerin birleşik cümlelerle karşıladıkları ifadelerin Türkçenin yine zengin olan gerundium sistemi ile birlikte yardımcı cümlelerden uzak, asit cümlelerle karşılaşmasını sağlamaktadır” (Ergin, 1993: 316).

Fiil kök veya gövdelerinden yapım ekleriyle oluşturulur. Eylemlerden –an (-en), -ası (-esi), -mez (-maz), -ar (-er, -r), -dik (-dık, -tik, tık), -ecek (-acak), -miş (-mış)” ekleriyle türetilip sıfat görevinde kullanılan kelimelerdir. Sıfat- fiiller, geçici hareket isimleri oluştururlar.

Külebi’nin şiirlerinde 374 adet sıfat- fiil bulunmaktadır. Duygu yüklü şiirleri ve benzetmeleriyle ön plana çıkan Külebi’de, sıfat- fiiller de oldukça fazla yer almaktadır.

Külebi’nin kullandığı sıfat- fiillere bakıldığında, sıfat- fiil yapımında en sık kullandığı ek olarak –an, -en, ekinin kullanıldığını görülmektedir. Bu ek ile aynı zamanda geniş zaman anlamı da kelimeye katılmış olur.

*Sen bir yarışsın, **koşmayan** atlarla.*

Harmansın, düğensiz; teçsin, rüzgâr esmez.

Bir imge kuşusun sen, kanadın kırık.

Bir ağaçsın ki, çiçek açar da yemiş vermez.

(Sen Türkiye'sin, 309)

Sıfat- fiillerin büyük bir kısmını da doğadan yaptığı benzetmelerde ve doğayı anlattığı şiirlerde kullanılmıştır.

*Pembe gül hülyandır **açılmış**.*

Beyaz gül yanakların.

Sarı gül dağınık saçlarındır.

Ve mahzun kalbim ateş gibi

Yanan dudaklarındır.

(Sevda Bahçesi, 189)

Söğüt ağaçlarının altında

***Akan** mavi dereler vardır,*

Akşam rüzgârlarıyla güneş savrulur,

Sen de öylesin.

(Resim, 87)

İşte mutluluklar, bir damla deniz.

İşte sancılar, kıvranmalar yüce dağlar gibi,

*İşte doğa, dişilik **kokan** doğa, çayır **kokan**...*

*Bulut **kokan**, kuş kokan, rüzgâr **kokan**...*

Gökte ayrı dünyalardı, şimdi.

(Bir Damla Deniz, 303)

Külebi'nin bazı şiirlerinde sıfat-fiillerin oldukça yoğun kullanıldığı görülmektedir. Cümleyi uzun tutarak ve neredeyse tüm şiirde aynı duyguyu anlatan şiirlerden biri, şu şekildedir:

*Ey kardeşi kardeşine **kırdıran**!*

*Ey göz **diken** yetimin ekmeğine!*

*Gözyaşı dökmeye yasak **koyan**,*

*Zincir **vuran** tarihin ellerine!*

*Sansar gibi halkımızı **boğduran**!*

(28 Mayıs, 289)

3.10.3. Zarf- fiil

“Hareketi şahsa ve zamana bağlamadan bir hâl şeklinde ifade eden fiil şekilleri oldukları için hüküm taşıyan bitimli bir hareket değil, hüküm taşıyan çekimli fiil hareketine yardımcı bir hareket ifade ederler” (Ergin, 1993: 320).

Külebi'nin şiirlerinde 322 adet zarf-fiil bulunmaktadır. Külebi şiirlerinde zarf-fiil yapımı için kullanılan -ken, -alı, -madan, -ince, -ip, -arak, -dıkça, -maz, -casına, -meksizin, -dığında gibi eklerden neredeyse hepsinin görülmesi mümkündür. Bu ekler içerisinde Külebi'nin en sık kullandığı ek, 145 adet ile “-ıp, -ip” zarf- fiil yapma ekidir.

İlk ustam oldu benim halk

*Belleğimde **akıp** giden ırmak...*

Köylü diliyle türkü çağırdım

*Onlarla **gölüp ağlayarak**.*

(Şiir Yöntemim, 333)

Geçen gün bir kadın gördüm.

Kucağında bir çocuk vardı.

Yüzü kehribar rengindeydi.

Ne oldu sana bebek dedim

N'oldu da böyle zayıfladın?

*Çocuk yüzüme **bakıp** güldü.*

(Günler Bana Bir Hikaye Anlattı, 98)

Külebi'nin bazı şiirlerinde zarf- fiillerin ikilemelerden oluştuğu görülmektedir.

Belli belirsiz saatlerinde akşamın

Bütün alanlarda, bütün uçaklarda ben varım.

*Bir bayrak gibi **dalgana dalgana***

Öfkeyle, umutla, özgürlükle

Sonsuzluğa doğru uçarım.

(Uçak Alanı, 283)

Bu yaz da havalar sıcak

Gökler mavilikten yırtılacak.

Denizler kalbimizden daha ak

***Sallana sallana** uyuyacak.*

(Yaz Yorumu, 207)

3.11. Deyimler

“En az iki sözcükten kurulan, konuşmada ve yazıda anlatım gücünü artıran, anlam yönünden yer yer mantık dışına taşan bölümleri olabilen, yapısındaki kimi sözcükleri anlam değişmesine uğrayan, kalıplaşmış söz öbeklerine verilen addır” (Çotuksöken, 1992: 5).

Deyimler bir dilin bir kültürün içinde barındırdığı en önemli dil zenginliklerinden birisidir. Bu dil zenginlikleri Külebi’de de kendine yer bulmuştur. Külebi’nin şiirlerinde toplamda 37 tane deyim yer almaktadır. Külebi’nin ilk yıllarındaki şiirlerinde deyimler daha ağırlıkta yer tutmuştur.

*İşte şu anda **naçar kaldım***

Koca bir şehrin ortasında.

Karanlık caddeler uzayıp gidiyor.

Kar yağıyor ışıkların üstüne

Bir kadın çorabını çekiyor.

...

(Sevda Peşinde, 57)

Besbelli denizden çıkıp

Kıyılar boyunca gitmiştir.

Tuz kokusu, katran kokusu, ter kokusu

*Yüreğini **allak bullak etmiştir.***

...

(Rüzgâr, 95)

*Sen cepheleyken **ağzım süt kokuyordu** Guillaume!*

Bizim köylerde kitapçı da yoktu ki roman göndereyim

Dumas'dan, Feval'den, Eugene Sue'den

Sandık sandık selamlar eyleyeyim.

...

(Guillaume Apollinaire'e, 142)

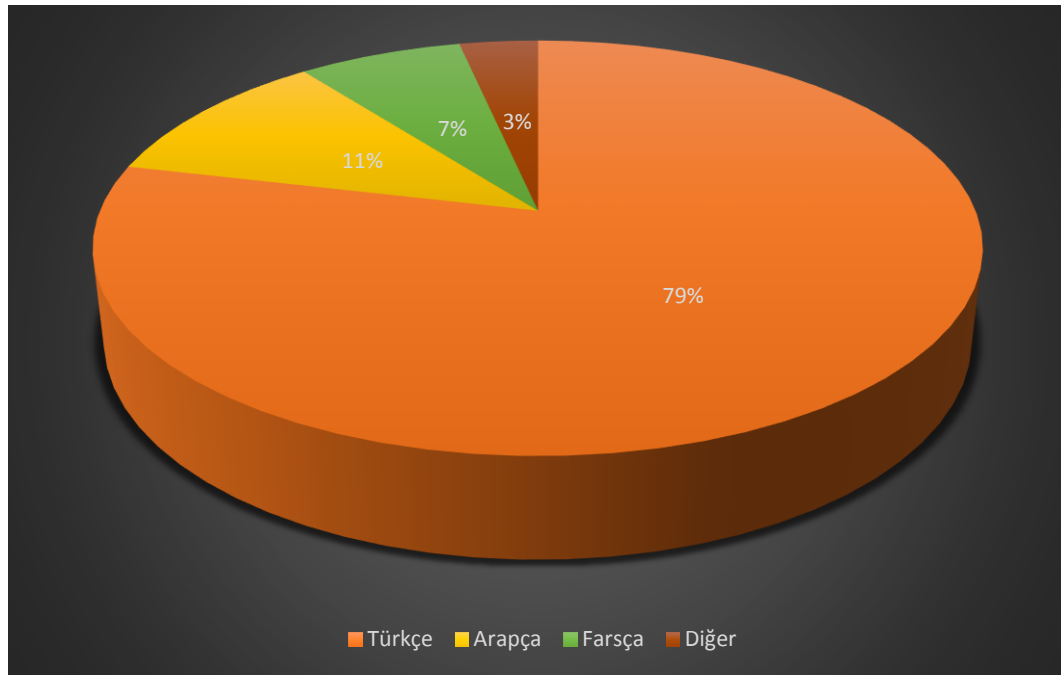
4. CAHİT KÜLEBİ’NİN ŞİİRLERİNDEKİ KELİMELEİN DİLLERE GÖRE DAĞILIMI

Cahit Külebi eserlerini oluştururken Türkçe kelime kullanmaya dikkat etmiştir. Türkçe kelime kullanmaya ve özleşmeye büyük önem vermiş olabildiğince de yabancı kelimelerden uzak durmuştur. Külebi bir söyleşisinde şöyle der: “Ben hep yeni sözcükleri kullanmaktan değil, yabancı sözcüklerden çekindim. Kendime göre bir dil anlayış, dil sezişim var. Otuz yıldır yerinde olduğunu sandığım, usuma, beğenime uygun bulduğum her yeni sözcüğü kullandım. Şimdi eskiden yazdıklarımı karıştırdınca, kullandığım hiçbir Türkçe sözcüğün sıırtmadığını, bunlar arasında ortadan çekilenler olmadığını görüyor, ulusal dilimiz bakımından kıvanç duyuyorum.” (Püsküllüoğlu, 1998, 49-61)

Cahit Külebi, eğitim, iş ve ailevi sebeplerden dolayısıyla oldukça fazla girmek zorunda kalmıştır. Külebi, eğitim dolayısıyla yurt dışına çıkmış, o yerler için de şiirler yazmış, etkilendiği kişileri de şiirlerine almıştır. Kendisini öz Türkçe’nin savunucusu olarak gören Külebi’de yabancı kelimelerin varlığını bu duruma dayandırmak mümkündür. Bundan dolayı şiirlerinde Avrupa kökenli kelimelerde ve yer adları da bulunmaktadır.

Külebi, Türkçe sevdasından dolayı bazı şiirlerdeki yabancı kelimeleri Türkçe kelimelerle değiştirmiştir. “Külebi, bazı şiirlerinde kelimeleri zaman içinde “dil anlayışındaki değişmeden” dolayı değiştirmiştir. Bu kelimeler arasında “hürriyet ile özgürlük” ve “mektep ile okul” gibi kelimeler bulunmaktadır.” (Çetişli, 2012: 260)

Kelimelerin dillere göre dağılımı çalışması yapılırken kelimelerin köklerini esas alınmıştır. Birleşik kelimelerde ise ilk kelimeleri esas alınmıştır. Külebi’nin kendi uydurduğu kelimeler de yine Türkçe olarak ele alınmıştır.

Grafik 6: Cahit Külebi'nin Şiirlerinde Kelimelerin Dillere Göre Dağılımı

Cahit Külebi şiirlerinde Türkçe kelimeler 11557 adettir. Bu oran tüm kelimelere oranla %79'tır. Arapça kelimeler ise 1561 adet ki bu oran tüm kelimelere oranla %11'dir. Farsça kelimeler ise 1016 adettir ki bu oran tüm kelimelere oranla %7'dur. Geriye kalan kısmı da diğer diller oluşturmaktadır. Bu kelimeler toplamda 488'i bulmaktadır ki bu da tüm kelimelere oranla %3'dir.

Türkçe'nin en çok kullanılmış dil olması halkın konuşma dilini şiirlerinde kullanan bir şair olan Cahit Külebi adına normal karşılanacak bir durumdur. Halk ağzını ve halk konuşma dilini kullanmak onun üslubunun ve kelime dünyasının bir parçasıdır. Halkın kullandığı dil de yabancı tesirlerden uzak olduğundan kullanılan kelimelerin büyük bir kısmı Türkçedir. Bu sebeptendir ki eserlerinde Türkçe kelimeler oldukça yoğun görülmektedir. Bunun yanındaki bir diğer etkense yukarıda da bahsedildiği gibi, şiirlerindeki bazı yabancı kelimeleri daha sonradan Türkçe karşılıkları ile değiştirmiş olmasıdır.

Külebi'nin şiirlerinde en yoğun olan ikinci dil Arapçadır. Külebi'nin en sık kullandığı ve dilimizde de oldukça yaygın olan Arapça kelimeler arasında, "insan", "dünya", "mavi" ve "sabah" gibi kelimeler bulunmaktadır.

*Oysa ki **insanlar** vardır yeryüzünde*

İşimizin, derdimizin ortağı

Dostumuz kardeşimiz insanlar.

Onları düşündüğüm zaman

Öyle bağlanıyorum ki hayata

Gecelerim gündüz oluyor

...

(Dünyamız, IV, 63)

Söğüt ağaçlarının altında

Akan **mavi** dereler vardır,

Akşam rüzgârlarıyla güneş savrulur,

Sen de öylesin.

(Resim, 87)

Külebi'nin şiirlerinde en yoğun olan üçüncü dil Farsçadır. Külebi'nin en sık kullandığı Farsça kelimeler arasında “rüzgâr”, “gül” ve “bahçe” kelimeler bulunmaktadır.

Kapım çalındıkça açıyorum.

Hayaller doluyor birer ikişer,

Bir sen gelmiyorsun, kayıp!

***Bahçemdeki** beyaz **göl** yeşer.*

Dönüyorum, mahzun, kapayıp...

*(Eski **Bahçe**, 169)*

Sen petekte bir gömeç bal gibisin!

Renksin yazdan kıştan, tazeliksin bahardan.

*Yapraklarda dolaşan serin bir **rüzgârsın** ki*

Her gün eser durursun hafızamdan.

(Sabret, 89)

SONUÇ

Şair ve yazarlar, duygu, his ve düşünceyi en yoğun yaşayan insanlardır. Yaşadıkları çeşitli duygu ve düşünceleri anlatırken kelimeleri özenle seçer, seçtikleri bu kelimelere özenle anlam yükler ve böylece bir sanat yapıtı ortaya koyarlar. Çile, ayrılık, gurbet, hüzn, özlem, sevinç ve mutluluk gibi heyecan, his ve duygular şair ve yazarlarda özenli anlatımlarla vücut bulur. Bu duygular, kelimelerle dans eder gibi eserlere yansır. Öyle ki şair ve yazarların kaleminde kelimeler, bu duygu, his ve düşüncelerin aktarımdaki en önemli araç olur.

Bir şair veya bir yazarın kullandığı kelimeler bize, o şair veya yazarın yaşadığı duyguların yanında, üslûbuna ait ipuçları da verir. Her sözcüğün belli anlamları vardır; ancak her şair ve yazarın kelimeleri kullanım tarzları birbirinden farklıdır. Bu farklılıklar, gözlem gücüne, yaşayış, inanış ve ruh hâline göre değişiklik gösterir. Dolayısıyla bu etkenler sanatçının üslûbuna, üslûbu da eserine yansır.

“Cahit Külebi’nin Şiirlerinde Kelime Dünyası” adlı bu çalışma ile Külebi’nin kelime dünyası ortaya konulmaya çalışılmıştır. Külebi hakkında yapılmış bir çok çalışma bulunmakla birlikte onun kelime dünyasının ve üslûbunun stilistik bir yöntemle ve sayısal veriler doğrultusunda ele alındığı bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmayı diğerlerinden ayıran, özgün ve önemli kılan yönlerden birisi ise stilistik bir çalışma olması, bu alandaki eksikliği gidermesidir. Çalışmada Külebi’nin hayatı ve hayatının şiirlere yansması incelenmiştir. Külebi’nin kelime dünyası sayısal verilerle tespit edilmeye çalışılmıştır. Kelime dünyasından yola çıkılarak da bir üslûp çalışması yapılmak istenmiştir. Bu çalışma ile Türk edebiyatında, Külebi’ye ait eksik kalan boşlukların doldurulması ve Külebi’nin şiirlerinin ve kelime dünyasının kavranmasında yeni bir esin kaynağı ortaya konulmasına katkı sağlanması istenmiştir.

Yapılan bu bilgisayar destekli stilistik çalışma ile Külebi gibi usta bir şairi daha yakından tanıma imkânı doğmuştur. Halkçı tabirini kullanan ve bu yolla halkın konuşma dilini şiirlerine taşıyan bir şairin bu tutumunun nereden geldiğini ve nelere

dayandığını tespit edilmiştir. Bu doğrultuda yaşadığı sıkıntılara rağmen, şairliğinden ve edebi kişiliğinden asla vazgeçmediği görülmüştür. Hayatıyla birlikte o dönem halkının yaşadığı sıkıntıları da görme imkânı bulunmuştur. Bu çalışma ile Külebi'nin kelime dünyasına bakarak, onu daha yakından tanıma ve şiirlerini okurken derinde yatan manayı görme imkanları Külebi okuyucuları ve araştırmacılarına sunulmuştur. Kelime dünyasına bakarak, onun hayatındaki sıkıntı, umutsuzluk, hasret ve gurbet gibi acıları ne denli derinden yaşadığının ve hissettiğinin farkındalığı oluşturulmuştur.

Külebi'nin edebi yönü diğer şair ve yazarlardan oldukça farklıdır. Hiçbir grup veya topluluğa bağlı değildir. Onun tarzı, kendi tarzıdır. Onun yaklaşımı kendi yaklaşımıdır. Bu yönleriyle oldukça özgün bir şairdir. Halk edebiyatı yapmaz, halkı halk söylemi ile anlatır. Örneğin; eğitim gördüğü ve edebi yönünün filizlenmeye başladığı yer olan Sivas'a "Sivas" der, İstanbul'a "İstanbul" der, tekerleğe "teker" der. Bebe, candarma, pırpıt, hergele, sayrı, zebani ve güleşmek gibi daha birçok kelime ile onun halk ağzını olduğu gibi ve etkili bir şekilde kullandığı tespit edilmiştir. Edebi dilden ayrı olarak ağız özelliği görülmüştür. Külebi'nin şiirlerinde "hayın mı hayın, gel be, şeytan işi, allı güllü çiçekler ve boram boram" gibi konuşma diline rastlanmıştır. Çünkü Külebi'nin kelimeleri seçme ve kullanmadaki en önemli özelliği, şiirlerini yazarken ortaya koyduğu doğallık, içtenlik ve samimiyet olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzden halk kültürünü onun şiirlerinde fazlasıyla hissetmek mümkün hale gelmiştir.

Külebi'nin şiirlerinde argo ve amiyane tabirleri görmek de mümkündür. Bunun nedeni doğallığı tercih etmesinden kaynaklanmaktadır. Halk söylemini, halk ağzını şiirlerinde oldukça fazla kullanmıştır. Onun üslubunun en belirgin özelliklerinden birisi de budur. Üslubuna yansıyan hırçın söylemler onun duygularının net ve doğal olmasından kaynaklanmaktadır. Kızgınlık, öfke, sevgi, şefkat gibi duygular onda oldukça nettir ve bu netliği şiirlerinde rahatlıkla görmek mümkündür. Onun bir şiirindeki "geldi pezevenk zülüflü herif" ifadesi, bu duruma en güzel örneklerden biridir. Külebi'nin şiirlerindeki aşırı doğallığı ve hislerini şiirlerine olduğu gibi yansıtması, onun argo üslubunu kullanmasından yola çıkılarak tespit edilmiştir.

Şiirlerindeki duygu yoğunluğunu kelimelerle iç içe örerek işlemesi onun şiirinden herhangi bir kelimenin yerinden oynaması halinde anlamın değişmesine neden olmaktadır. Kelimeleri kullanmadaki ustalığı onun kendine has üslûbundan ileri gelmektedir. Kendisinin de tabiriyle Külebi'nin kendine has özgün bir üslûbu vardır.

Külebi, daha lise yaşlarında önemli eserler vermeye başlamıştır. Duygularının daha yeni yeni ateşlendiği yıllarda ve en zor günlerini yaşadığı dönemlerde en önemli eserlerini ortaya koymuştur. Sivas'ta yaşadığı yıllarda edebi kimliği ile Anadolu ve Anadolu insanının yaşayışını anlatmaya başlamıştır. Bu yüzden onun şiirleri ve elbette ki kelime dünyası memlekete ait unsurlarla iç içedir. Tabiat, onun için en önemli unsurların başında gelmektedir. En sık söz ettiği yerler arasında Sivas, Anadolu, Tokat ve ilçeleri gelmektedir. Ayrıca bu mekanlar Külebi'nin tabiat sevgisini ve halk söylemlerini kullanma üslûbunu kazandığı yerlerdir. Dolayısıyla bu mekanlar ve bu mekanlarda kazandığı halk söylemleri, onun şiirlerinde çok fazla yer tutmaktadır.

Stilistik çalışmalarında tespit edilen rakamlar şair ve yazarların üslûbunu ortaya koymada yol göstericidirler. Bu çalışmada stilistik bir yöntem kullanılmıştır. Külebi'nin şiirlerinde 2763 farklı kelime, toplamda ise 14622 kelime kullandığı görülmüştür. Külebi'nin kelime yoğunluğu ise 5.29 çıkmıştır. Araştırmada kelimeler yalnızca temel anlamlarına göre alınmış olduğundan kelime yoğunluğu yüksek çıkmıştır. Bunun yanında Külebi'nin şiirlerinde çok fazla tekrar eden kelimelerin olması, halk ağzını kullanıyor olması onun kelime farklılığını düşüren diğer etmenler olarak görülmüştür. Külebi'nin şiirlerindeki kelime dünyası gruplara ayrıldığında oldukça ilginç rakamların ortaya çıktığı görülmüştür. Kelime dünyası gruplara ayrıldığında şu rakamlar ortaya çıkmaktadır: Akraba aile ve unvan ile ilgili kelimeler 552, argo olarak kullanılan kelimeler 24, dine ait kavramlar ile ilgili kelimeler 153, duygu ile ilgili kelimeler 930, eşya, araç-gereç ile ilgili kelimeler 565, meslek ve meşguliyet ile ilgili kelimeler 130, renkler ile ilgili kelimeler 244, sayılar ve sayısal ifadelerle ilgili kelimeler 623, tabiat ile ilgili kelimeler 1505, yiyecek- içecek ile ilgili kelimeler 89, zaman ve yön ile ilgili kelimeler 1098, vücut ile ilgili kelimeler 575, yer ile ilgili kelimeler 666, toplum, vatan, millet, dil ve ırk ile ilgili kelimeler 174'tür. Bu rakamlar ışığında Külebi'nin doğayı çok sevdiğini ve tabiatı anlatmanın yanında

benzetme yaparken de tabiattan faydalandığı görülmektedir. Onun vazgeçilmezleri arasında tabiat en başta gelmektedir. Bunun yanında gurbeti fazlasıyla yaşamış; aile hasretiyle hayatını sürdürmüş olan Külebi için aile kavramı da oldukça önemlidir. Hayatı boyunca hemen hemen her duyguya ait değişimler yaşamış ve şiirlerinde bu duyguları işlemiştir.

Şairin şiirlerinde kullandığı kelime türlerine baktığımızda ise şu sayısal sonuçlar ortaya çıkmaktadır: Şiirlerde toplamda 8083 isim olarak kullanılan kelime bulunmaktadır. Sıfat olarak kullanılan kelime sayısı 1428'dir. Bunun içerisinde niteleme sıfatları 632, işaret sıfatları 126, belgisiz sıfatlar 545, sayı sıfatları 118 ve soru sıfatları 7 adettir. Külebi'nin şiirlerinde zarfların sayısı 766, zamirlerin sayısı 643, edatların sayısı 413, bağlaçların sayısı 396 ve diğer kelimeler olarak ele aldığımız seslenme, ünlem gibi kelimelerin sayısı da 56'dır. Şiirlerde fiil olarak kullanılan kelimelerin sayısı ise 1875'dir. Bunun içerisine dahil edilen isim-fiil sayısı 132, sıfat-fiil sayısı 374, ve zarf-fiil sayısı ise 322'dir.

Külebi'nin şiirlerinde "isimler" en sık kullanılan kelime türüdür. Bunun yanında sıfatların yoğun olması ise onun üslûbunun bir belirtisidir. Bu durum Külebi'nin, benzetme unsuru oluşturmayı çok seven bir şair olduğundan kaynaklanmaktadır. Özellikle kadınları anlatırken benzetme unsurlarını çok kullanmıştır. Bundan dolayı da sıfatlar oldukça fazla karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında şairin "gibi" edatını da oldukça fazla kullandığı tespit edilmiştir. Bu durum da onun benzetmelere fazla yer verdiğinin bir diğer göstergesidir.

Külebi'nin şiirlerindeki kelimelerin dillere göre dağılımına baktığımızda, oldukça büyük bir farkla Türkçe kelimelerin çok geniş bir yer tuttuğu görülmektedir. Toplamda 11557 ve %79 oranında en çok kelime kullanılan kökendir. Bu durum ve açık ara farklı Türkçe kelimelerin fazla olması onun Türkçe ifadelere önem verdiğinin göstergesidir. Hatta Külebi, şiirlerindeki bazı kelimeleri zaman içinde Türkçe karşılıklarıyla değiştirerek Türkçeye verdiği önemi pekiştirmiştir. Halk ağzını kullanan bir şairin bu denli Türkçe kelime barındırması onun üslûbunun doğal bir sonucudur. Çünkü o kendini, öz Türkçe'nin öz savunucusu olarak görmüştür. Bunun haricinde Arapça %11, Farsça %7 ve diğer diller de %3 oranında Külebi şiirlerinde

bulunmaktadır. Diğer dillerden olan kelimelerin büyük bir kısmını Külebi'nin yabancı yazar ve şairlere, diğer ülkelerdeki mekânlara ve sanatsal içeriklere yer verdiği şiirler içermektedir.

Şair, nesir türleri ile hiç ilgilenmemiştir. Ona göre hikâye ve roman gibi eserler yapmacıktır. Ona göre duyguları en iyi anlatan tür, şiirdir. Bu yüzden diğer türlere karşı her hangi bir eğilimi olmamıştır. Onun duyguları yapmacılıktan uzak, doğal ve sadedir. Çünkü o, şiirlerini anlık duygularla kaleme almış ve sonrasında bir takım düzeltmeler yaparak şiir hazinesine eklemiştir.

Bu çalışmada, elde edilen bulgularla kendisini halkçı bir şair olarak tanıtan Külebi'nin halk ağzını kullanma yönü, kendisini öz Türkçenin savunucusu olarak gören Külebi'nin Türkçeyi kullanma gücü, zorluklar içinde hayat mücadelesi verse de ümidini asla kaybetmeyen Külebi'nin şiirlerinde hayatını nasıl işlediği ve bunları yaparken, kelimeleri ne denli özenle kullanıp şiirlerine yerleştirdiği tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

Akay, Hasan, (1998); *Cenab Şahabeddin'in Şiirleri Üzerine Stilistik Bir Araştırma*, Kitabevi Yayınları, İstanbul.

Akbal, Oktay (1967); *Dost Kitaplar*, Ar Matbaası, İstanbul.

Akbal, Oktay (1982); *Önce Şiir Vardı*, Adam yayınları, İstanbul.

Aktaş, Şerif (2002), *Edebiyatta Üslûp ve Problemleri*, Akçay Yayınları, Ankara.

Akyol, Gizem (2005); “*Cahit Külebi ve Yavuz Bülent Bakiler'in Şiirlerinde Anadolu ve Anadolu İnsanı*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Arıcan, Osman (2007); “*Süyünbay Eraliyev'in Seçme Şiirlerinde Kelime Dünyası*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bishkek.

Avşar, Funda (2004); “*Ahmet Haşim'in Şiirlerinde Kelime Dünyası*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bilen, M. Yaşar (1986); *Edebiyat İzinde*, Kerem Yayınları, Ankara.

Bilgegil, Kaya (2009); *Türkçe DilBilgisi*, Salkımsöğüt, Erzurum.

Boratov, Pertev Naili (1973); “Kemalist Reformlar”, *Yeni Ortam Dergisi*, Ekim.

Burdurlu, İ. Zeki (1955); “Cahit Külebi”, *Yenilik Dergisi*, Sayı:1, s. 25, Ocak.

Cahit Külebi Bütün Şiirleri (2010); Bilgi Yayınevi, 4.Baskı, Ankara.

Coşkun, Menderes, (2010); “Üslûp Çalışmaları Üzerine”, *Nesrin İnşası: Düzyazıda Dil, Üslûp ve Türler (Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları V)*, İstanbul: Turkuaz, s. 72-83.

Çetin, Nurullah, (2009); *Şiir Çözümleme Yöntemi*, Öncü Kitap, Ankara.

Çetişli, İsmail (2012); *Cahit Külebi ve Şiiri*, Akçağ, Ankara.

Çotuksöken, Yusuf (1992); *Deyimlerimiz*, Özgöl Yayınları Eğitim ve Öğretimde Kaynak Kitaplar Dizisi, Sayı: 2, İstanbul.

Dizdaroğlu, Hikmet (1954); “Yeşeren Otlar”, *Türk Dili*, Sayı: 39, s. 184, Aralık.

Ergin, Muharrem (1993); *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Basım Yayım, İstanbul.

Ergin, Muharrem (2012); *Türkçe Dil Bilgisi*, Bayrak Basım Yayım, İstanbul.

Ercan, Yavuz (1995); “Yalnızlığı Sevmeyen Şair Şimdi Yapayalnız”, *Aksiyon Dergisi*, Yıl: 1995, Sayı 44, s. 12.

Ercilasun, A. Bican (1994); *Dilde Birlik*, Cönk Yayınları, İstanbul.

Ergüzel, M. Mehdi (2008), “Yahya Kemal’in Şiirlerinde “zevk, haz ve lezzet” Üzerine”, Kubbealtı Akademi Mecmuası, Yıl: 37, Sayı 148, s. 44, İstanbul.

Eruz, F. Sakine (2006); *Çeviriden Çeviribilime*, Multilingual Yayınları, İstanbul.

Göz, İlyas, (2003); *Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara.

Güngör, Naci (1977); “Külebi’nin Yaşamı”, Cumhuriyet Gazetesi, 10 Eylül 1977.

TDK,(2014);

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53a170ea133680.89339792, (Erişim Tarihi: 15.02.2014).

Kansel, Yadigar (1969); “Cahit Külebi”, *Kemalist Ülkü*, Sayı 12, s. 14.

Kaplan, Mehmet (1983); *Tanpınar’ın Şiir Dünyası*, Dergâh Yayınları, İstanbul.

Kaplan, Mehmet, (1986); *Kültür ve Dil*, Dergâh Yayınları, İstanbul.

Karabulut, Mustafa, (2012); “Edebi Metinlerde Dil ve Üslûp İncelemeleri ve Edip Canseveri’in Dil ve Üslûbunda Psikolojik Unsurlar”, *VII. Uluslararası Türk Dili Kurultayı*, Ankara.

- Kaya, İ. Güven, (1981); “Yansımalar”, *Türk Dili*, Sayı 357, s: 185, Eylül.
- Korkmaz, Zeynep (1992); *Gramer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara.
- Kuşlu, Nihat (1973); “Külebi ile,” *Kaynak Dergisi*, Sayı 75, Mart.
- Kutlu, Pakize (1975); “Söyleşi”, *Yeni Ortam Gazetesi*, Eylül.
- Külebi, Cahit (1985); *Şiir Her Zaman*, Kelebek Yayınları, Ankara.
- Külebi, Cahit (1954); *Rüzgar*, Varlık Yayınları, İstanbul.
- Külebi, Cahit (1977); “Çocukluğum,” *Türkiye Yazıları*, Sayı 2, s. 26-30, Mayıs.
- Külebi, Cahit (1986); *İçi Sevda Dolu Yolculuk*, Başak Yayınları, Ankara.
- Mehmet, Cahit (1933); “*Gurbet Acısı*”, Toplantı Dergisi, Sayı 20, Nisan.
- Necatigil, Behçet (1975); *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, Varlık Yayınevi, İstanbul.
- Onaran, M. Şerif (2004); *A’dan Z’ye Cahit Külebi*, YKY Yayınları, İstanbul.
- Ölker, Gökhan, (2011); *Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü*, Kömen Yayınları, İstanbul.
- Püsküllüoğlu, Ali (1966); *Konuşmalar*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Saldere, Gülsüm (2003); “*Abdurrahim Karakoç’un Sevda Şiirlerinde Kelime Dünyası*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Salihoğlu, Mehmet (1981); “Cahit Külebi”, *Antoloji Dergisi*, Sayı 2, s.46.
- Sürer, Ayten (1984); “Cahit Külebi’yle Söyleşi”, *Öğretmen Dünyası Dergisi*, Mart 1984, Sayı: 51.
- Tarkan, Nilgün (1980); “Külebi ile Konuşma” *Milliyet Sanat*, Yıl: 1980, Sayı: 9, s.25. Ekim.

Türkçe Sözlük (2011); Türk Dil Kurumu Yayınları, 11. Baskı, Ankara.

Timuroğlu, Vecihi (1995); *Hırçın ve Lirik*, Başak Yayınları, Ankara.

Tulum, Mertol, (2011); *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*, TDK Yayınları, Ankara.

Uyguner, Muzaffer (1991); *Cahit Külebi*, Altın Kitaplar, İstanbul.

Varlık Dergisi (1962); Cilt: VII, Sayı: 126, s.91.

Wellek, René-Warren, Austin (1983), *Edebiyat Biliminin Temelleri*, (Çeviren: Ahmet Edip Uysal), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Yetkin, Suut Kemal (1951); “Üç Şiir Kitabı”, *Türk Dili*, Sayı: 3, Aralık.